

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2016. ÁPRILIS | 72. ÉVF. 4. SZÁM | 600 FT

ÉNEK-ZENE

LEGYEN A ZENE MINDENKIÉ!

AZ ÉNEKLÉSRŐL ÉS A HANGSZERES ZENETANULÁSRÓL •
ZENEI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS • KODÁLY-MÓDSZER •
MINDENNAPOS ÉNEKLÉS • NEUROMUZIKOLÓGIA • AJÁNLÓ

JELENTKEZZ!

2016. MÁJUS 2.

A PROGRAM

A Felsőörsön működő Snétberger Zenei Tehetség Központ felvételt hirdet 2016 nyarán induló egyéves tehetséggondozó programjára. Zeneileg tehetséges, 12-22 éves fiatalok jelentkezését várjuk. A felvételt nyert diákok számára 12 hét időtartamban bentlakásos zenei és képességfejlesztő képzést és egész éves mentorálást biztosítunk.

A központ Snétberger Ferenc művészeti vezetésével 2011 óta foglalkozik a fiatal zenei tehetségek felkarolásával. Az egyre szaporodó tehetségkutatókkal ellentétben programunk komplex, hosszútávú fejlesztést nyújt. A képzés gerincét a magas színvonalú klasszikus és jazz tanulmányok adják, ezt egészíti ki a mentorok szociális munkája, a közösségi programok, kulturális és szabadidős tevékenységek, fellépések és koncertlátogatások. Célunk, hogy minden diákunk megtalálja a saját útját, és akár továbbtanulva, akár zenei karrierjét építve, de mindenképpen önálló, felelős alkotó emberré váljon. Ehhez a program megad minden anyagi, tárgyi és személyi segítséget.

A képzés a felvételt nyert diákok számára teljesen ingyenes.

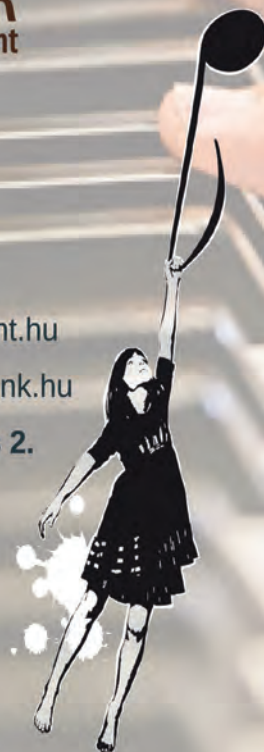

SNÉTBERGER
Zenei Tehetség Központ

JELENTKEZÉS

E-mailen:
jelentkezes@snetbergerkozpont.hu
vagy online: www.meghallgatunk.hu

Határidő: 2016. május 2.

Kérjük, segítsen eljuttatni ezt a felhívást minél több érintett diákhhoz, zenetanárhoz!

„Egyszer, 7 évesen anyám azt mondta nekem...”

Pálfi Erika felelős szerkesztő

Az iskolában ez a hónap a tréfával kezdődik, de a munkában elérkezett a visszaszámolás ideje. A tananyagból már csak az utolsó egy-két fejezet van hátra az osztálykirándulások és a mindent eldöntő érettségi vizsgák előtt. Ugyanakkor ez az a hónap, amikor már a jövő tanévre is készülnünk kell: beíratjuk a leendő elsősöket, és megrendeljük a tankönyveket. Mindeközben diákjaink figyelmét alig lehet elvonni az ébredő tavasz kínálta lehetőségektől: hiszen szívük szerint reggeltől estig fociznának az udvaron, vagy csak élveznék nevetgélve-beszélgetve a napsütést.

Lapunkat is e kissé szeszélyes hónap jegyében állítottuk össze – de tudatosan a „hármashatásra” való felkészülés reményében.

A tankönyvrendeléshez szeretnénk segítséget nyújtani újgenerációs tankönyveink bemutatásával. Az 1., 5. és 9. évfolyamon immár lezárult a kipróbálás időszaka, s a tapasztalatok beépítésével az eddig kísérletinek minősülő kiadványok elnyerték végleges formájukat. Reményeink szerint mind a pedagógusok, mind a diákok hasznos, szerethető, korunk igényeinek minden téren megfelelő tankönyveket vehetnek majd a kezükbe.

A zenei nevelés fókuszba állításával az volt a célunk, hogy megmutassuk, a korai zenei nevelés sokkal átfogóbban és több területen fejleszti a gyerekek képességeit, mint gondolnánk: a zenélés tökéletesíti a képi és a szóbeli kifejezőkészséget, a közös éneklés elmélyíti az összetartozás élményét. Írásaink a zenehallgatás fontosságára is kitérnek, amelyről szakemberek azt mondják: „Aki szereti a zenét, az nyitott az új tapasztalatok irányába.”

Egy évvel ezelőtt egy zenei portál írókat kérdezett meg arról, hogy mi a legmeghatározóbb zenei élményük. *Esterházy Péter* a *Beatles Twist And Shout* című dalát nevezte meg: „Hangos volt, de én a hang erejére gondoltam, nem tudtam addig, hogy ez ekkora erő.”

Ha nekem tennék fel ezt a kérdést, azt hiszem, ha naponta nem is, de hetente más és más választ adnék rá. Nemrég a tízéves kisfiammal Zaz-koncerten énekeltük sok ezer emberrel együtt a *Je Veux*-t és társait. Néhány napja a minden percben kiszámítható tizenhárom éves fiam azzal jött haza, hogy az *Imagine Dragons* a jó zene és a *7 Years* (Lukas Graham) a legjobb szám. Igaza van. Nem hiszem, hogy mindegy mit hallgat, de fontos, hogy szeresse és örömet találjon benne, én pedig büszke vagyok rá, hogy a „Once I was seven years old my mama told me...” ragadta magával.

A tanév utolsó egyharmadához sok jó élményt kívánok és sok jó zenét!

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Pálfi Erika: „Egyszer, 7 évesen anyám azt mondta nekem...”

AKTUÁLIS

- 3 Deutsch Tamás: Digitális Oktatási Stratégia

OKTATÁS-NEVELÉS

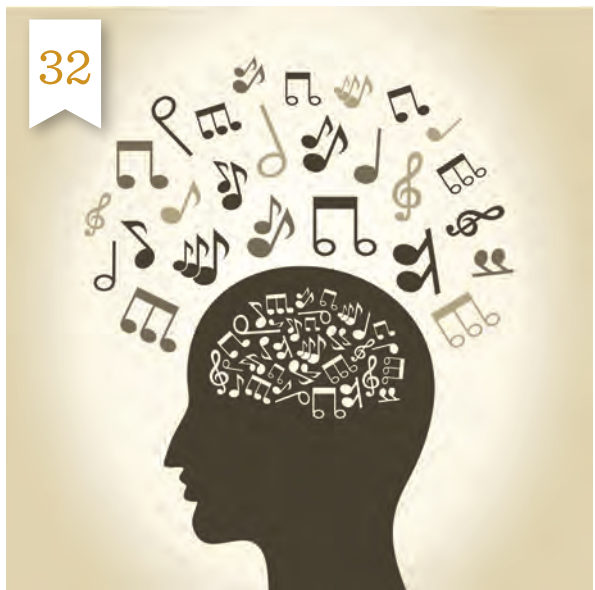
- 6 Óvodapedagógia: Az érintés varázsa
8 *Élménypedagógia a természetben (2. rész):*
Növényeink
12 Geoinformatika
16 Újdonságok az OFI tankönyvkínálatában

**A HÓNAP TÉMÁJA:
ÉNEK-ZENE**

- 23 Bevezető
24 Legyen a zene mindenkié! – Bemutatkozik a
Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola és a Bartók
Béla Zeneművészeti Szakközépiskola
30 Mindennapos éneklés
32 Neuromuzikológia
35 Óvodapedagógusok és a zene
36 Zenei készségfejlesztés kisgyermekkorban
38 Zenei ajánló
42 Aczél Petra: Tér-idő
43 Balázs Géza: Zenei anyanyelvünk

A MI VILÁGUNK

- 44 A Nemzeti Pedagógus Kar közleménye
45 Évfordulók
46 Iránytű
48 Programajánló

Felelős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel • **Layout-tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattanyus Gergely • **Olvasószerkesztő:** Földes Zsuzsanna
Megrendelés/hirdetés: Hirmondó Ágnes, Telefon: [(06-1) 235-7212, E-mail: kiado@ofi.hu • **Felelős kiadó:** Kaposi József

Szerkesztőség: 1143 Budapest, Szobránc utca 6–8., Telefon: [(06-1) 235-7276, E-mail: koznevelas@ofi.hu, Honlap: folyoiratok.ofi.hu
Kiadja: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. [2900 Komárom, Igmándi u. 1.] • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt. • **Előfizetés** az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. • **További példányszámok rendelése,** illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft. • **Címdatalon:** iStock/Martinan
Fotók: Europress Fotóügynökség
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3 ív • **Készült:** 4700 példányban • **ISSN 2064-0625**

Digitális Oktatási Stratégia

Szöveg: **Fülöp Hajnalka**, a Modern Iskola főszerkesztője | Fotó: Ludas Viktor, OFI

Június végére elkészül az átfogó Digitális Oktatási Stratégia – jelentette be március elején **Deutsch Tamás**. A Digitális Jólét Programért felelős miniszterelnöki biztost célokról, elvekről és megoldásokról kérdeztük.

Az interjú a **Modern Iskola** és az **Új Köznevelés** együttműködésében készült.

– Miért született meg a Digitális Jólét Program igénye?

– A digitalizáció olyan világjelenség, amely minden téren áthatja és gyökeresen megváltoztatja a mindennapjainkat – gondoljunk csak a gazdaság működésére, az egészségügyi szolgáltatások igénybevételére vagy pusztán a hétköznapi eszközhasználatunkra. Azt azonban fontosnak tartom, hogy a digitalizációról elsősorban ne mint üzleti vagy technológiai kérdésről beszéljünk, hanem mint olyan átfogó társadalmi jelenségről, amelynek egyik legfőbb ismérve kell legyen, hogy a társadalom minden tagja a javára tudja fordítani. Tehát a hátrányos helyzetből indulóknak is biztosítanunk kell annak lehetőségét, hogy a folyamat haszonélvezőivé váljanak. Az a célunk, hogy egy befogadó digitális társadalom jöjjön létre, de emellett azon is dolgozunk,

hogy a digitális átalakulásban jelen lévő veszélyeket minél hatékonyabban el tudjuk háritani. Mindezeket a törekvéseket és a lehetséges megoldásokat tartalmazza a Digitális Jólét Program.

– **A programon belül külön hangsúlyt kap a Digitális Oktatási Stratégia, mely az oktatás valamennyi szintjére és tényezőjére kiterjed majd. Célja pedig, hogy a magyar köznevelési, szakképzési és felsőoktatási rendszer a digitális fejlettség terén három-öt éven belül Európa élvonalába kerüljön. Mely területeket tartja kulcsfontosságúnak a digitális átalakulás szempontjából?**

– Először is komoly *infrastrukturális fejlesztésekre* van szükség. A hálózati fejlettségünket tekintve összességében jó mutatókkal rendelkezünk európai

viszonylatban, azonban célul tűztük ki, hogy 2018 végére minden oktatási intézménybe eljusson a szupergyors vezetékes internet, és valamennyi oktatási intézmény épületében kiépüljön a széles sávú wifi.

Ezzel összefüggésben végiggondolandónak tartom, hogy a családok által végrehajtott infrastruktúra-fejlesztéssel is számolhassunk, amely közvetlenül gyarápíthatja a magyar oktatás fejlesztését. Ez azt jelenti, hogy – az ún. BYOD-megoldás (Bring Your Own Device – „Hozd és használd a saját eszközödet!”) mintájára – a diákok a saját okostelefonjukkal, laptopjukkal is részt vehetnek a képzési folyamatban. Természetesen arra oda kell figyelniük, hogy sok család az anyagi erőforrás hiányában ezt nem tudta megtenni. Nyilvánvalóan itt kell a közösségnek, az iskolának, az iskolafenntartónak, a magyar államnak olyan eszközbeszerzést lehetővé tennie, melynek révén mindenki hozzájuthat a szükséges eszközökhöz.

”

Az a célunk, hogy egy befogadó digitális társadalom jöjjön létre, de emellett azon is dolgozunk, hogy a digitális átalakulásban jelen lévő veszélyeket minél hatékonyabban el tudjuk hárítani.

”

A digitális tananyagok terén fontos a *tartalomfejlesztés* is. E tekintetben komoly előrelépés, hogy egy állami fejlesztésnek köszönhetően megszületett a Nemzeti Köznevelési Portál (más néven Okosportál), amely a köznevelés szereplői számára széles körben tesz elérhetővé digitális tartalmakat. De még további digitális tartalomfejlesztésre is szükség van.

Amiben sajnos komoly a lemaradásunk, az a *kompetencia*. Ebben tanároknak és diákoknak, felnőtteknek és fiataloknak egyaránt sokat kell fejlődniük. Öt-tíz éven belül nem lesz olyan munkahely, ahol digitális írástudás nélkül lehetne munkát végezni, és már ma is egyre kevesebb az ilyen. Ahogy ma az írás-olvasás elengedhetetlen a munkavállaláshoz, úgy néhány év múlva a digitális írástudás lesz alapkövetelmény. A változás érdekében elengedhetetlen, hogy a köznevelési intézményekben dolgozó *pedagógusok digitális írástudása és kompetenciája fejlődjön*. Ők a legfontosabb szereplői az oktatási rendszer digitális átalakításának. Fontos, hogy a digitális tartalmak, tananyagok és eszközök használata minden tanórán magától értetődő gyakorlat legyen. Ezért a tanárok érdekeltté tételét tartom az egyik kulcsfontosságú kérdésnek. Akár azáltal, hogy anyagilag is motiváljuk őket, azaz hogy a fizetésükben megjelenjen a digitális írástudás terén való képzettségük, továbbképzésük.

– Lesznek-e olyan továbbképzések, módszertani anyagok, amelyek célirányosan segítik a már pedagóguspályán lévőket a digitális felzárkózásban? Illetve várható-e ilyen irányú változás a pedagógusképzésben?

– Ilyen típusú továbbképzések eddig is voltak (mint például a digitális eszközök, táblák megjelenésével kapcsolatos kompetenciaerősítő képzések), ezek köré ki kell szélesíteni. Az a tapasztalatom, hogy a pedagógusokat könnyű partnernek megnyerni, mert maguk is érzik, hogy az oktatást főleg a digitalizációval lehet érdekesebbé, vonzóbbá tenni. A diákok sokkal nagyobb érdeklődéssel vesznek részt az IKT-eszközök használatát is magába foglaló tanórán. Kérdés azonban, miként lehet a pedagógusokat arra ösztönözni, hogy a digitális írástudást fejlesztő tanári továbbképzéseken részt vegyenek – többek között erre is kitérünk a Digitális Oktatási Stratégiában.

A tanárképzésben pedig a lehető legrövidebb időn belül – 2017-től kezdve – alkalmazni kell olyan oktatási megoldásokat, hogy a pályakezdő pedagógusok európai szintű digitális képességekkel rendelkezzenek.

A tanárképzésben pedig a lehető legrövidebb időn belül – 2017-től kezdve – alkalmazni kell olyan oktatási megoldásokat, hogy a pályakezdő pedagógusok európai szintű digitális képességekkel rendelkezzenek.

- Tervezik-e növelni az informatika tantárgy heti óraszámát?

- Nos, ez a Nemzeti alaptantervet érintő kérdés. Úgy látom, egyetértés rajzolódik ki a Köznevelési Kerekasztal résztvevői között a tanulói terhek, a tanórák számának csökkentését illetően. Ezért – azt egy bonyolult összefüggésrendszerből kiragadva – nem lehet egy tantárgy óraszámának növeléséről beszélni. Valószínűleg kellené. De ha minden tantárgyon belül lesz majd digitális tananyag, és a digitális eszközhasználat is elérhetővé válik, akkor a diákok sokkal könnyebben elsajátítják majd az informatikai ismereteket is. Ma még sajnos mindez az informatikaoktatás feladata.

- Ön korábban úgy vélekedett, az informatikaképzés, valamint az informatika tantárgy tartalmának modernizálására is szükség van. Ennek érdekében mit kívánnak tenni?

- Az informatika tantárgy súlyának erősítése három dolgot jelent. Az első, hogy az informatika mint szaktantárgy keretein belül a pedagógusok továbbra is minden tőlük telhetőt tegyenek meg a magas szintű digitális írástudásért. A második, hogy azok a középiskolások is tanuljanak kódolási, programozási ismereteket, akik nem informatikusnak készülnek, hogy komolyabb tudással felvértezve kerüljenek ki a középiskolából. Jó gyakorlat az Egyesült Királyságban, hogy a középiskolai záróvizsga feltétele egy önálló mobilalkalmazás programozása. A harmadik, hogy több információjuk legyen a diákoknak az informatikuspályáról, például hogy olyan kompetenciákra is szükség van hozzá, mint az analitikus gondolkodás vagy a rendszerszemlélet.

- Az Informatikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ) szerint 22 000 IT-szakember hiányzik a munkaerőpiacról. Ön úgy fogalmazott: „Annak ellenére, hogy a pályakezdő diplomások kezdő fizetését tekintve 6-7 éve ranglistaelső az informatikus, úgy tűnik, nem vonzó az informatikuspálya.” Miben látja ennek az okát?

- A felmérések azt mutatják, az az információ, hogy az informatikusállások esetében a legmagasabbak a diplomás pályakezdő fizetések, még nem jutott el kellőképpen a köztudatba. De ha elkezdjük folyamatosan tájékoztatni arról a közvéleményt, hogy rengeteg a szabad informatikusállás, és jól fizet ez a szakma, valamint kiszámítható életpályát ígér, akkor ez a munka várhatóan két-három év múlva éreztetni fogja a hatását. A másik tapasztalat, hogy a cégek már az egyetem padjaiból „levadásszák” az informatikushallgatókat, akik így már felsőfokú szakképesítéssel is elkezdnek kódolóként dolgozni. Ugyanakkor egyes szakértői felmérések szerint az informatikusképzésben is vannak olyan hiányosságok, merevségek, amelyek miatt a hallgatók nem folytatják tanulmányaikat.

- A beszélgetés elején említette, azon is dolgoznak, hogy a digitális átalakulásban jelen lévő veszélyeket minél hatékonyabban el tudják hátrítani. Ez milyen gyakorlati teendőket von maga után? Mit tartalmaz majd a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia?

- Az internethasználat óriási lehetőség, de veszélyeket is hordoz magában. Ezekre figyelniük kell, és ki kell dolgoznunk a biztonságos internetes környezet feltételeit. Magyarországon az elmúlt években az ún. gyermekbarát jogalkotás keretében a szakemberek lényegében a gyermekek online védelméhez szükséges valamennyi jogszabályt megalkották. A stratégia kialakításakor meg kell vizsgálni, hol kell esetleg újabb normákkal kibővíteni, finomhangolni a rendszert.

” Mind a gyerekeket, mind a felnőtteket segítenünk kell abban, hogyan lehetnek minél tudatosabb internethasználók. ”

Fontos továbbá a tudatos internethasználatra nevelés, amelyért a nevelési-oktatási intézmények mellett a szülők is felelősek. Itt jegyzem meg, hogy a stratégia kialakításába a pedagógusok szakmai érdekképviseletét is bevonjuk, valamint szakértőként sok civilszervezet is közreműködik a munkában. A Digitális Gyermekvédelmi Stratégiában több célt is szem előtt kell tartanunk. Egyrészt meg kell mutatnunk, hogyan lehet e téren a jó gyakorlatokat elterjeszteni, hogy a legszélesebb körben ismertek legyenek a lehetőségek, módszerek. Továbbá mind a gyerekeket, mind a felnőtteket segítenünk kell abban, hogyan lehetnek minél tudatosabb internethasználók, hogyan tudják saját maguk eldönteni, mi az, ami jó, és mi az, ami helytelen.

Olyan fontos állami és civil kezdeményezésekre gondolok, mint a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) Búvösvölgy médiaértés-oktatási intézményi projektje, a felelős internethasználatot segítő Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat vagy a Digitális Tudás Akadémia – de rajtuk kívül is még számos kiváló szereplő dolgozik a témában. Cél, hogy a hasonló szervezetek programjait széles körben megismerjék, azok megjelenjenek a köznevelési intézményekben és a közművelődés helyszínein, közösségi pontokon, könyvtárakban. E két pilléren nyugszik a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia.

Szöveg:
Szódy Judit

Az érintés varázsa

Bőrünk a legnagyobb kiterjedésű érzékszervünk, rengeteg információt közvetít, sokféleképpen reagál. Az újszülött alapvető szüksége az ölelés, míg felnőttkorban napok telhetnek el úgy, hogy nem érintünk meg senkit. Vajon csak a kisbabák sínylik meg a fizikai kontaktus hiányát?

Harry Frederick Harlow híressé vált, újszülött rézuszajmokkal folytatott kísérletei alapján már az 1950-es években arra a következtetésre jutott, hogy az érintés, az ölelés ugyanolyan alapvető szükséglet, mint a táplálkozás. Az eredményeket megerősítették a második világháború után létesült árvaházak adatai is. Az intézetekbe került kisbabák közül nagyon sokan jelentősen elmaradtak a fizikai és mentális fejlődésben a családban nevelkedő gyerekektől, sőt, sokan meg is haltak életük első éveiben annak ellenére, hogy kifogástalanul higiénikus környezetben éltek, egészséges táplálékkal táplálták őket. Ami hiányzott, az az érintés, a ringatás és a személyre szóló gondoskodás volt.

Bruce D. Perry 2006-ban megjelent könyvében összegzi súlyosan elhanyagolt gyermekekkel szerzett tapasztalatai alapján az agy fejlődésének **neuroszekvenciális elméletét**. Ha a korai időszakban hiányzik a biztonságos ölelés, ringatás, a szeretetteljes kapcsolat, a gyermeki agy bizonyos területeinek fejlődése megtorpan, és csak akkor képes kiteljesedni, ha az elmaradt tapasztalatokat pótoljuk. Klinikai munkája során rengeteg adat állt Perry rendelkezésére elmélete megalkotásához, de a végleges megerősítést egy váratlan felfedezés adta. Kiderült, hogy az egyik, Perry által ismert nevelőszülőnél sokkal hamarabb rendbe jönnek a traumatizált gyerekek, mint másoknál. P. mama módszere egyszerű volt: a gyerekekkel nem az életkoruk szerint bánt, hanem adott szükségleteikre reagált. Ha egy nyolcéves fiú ijedtében úgy viselkedett, mint egy kétéves, akkor P. mama az ölébe vette, ringatta, simogatta, és addig duruzsolt a fülébe, amíg meg nem nyugodott. Ezzel pótolta a csecsemőkorban elmaradt szeretetteljes ölelést, ringatást, így lehetőséget teremtett a magasabb rendű agyterületek fejlődésére.

Terápiás érintés

Ma már számtalan kutatási eredmény erősíti meg Harlow és Perry sejtéseit. Bebizonyosodott, hogy az a 20. század közepén igen népszerű nevelési irányzat, mely szerint a gyermeket ölebe venni, ringatni elkényeztetéséhez vezet, rengeteg kárt okozott az érintett generáció tagjaiban. Sajnos ezek a nevelési elvek máig élnek, így a fiatal szülőknek nem könnyű kivonni magukat a hatásuk alól. Nagyszülők, sőt sokszor gyermekgyógyászok, védőnők, pedagógusok intik őket arra, hogy ha ölebe veszik, akkor elkényeztetik a gyermeket. Mindeközben ma már a WHO által ajánlott technikák között találjuk az úgynevezett **kengurumódszert**, melynek lényege, hogy a koraszülött vagy újszülött kisbabákat lehetőség szerint életük első pillanatában az anya mellkasára helyezik, és ott is tartják, amikor csak lehetséges. Így gondozzák a picit, amíg haza nem térhet a család, és arra biztatják a szülőket, hogy továbbra is töltsenek a babával minél több időt testkontaktusban, például hordozókendő segítségével.

Többféle terápiás megközelítés igazolja, hogy a kora gyerekkorban kapott érintés, ringatás újraélése vagy pótlása gyógyító hatású. Erre alapoznak a különféle **szenzoros integrációs terápiák** (Ayres-terápia, TSMT stb.), a **csecsemő- és gyermekmasszázs**, az **állatasszisztált terápiák** és így tovább.

Távolságtartó kultúra

A mi kulturális közegünkben a korai érintésteli életszakaszból sok kisgyerek hamar eljut odáig, hogy szinte csak a gondozási tevékenységhez kapcsolódó testkontaktust kapja meg. A szülők nevelési céljai között gyakran szerepel, hogy a gyerek minél hamarabb önálló legyen, aludjon el egyedül, foglalja el magát. Megjelenik az elektromos zenélő, a forgó, villogó játékszerek és a számítástechnika egyre újabb és újabb vívmányai – ma az okostelefonok és tabletek, holnap már egészen

mások. Háttérbe szorulnak az ölbeli játékok, a dögönyözés, birkózás, a ringatás, egyre ritkább, hogy ölbe veszik a kicsit, és úgy mesélnek neki, úgy nézegetnek könyvet, a mesélő hangja a tévéből, a számítógépből érkezik. 3-5 éves korra nagyon gyakran teljesen eltűnik a mindennapokból az ölelés, az összebújás. **Virginia Satir** pszichoterapeuta szerint napi négy ölelés kell a túléléshez, nyolc a szinten tartáshoz és tizenkettő a gyarapodáshoz. **Gary Chapman** és **Ross Campbell** pszichológus szerzőpáros szerint az öt szeretetnyelv egyike a testi érintés az elismerő szavak, a minőségi idő, az ajándékozás és a szívességek mellett. Vagyis van, aki leginkább az érintés, ölelés által érti meg, hogy szeretik. Egész életünket végigkíséri a simogatás, a ringatás, az ölelés elemi szükséglete.

Óv és véd

Az ölelés, a testi érintkezés a kisgyerek számára alapvetően biztonságot és bizalmat jelent. **Nem csupán azért, mert tudja, hogy az ölelő karok megvédik a külső veszélytől, hanem azért is, mert érzi, hogy nem engedik meg, hogy ő maga veszélyesen viselkedjen. Vagyis önmagától is megvédik, ha szükséges. Amíg nem képes rá, addig nem kell felelősséget vállalnia a saját tetteiért.** Amikor a szaladgáló gyereket elkapom, mielőtt beleesne a patakba, amikor megfogom a csapkodó kezét, hogy ne borítsa magára a forró levest, amikor fölkapom, és tető alá szaladok vele, ha kitör a vihar, akkor testemet és erőmet használva biztosítok neki védelmet. De ugyanígy szüksége lehet a felnőtt fizikai beavatkozására, amikor nem a környezet veszélyei, hanem a saját indulatai fenyegetik, vagy a határait próbálgatja. Sokszor látni játszótéren, óvodai öltözőben vagy másutt, hogy a szülő dühösen és kitaratóan igyekszik szóval meggyőzni a gyermekét valami olyasmiről, amit pár mozdulattal meg lehetne oldani. „Ne szórd a homokot Dani fejére, már századszor mondom!”, „Nem érted, hogy lekéssük a buszt, ha nem bújssz bele végre a csizmádba?” és így tovább. A szülő ott ül néhány méterre a gyerektől, és intelmeinek a hangerő fokozásával próbál nyomtatékot adni. Kiabálás helyett sokkal hatékonyabb, ha az első olyan figyelmeztetés után, amit a gyerek láthatóan felfogott, odamegyünk, és kivesszük a kezéből a homokozólapátot, vagy felhúzzuk a lábára a csizmát. Miért lenne ez erőszakosabb eljárás, mint vörös fejjel üvöltözni még hosszú percekig? Ugyanígy segít, ha a törő-zúzó vagy verekedő gyereket felnyaláboljuk, és elvisszük a tett színhelyéről, majd ott beszéljük meg vele, mi is a teendő. A simogatás és a bántalmazás között más eszközök is a rendelkezésünkre állnak, nem csak a két véglet létezik.

Szakirodalom:

- Perry, Bruce D. – Szalavitz, Maia: *A ketrecede zárt fiú*. Budapest: Park, 2015.
Nyitrai Erika: *Az érintés hatalma*. Budapest: Kulcslyuk, 2011.
Dr. Campbell, Ross – Chapman, Gary: *Az 5 szeretetnyelv. Gyerekekre hangolva. Szeresd úgy, hogy érezze!* Budapest: Harmat, 2015.
Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*. Budapest: Medicina, 2006.
Varga Izabella – Szvatkó Anna: Jean Ayres szenzoros integrációs terápiájának néhány alapelve. *Óvodai Nevelés* 1993/4, 114–116.
Klimke, Vivienne: *Gyógyító állatok*. Budapest: Gladiátor, 2003.
Satir, Virginia: *A család együttélésének művészete*. Budapest: Coincidencia, 1999.

A nem az nem!

Annak, hogy egy síró gyermeket vigasztalásképpen az ölünkbe vegyünk, vagy a nehezen elalvónak simogassuk a hátát, az orvosi vizsgálatról rettegőnek fogjuk a kezét, természetesen kellene lennie. Sajnos a nyugati társadalomban nem ritka, hogy minden érintésben valahol a szexualitást lássák, és az abúzus veszélyétől rettegjenek. Nyilván léteznek életkori határok, és léteznek tiltott testtájak, ezzel mindenkinek tisztában kell lennie. Ami egyelőre kevésbé elfogadott, az az, hogy a gyerek rendelkezik a saját testével. Bármikor joga van ahhoz, hogy jelezze: ne nyúljanak hozzá. Ez alól csak a szükséges egészségügyi beavatkozások és a veszélyhelyzetek jelenthetnek kivételt. Ha a kisgyerek nemet mond az ölbe vételre, ölelésre, simogatásra, akkor ezt a felnőttnek minden esetben el kell fogadnia.

Hogyan segítsünk a gyerekeknek az óvodában?

- Figyeljük meg, igényli-e a testközelséget!
- Ha igen, vegyük ölbe, amikor szomorú!
- Fogjuk meg a kezét, ha fél!
- Simogassuk a hátát, ha nem tud elaludni!
- Ha szeretnének nála elérni valamit, forduljunk felé, menjünk oda hozzá, és érintéssel is nyomatékosítsuk a szándékunkat!
- Ha meg kell óvnunk valamitől, fogjuk meg határozottan, de soha ne okozzunk neki fájdalmat!
- Vegyük fel a kapcsolatot állatasszisztált terápiával foglalkozó szervezettel, szervezzünk terápiás kutyás foglalkozásokat!

Hogyan segítsünk a szülőknek?

- Osszuk meg a fenti tanácsokat velük is!
- Biztassuk őket, hogy játsszanak a gyerekekkel ölbeli játékokat! Vegyék ölbe a kicsit, amikor mesélnek neki!
- Tartsák tiszteletben, hogy a gyerek mennyi és milyen érintést szeretne! Soha ne erőltessenek semmilyen testi kontaktust sem ők, sem más! Például ne biztassák, hogy pusziljon meg valakit, ha a gyerek ellenkezik!

ÉLMÉNYPEDAGÓGIA A TERMÉSZETBEN

2. RÉSZ | NÖVÉNYEINK

Szöveg, fotó és grafika: **Nagy Gábor**

Egyetlen cserép virág elegendő a tanteremben, hogy úgy érezzük, élet van a falak között. Egyetlen vegetáriánus étrenddel eltöltött nap elegendő, hogy könnyebbnek érezzük magunkat. Már egyetlen erdőben tett kirándulás is feltölt életerővel. Vagyis a növények fizikai közelsége olyannyira létfontosságú, hogy már a pusztá jelenlétüktől jobb lesz a közérzetünk.

Hazánkban a növények fejlődése éves ciklusokhoz köthető, így élménypedagógiai foglalkozásainkat mindenképpen érdemes a természetben éppen zajló folyamatokhoz igazítani. A növények élményszerű megismertetésének fő célja, hogy a diákok képet kapjanak hazánk botanikájáról, szeressenek erdeinkben, parkjainkban lenni, fel tudják ismerni a legjellemzőbb növényeinket, és ki tudják választani közülük az emberi fogyasztásra alkalmasakat. S nem utolsósorban, hogy felébredszük az igényüket a nyers ételek, vagyis a zöldségek, gyümölcsök fogyasztására. Összefoglalva: alakuljon ki a gyermek és a természet között egy erős kapcsolat, melynek összetartó szálai maguk a növények.

Nagyjából az idő tájt, amikor ez lapszám nyomdába kerül, borulnak virágba fáink, borítja be erdeinket lila-fehér szőnyeggel az odvas keltike, bontja szirmait a leánykököröcsin. Hazánkban a természetben hónapokig nélkülöznünk kell a színeket, hiszen a parkjainkban előforduló tiszafákon és a telepített erdei fenyveseken kívül nem sok örökzöldünk van. Talán ezért is várjuk áhítattal a virágzás idejét, amely színek és illatok kavalkádjának szinte robbanásszerű élményével ajándékoz meg bennünket.

A tavasz egyik hírnöke, a leánykököröcsin

Magyarország a növények viszonylag nagy fajgazdagságával féltőn helyezkedik el az Egyenlítő és az Északi-sark között. Erdőalkotó fafajtáinkat ugyan a két kezünkön meg tudjuk számolni, viszont erdeink-mezeink virágainak se szeri, se száma. Mindenkinek vannak olyan kedvenc virágai, amelyek szinte magukhoz vonzzák a tekintetét.

Virágkalendárium

Készítsünk **virágkalendáriumot**! Válasszunk ki öt Magyarországra jellemző fa- és tíz virágfajtát. Határozzuk meg a jellemző virágzási idejüket, illetve a termésük kifejlődésének idejét. Vágjunk ki kartonból egy kisebb és egy nagyobb kört, majd barkácsoljuk össze őket úgy, hogy koncentrikusan el tudjanak egymáson fordulni. A nagyobb kört osszuk fel hónapokra, azokon belül hetekre. A hónapok cikkelyeinek rajzolását folytassuk a felső, kisebb körön is a közös középpontig. Rajzoljuk fel a kisebb kör cikkelyeibe a kiválasztott öt fa- és tíz virágfajtát (a fák esetében a jellemző virágzási és termőidőt is). Ügyeljünk rá, hogy legyen a választékban korai és késői virágzású növényfaj is, hogy egyenesen ki tudjuk tölteni a kalendáriumot. Ha ezzel a szép munkával elkészültünk, nincs más dolgunk, csak figyelni a természetet, hogy egy adott növény valóban akkor kezd-e el virágozni, amikor rá jellemző, esetleg éppen hetekkel korábban vagy később. Amikor észleljük egy növényfaj virágzását, tekerjük pontosan az adott hónap adott hetére a kalendáriumot, hogy a növény és a dátum fedjék egymást. Innentől kezdve le tudjuk olvasni a többi ábrázolt növénynek az adott évben várható virágzási és termőidejét is. Tapasztalatom alapján akár egy hónapos különbséggel is kezdődhet a vegetációs időszak két különböző évben, így a forgatható virágkalendárium hasznos segítőnk lesz természetbúvárkodásunk során.

A virágkalendárium a növények mellett egyes állatok jellemző aktivitási idejét is megadhatja.

A **medvehagymát** mindenképpen érdemes felvennünk a virágkalendáriumunkba, mert a medvehagyma a legkorábban szedhető, emberi fogyasztásra alkalmas, rendkívül hasznos növény. Erdeinkben néhol hatalmas összefüggő állományt alkot, és gyakorlatilag korlátlanul gyűjthetjük. De most jön a lényeg: a medvehagyma leveleit a növény virágzása előtt kell szedni! Egy medvehagymatúrán a tanárnak két fontos ismeretet kell átadnia a diákjainak: 1. Hogyan különböztessük meg az ehető, jótékony medvehagyma leveleit a hasonló kinézetű, halálosan mérgező gyöngyvirág leveleitől? 2. Ha már meggyőződünk róla, hogy medvehagymát szedünk, mennyi levelet etikus szedni egy-egy töről, hogy a növény továbbra is virágozhasson, így biztosítva fenntartható fejlődését amellyel, hogy bennünket is táplál?

Látogatás a piacon

Miután kilábalunk a tavaszi fáradtságból, és kedvet kaptunk egy kis friss gyümölcsre, irány a piac!

Kiss Leventét, a Fővárosi Önkormányzat Csarnok és Piac Igazgatósága kereskedelmi igazgatóhelyettesét kérdeztem.

– Szoktak-e tanárok diákjaiknak piaclátogatásokat szervezni?

– Igen, vannak piaclátogatások a vásárcsarnokainkban. Ezeket általában pedagógusok kísérik, amikor is egy előre meghatározott tematika alapján járják végig a piacot, és ismerkednek a zöldségekkel, gyümölcsökkel, hússal, gombákkal. Ezeket a piaclátogatásokat nagyon hasznosnak tartjuk, hiszen nemegyszer voltunk tanúi, amint rácsodálkoznak a gyerekek, hogy valójában hogyan is néznek ki azok az alapanyagok nyersen, amiket készen kapnak a tányérjukra.

FELADAT DIÁKOKNAK

Virtuális bevásárlás valódi térben. Tanítsuk meg a diákoknak egy egyszerűbb étel elkészítését! Írjunk bevásárlólistát a hozzávalókról, és határozzunk meg egy költségkeretet! Vigyük el az osztályt egy piaclátogatásra, és adjuk ki a feladatot: kutassák fel az alapanyagokat, tényleges vásárlás helyett csak fotózzák le az élelmiszereket, és számolják ki, mennyit költöttek volna, ha valóban megvették volna őket. Ha ügyesen csinálták, akkor büdzsén belül maradnak. A játékot nehezíthetjük azzal, hogy időkeretet is adunk a bevásárlásnak, csak ilyenkor figyeljünk az életkori sajátosságokra, nehogy kikapkodás legyen a vége.

– Van-e valamilyen ismeretterjesztő kiadványuk diákoknak?

– Egyelőre nincs. A kirándulások témáját és felépítését a pedagógusokra bizzuk. Viszont szívesen biztosítunk lehetőséget a kirándulásokat kísérő játékos kvizek megrendezésére a helyszínen. A Nagycsarnokban van különtermünk, ahol speciális előadások, élelmiszer-be-mutatók és kóstolók tarthatók.

Amit a gyerekek nagyon szeretnek nálunk, az a gombakiállítás. A Fehérvári úti Vásárcsarnokban és a Nagycsarnokban több kiállítói vitrinben is megtalálhatóak a Magyarországon leggyakoribb gombafajták makettjei, termőhelyek és évszakok szerint csoportosítva.

– Trendinek számít ma a piacra járás?

– A piacok reneszánszukat élik. Hála a Magyarországon is végigsöprő gasztrorradalomnak, manapság piacra járni igenis trendi! Ezt a legfrissebb piackutatási adatok is alátámasztják. Ma már háromból két család jár piacra.

Az emberekben felerősödött a közvetlen környezetük iránt érzett felelősség. Egyre fontosabb a számukra, hogy autentikus, átlátható eredetű, megbízható termelőtől származó, a közeli környezetükben készült termékeket fogyasszanak. A vásárlók emellett abban is bíznak, hogy a kézműves termékek magasabb minőségűek, nagyobb szaktudással és odafigyeléssel készülnek, mint sorozatgyártott társaik.

Fotó: Europress Fotóügynökség

A hónap gyümölcse

Mivel ma már szinte bármikor bármilyen gyümölcsöt megvásárolhatunk, hajlamosak vagyunk megfeledkezni a gyümölcsök valódi betakarítási szezonjáról, amikor valóban frissen juthatunk hozzájuk. Talán egyedül az epernek van még látványos offenzívája május–június fordulóján a hazai standokon... Válasszunk ki minden hónapra egy tipikusan hazai, az adott hónapban beérő gyümölcsöt, és ismerjük meg alaposan. Szeptember, az iskolakezdés hónapja például egybeesik a dió érésével (nagyjából szeptember–október fordulójára jellemző). Egy átlagember körülbelül annyit tud a dióról, hogy komoly munka a feltörése, de ha sikerül, akkor egy laktató, ízletes, fanyar utóízű gyümölcs a jutalmunk. Ennél azért a dió kultúrtörténete jóval gazdagabb! A dió igazi jolly joker: termése hosszan eltárolható, egészséges nasi, leveléből gyógyteát készíthetünk, sőt festeni is lehet vele (diolevel.lap.hu).

Egy kis büntetlen játék az étellel

Dióhajó-készítés. Hozzávalók: egy szabályosan kettétört dióhéj, egy gyufa, egy kis színes „reszelni való” zsírkréta, egy gyertya a viaszcsepegetéshez, egy diólevél. Elkészítés: Reszeljünk le egy kevés zsírkkrétát, ez fogja adni a színanyagot a hajó fedézetéhez. Kezdjük el gyertyaviaszt csöpögtetni a dióhéjba, majd szórjunk

színes zsírkrétaport a viaszba, ezt követően csepegetésünk újra viaszt, majd újra zsírkrétaport. Végül tűzzük be a viaszba az árbócot, amire előzőleg felszereltünk egy – ideális esetben – diólevél-vitorlát, és már indulhat is a hajónk!

Játék az érzékekkel 1. Rejtsünk el egy zsákban a dióhoz hasonló tapintású terméseket, és csupán a tapintásra hagyatkozva válasszuk ki a diókat!

Játék az érzékekkel 2. A tapintás után vessük be a szaglásunkat is. Gondolnánk, hogy könnyű feladat lesz? Nem az! Akármilyen hihetetlen, ha nem látjuk az illathoz tartozó formát, könnyen zavarba jövünk. A szomszédos Ausztriában már régóta vannak olyan tanösvények, ahol interaktív eszközökkel hozzák közel az emberekhez a természetet. Kapszulákba illóolajokat töltenek, amelyeket kinyitva orrunkba tódul egy illat, s nekünk ki kell találni az illathoz tartozó növényt. Természetesen, ha nem sikerül, mindig kéznél a segítség.

Egy osztrák tanösvény Bad Ischl közelében – a fémkapszula egy-egy növény illóolaját rejti, amelynek illata alapján kell felismerni a növényt.

Levélgyűjtés okosan

Erdeinkben október–november fordulóján több milliárdnyi a „kézbesíttelen” levél. A levélgyűjtés és -préselés magától értetődő elfoglaltság ez idő tájt, de vajon hogyan érdemes installálni a leveleket? Amennyiben még a természetben szeretnénk valamilyen látványos eredményt kihozni a gyűjtőmunkánkból, úgy készíthetünk a levelekből, kiszáradt termésekből, talált kövekből mandalát. Manapság mind a mandalakészítés, mind a levélmotívum divatos, így kézenfekvő a két dolog összekapcsolása. Akár versenyezhetünk is: a diákok kisebb csoportokban több „levélmandalát” készítenek, végül eredményt hirdetünk.

Levélmandala. Válasszunk ki egy nyílt terepet egy erdő szélén. Adjunk a diákoknak 10 percet a megfelelő levelek, ágak, kövek stb. összegyűjtésére, majd 15 percet a mandala elkészítésére a nyílt mezőn. Csak annyi megkötést tegyünk, hogy a mandalák legyenek kör alaprajzúak, egyébként engedjük szabadon a fantáziájukat. És persze ne feledkezzünk meg az alkotások megőrzéséről sem, fényképezzük le őket, mert munkánkat nem vihetjük haza! Szerencsés esetben a következő napok kirándulói még gyönyörködhetnek bennük.

Levélskála. Egy másik feladat legyen az azonos fajtájú falevelek összegyűjtése. Törekedjünk arra, hogy a levelek közel azonos méretűek is legyenek. A szokásos módon préseljük le őket, majd pedig kezdjünk hozzá a tanterem kidíszítéséhez. A célunk az, hogy a citromsárga színárnyalattól a vörösön át a sötétbarnáig színskálát alkossunk a levelekből. A végeredmény fantasztikus vizuális élmény lesz, ahogy apró színátmenetekkel halad a levélsor végig a tanterem falán.

Ha már levélgyűjtésbe fogunk, vigyünk valami újítást a projektbe. A minimálistílus itt is hódít. Azonos fajtájú és közel azonos méretű leveleket egy színskála mentén elhelyezve csodás dekorációt hozhatunk létre. Természetesen nem hat darabból, hanem százas nagyságrendben gyűjtött levelekből érdemes elkészíteni.

Az Európai Év Fája

Amikor ez a lapszám az olvasók kezébe kerül, már ismerni fogjuk a nyertest, de most még izgulunk, hogy vajon a jelenleg igen esélyes bátaszéki molyhos tölgy nyeri-e el az év legszebb európai fája címet (www.treeoftheyear.org). Az eredményhirdetés 2016. április 20-án lesz Brüsszelben a kapott szavazatok alapján. De bármi legyen is a verseny végeredménye, az „Európai Év Fája” témaköre kimeríthetetlen élménypedagógiai tartalmat rejt magában a nevezett fához történő zárándokúttól kezdve az elmúlt évek nyertes fáiról készített táblókig. A hazai pályázó molyhos tölgyfa Bátaszék felett áll egy dombon, a Szent Orbán-kápolna mellett, és egy 18. századi erdő emlékét őrzi.

A Bátaszék melletti dombon álló, 300-400 évesre becsült molyhos tölgy ma már egy büszke, egészséges faóriás. A domb korábban árvizek idején nyújtott menedéket a környező települések lakóinak.

Ebben a kedvesináló munkában igyekeztem egy naptári évet átfogni, és néhány ötletet adni a növényekkel kapcsolatos élménypedagógiai foglalkozásokhoz, de szokás szerint ez a téma is kimeríthetetlen. Mint már említettem, mindenképp tanácsos a természet ciklikusságát és a tanévet párhuzamba állítani. Ez jó kiindulópont a tanárnak, s ha jól végezzük a dolgunkat, diákjaink a természet valódi kis Sherlock Holmesjaivá válhatnak.

Térképet mindenhová!

Geoinformatika kezdőknek és haladóknak

Szöveg: **Dékány Krisztina**

Már egészen kicsi korukban is foglalkoztatja a gyerekeket, hogy mi veszi őket körül, mi hol található a környezetükben, hogyan tudnak eljutni valahova, vagy például hogy milyen úton kell hazamenni az óvodából. Ahogy nagyobbak lesznek, kíváncsiságuk is folyamatosan nő: egyre nagyobb látószögben lesznek képesek elemezni a környezetüket és feltárni az egyes helyek közti kapcsolatokat.

Mi fán terem a geoinformatika?

A földrajz- és történelemórákról mindenki jól ismeri az olyan térképolvasási gyakorlatokat, mint amilyen például a topográfiai fogalmak bejelölése kontúrtérképeken vagy a különböző időkből létrejött felszíninformák vagy akár egy ország foglalkoztatottsági mutatóinak elemzése tematikus térképeken. A térképeket azonban érdemes lenne a többi óra anyagába is beépíteni, hiszen mindent kicsit könnyebb megtanítani, ha vizuálisan próbáljuk meg a gyerekeknek megmutatni az összefüggéseket. Ebben segíthet a geoinformatika.

Azokat a rendszereket, amelyek a Földről mint közvetlen környezetünkről tárolt térbeli információkat dolgozzák fel, **geoinformációs (térinformációs) rendszereknek** (Geographical Information Systems, GIS) nevezzük.

Tapasztalatom és kérdőíves felmérésem szerint több tantárgyban is lehetne alkalmazni a geoinformatika alapjának tekinthető digitális térképeket: a biológia-órán pl. a vírusok, járványok terjedésének okait, illetve következményeit lehetne megvizsgálni, a technika tantárgy keretében a különböző vasúti/közúti/hajózási útvonalak alkalmasságának és gazdaságosságának összehasonlítása jó kiindulási alap lehetne a további térinformatikai ismeretek elsajátításához.

Egy megvalósult álmom

Amikor felvételiztem az ELTE Földtudományi Doktori Iskolájának Térképészet Doktori Programjába, még csak a témakör volt adott: Geoinformatika a közoktatásban. Hamar rá kellett jönnöm, hogy ha mindennapos oktatásunk részévé szeretnénk tenni ezt az eszközt, akkor könnyen használható, ingyenes, ötletes alkalmazásokra van szükség, nem utolsósorban rengeteg kreativitásra és időre az előkészítésükhöz. A most érvényben lévő tantervi szabályozás ugyan a tananyag tekintetében eléggé megköti a pedagógus kezét, de az eszkö-

zökön, munkaformákon lehet változtatni. Jelenleg a Budapest II. Kerületi II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban dolgozom földrajz–matematika szakos tanárként, ahol az elmúlt tanévben elindítottam egy GIS-szakkört olyan tanulók számára, akiket érdekel a földrajz, az informatika, és fogékonyak az angol nyelvre.

A GIS-szakkör tanmenetének részlete:

Témakör: digitális és interaktív térképek használata és készítése, globális probléma megoldása geoinformatikai eszközökkel

Évfolyam: bármelyik (vegyes korcsoport)

Létszám: max. 19 fő

Időtartam: két félév, heti 2 óra, összesen 72 óra

A szakkör tematikája:

1. modul: bevezetés a térképészetbe

- a térkép fogalma, részei, típusai
- feladatok különböző térképekkel
- interaktív térképek használata, térképek digitalizálása
- mikor van szükség térképekre és miért – saját (interaktív) térkép elkészítése

Tanulmányi látogatás: HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Non-profit Kft.

2. modul: a geoinformatika alapjai

- a geoinformatika alapfogalmai, példák az alkalmazhatóságra
- geoinformatika a weben – feladatok
- egyszerűbb, online GIS programok (műveletek, funkciók)

3. modul: a GIS programmal való részletes megismerkedés

A tanév alatt folyamatosan fejlesztettem a szakkör honlapját, ami egy ingyenes Google-alkalmazáson, a Wikispacesen (www.wikispaces.com) fut. Könnyen és gyorsan szerkeszthetőek rajta az egyes tartalmak, különböző tesztek és beadandó projekteket is lehet

vele készíteni, kiválóan alkalmas a digitális tanításhoz, számonkéréshez. Itt helyeztem el a teljes év elméleti anyagát, valamint a példákat, folyamatosan bővíttem az érdekesebb, geoinformatikával kapcsolatos linkeket.

Geoinformatika felhasználóknak

Mit is lehet kezdeni a geoinformatikával? Olyan könnyen alkalmazható honlapokat és jó gyakorlatokat gyűjtöttem össze, amelyek hatására remélhetőleg sokan kedvet kapnak, hogy megismerkedjenek a geoinformatika alapjaival. Az iskolában mindenképpen azzal érdemes indítani az ismerkedést, hogy mennyire sok területen alkalmazhatóak a digitális térképek, és hogy mi van mögöttük. Magyarországon is egyre több helyen ismerték fel a gazdasági jelentőségüket: a kormányzatban, a telekommunikációban, a közműveknél, a kereskedelemben és a gazdaság számos egyéb területén megvan már annak a lehetősége, hogy ne csak a már létező telephelyeket jelenítsük meg a térképen, hanem bizonyos adatok, információk alapján előre is tudjunk tervezni. A legjobb magyarországi példák a geoinformatika tényleges, hozzáférhető alkalmazására megtalálhatóak az ESRI Magyarország Kft. honlapján (www.esrihu.hu/maps).

Ismerkedés a digitális térképekkel

Magyar nyelven:
www.fentrol.hu/hu/

Angol nyelven:
www.oldmapsonline.org/
mapsontheweb.zoom-maps.com/
www.earth3d.org/
www.flightradar24.com/

Miután diákjaink meggyőződtek róla, hogy érdemes térinformatikával foglalkozni, nézzünk pár, általuk is könnyen megvalósítható feladatot:

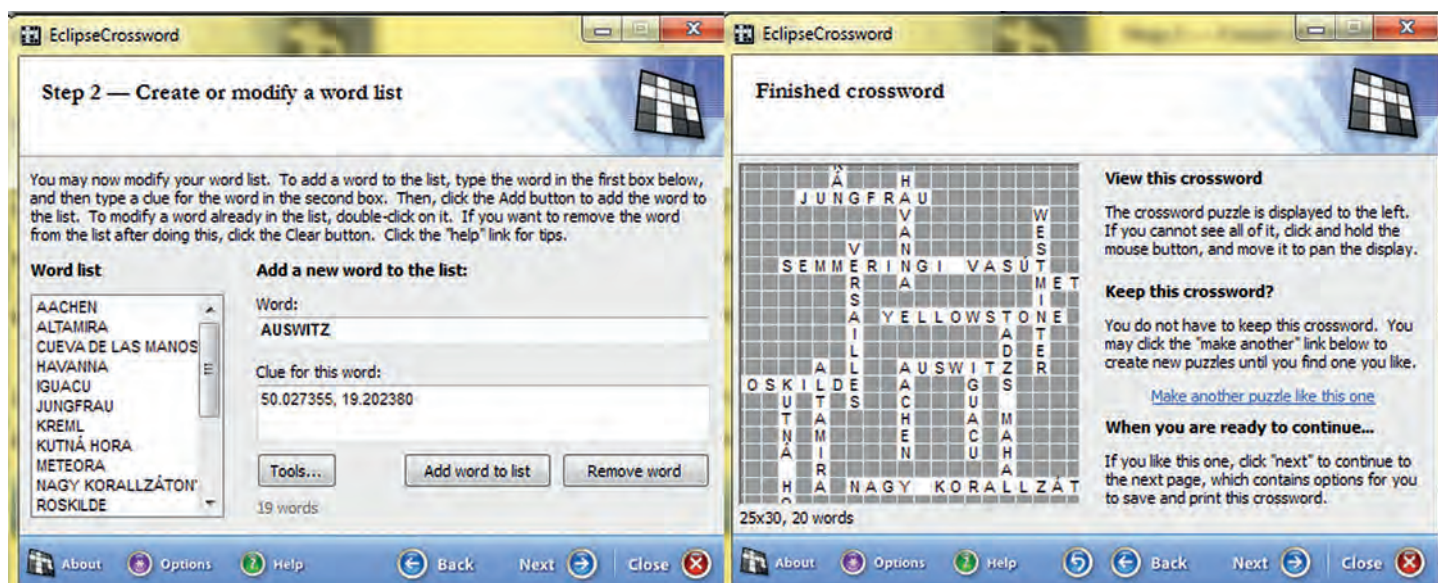
1. feladat: GPS-alapú keresztrejtvény

Leírás: bármilyen témakörben használható, nem kell hozzá más, csak a földrajzi helyek szélességi és hosszúsági koordinátái, amelyekre a tanulók rákereshetnek az egyszerűen elérhető és könnyen használható Google Mapsen, és gyorsan el is készíthető egy ingyenesen telepíthető keresztrejtvény-szerkesztő programban (példát lásd az 1. ábrán).

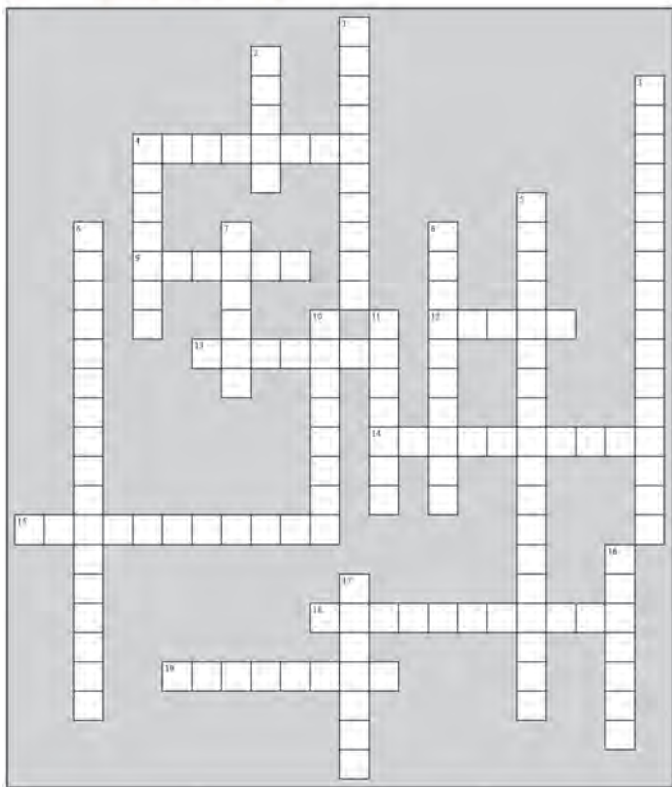
Csak egy ötlet a sok közül: az UNESCO világörökségeinek bemutatása (2. ábra). A világon összesen 161 állam 1007 helyszíne van a listán (2014. július 10-i adat alapján), 779 a kulturális, 197 a természeti, 31 pedig az ún. vegyes kategóriába tartozik. Jól kihasználható a térkép, ha különböző kategóriájú, eltérő földrészen elhelyezkedő, érdekesebb helyszíneket teszünk a keresztrejtvénybe. Minimális geoinformatikai ismeretre van csak szükség, hiszen a pontos GPS-koordinátákra egyszerűen rá tudunk keresni.

A Google Maps (maps.google.hu) segítségével könnyen hozzáférünk egy földrajzi hely koordinátáihoz: a keresőmezőbe beírjuk a hely nevét, pl. Altamira-barlang, majd a térképen jobb egérgombbal kattintunk, a menüből kiválasztjuk a „Mi található itt?” opciót, amelyre kattintva megjelenik szélesség, hosszúság formátumban a GPS-koordináta, ami alapján a tanulók is vissza-kereshetik majd a helyet.

A lehetőségek tárháza végtelen, hiszen minden olyan témában lehet alkalmazni ezt a kis játékot, amelyben a koordináták alapján megkereshetőek a földrajzi fogalmak. Néhány további ötlet: Oscar-díjasok, a periódusos rendszer földrajzi helyről elnevezett elemei, találmányok a történelemben. ▶

1. ábra: Az Eclipse Crossword keresztrejtvény-szerkesztő program (www.eclipsecrossword.com)

Unesco Világörökség

Across

4. 43.377452, -4.122014
9. vizesés, -25.690809, -54.439795
12. borvidék, 48.117235, 21.407505
13. kolostor, 39.721391, 21.633989
14. település, 49.951623, 15.267641
15. nemzeti park, 44.427955, -110.588476
18. 27.175053, 78.042520
19. 46.536900, 7.960106

Down

1. kastély, 48.804865, 2.120795
2. 55.752047, 37.618229
3. 47.648858, 15.828440
4. 50.027355, 19.202380
5. barlang, -47.152214, -70.662403
6. természeti, -16.447555, 145.825362
7. dóm, 50.774727, 6.084231
8. apátság, 51.499411, -0.126957
10. székesegyház, 55.642632, 12.080803
11. város, 41.903593, 12.453027
16. lagúna, 45.359237, 12.266728
17. település, 23.111060, -82.383582

Across

4. ALTAMIRA—43.377452, -4.122014
9. IGUACU—vizesés, -25.690809, -54.439795
12. TOKAJ—borvidék, 48.117235, 21.407505
13. METEORA—kolostor, 39.721391, 21.633989
14. KUTNÁ HORA—település, 49.951623, 15.267641
15. YELLOWSTONE—nemzeti park, 44.427955, -110.588476
18. TADZS MAHAL—27.175053, 78.042520
19. JUNGFRAU—46.536900, 7.960106

Down

1. VERSAILLES—kastély, 48.804865, 2.120795
2. KREML—55.752047, 37.618229
3. SEMMERINGI VASÚT—47.648858, 15.828440
4. AUSWITZ—50.027355, 19.202380
5. CUEVA DE LAS MANOS—barlang, -47.152214, -70.662403
6. NAGY KORALLZÁTONY—természeti, -16.447555, 145.825362
7. AACHEN—dóm, 50.774727, 6.084231
8. WESTMINTER—apátság, 51.499411, -0.126957
10. ROSKILDE—székesegyház, 55.642632, 12.080803
11. VTIKÁN—város, 41.903593, 12.453027
16. VELENCE—lagúna, 45.359237, 12.266728
17. HAVANNA—település, 23.111060, -82.383582

2. ábra: Világörökség-keresztrejtvény és megoldása

2. feladat: Interaktív térkép saját információival

Leírás: Bárki könnyedén létrehozhat saját digitális térképet a neki szükséges információkkal egy webes alkalmazás segítségével: egy előre adott földrajzi alap-térképen tudunk kis jelölőket elhelyezni, és mindegyikhez saját szöveges, képi vagy videotartalmat, de akár más honlapok linkjét rögzíteni. Adott témakörben jól használható a földrajzi elhelyezkedések és kapcsolatok szemléltetésére.

Példaként most a uMappert (www.umapper.com/) mutatom be, amelyen ingyenesen lehet regisztrálni. Miután belépünk, kiválaszthatjuk a földrajzi alap-térképet, a jelölők színét és formáját, majd egyenként vihetjük fel a tartalmakat a térképünkre (3. ábra). Az alkalmazás könnyen és gyorsan használható, a munkánk folyamatosan mentve van, az elkészült térképet pedig egy link segítségével elérhetővé lehet tenni a weben későbbi, órai felhasználáshoz.

További ötletek:

- Hírek a nagyvilágból – Honnan jött a hír, mely területeket kapcsolja össze, ok-okozati összefüggések elemzése.
- Honnan származik? – A világ mely részéről származnak egy-egy ruha, elektronikus berendezés vagy játék alapanyagai, és hol állították elő magát a készterméket.
- Globalizáció az internet előtt – mely termékek mennyire voltak elterjedve az egyes korokban.

GIS haladóknak

Persze, nem mindenkinek kell bemutatni a digitális térképezés világát és elmesélni, hogy ha van megfelelő földrajzi információknak (GPS-koordinátákkal ellátott adatbázis), akkor mennyi mindenre lehet alkalmas a geoinformatika. Most következzen néhány olyan feladat, ami még mindig csak egy lépéssel visz közelebb a célhoz: projektek, jövőbeli események (pl. egy újabb háború vagy természeti katasztrófa) lehetséges megoldásai már meglévő adatok alapján, egy gyár optimális helyének kiválasztása különböző földrajzi és egyéb szempontok szerint. Két példát mutatok be a Quantum GIS (www.qgis.org/en/site/) ingyenesen telepíthető programjában.

3. feladat: Tematikus térkép készítése

Leírás: Ingyenes magyarországi adatbázis alapján elkészíthető például az ország csapadéktérképe (4. ábra), amit fel tudunk használni a mezőgazdasági szaktárgyak oktatásában, vagy elemezni tudjuk a lehetséges jövőbeli események (túlzott esőzések vagy éppen komoly aszály) földrajzi helyét, és megoldási javaslatokat tudunk előkészíteni.

Ehhez nem kell mást tenni, mint a csapadéértékekhez hozzárendelni egy olyan skálát, ami megmutatja, hol vannak a veszélyes területek. Minél pontosabbak az információink, annál korrektebb képi megjelenítést kapunk.

4. feladat: Lekérdezések ok-okozati összefüggések feltárására

Leírás: Minden adatbázis, amit a geoinformatikában használunk, sok tulajdonságot tartalmaz az ún. attribútumtáblán. Ezen adatok alapján kigyűjtethetjük a nekünk tetsző, számunkra hasznos információkat. A térinformatika egyik jellemző kérdése, hogy valami miért éppen ott van, ahol. Csak egy egyszerű példa az adatok szerinti lekérdezéshez: az USA városai közül kigyűjtöttem azokat, amelyek 4000 méter felett találhatók a tengerszint felett (5. ábra). Egy egyszerű beviteli ablakban ki kell választani azt az adatot, ami alapján szűrni szeretnénk, majd egy logikai művelet segítségével végrehajtatjuk a gyűjtést. Összetettebb feltételeket is meg lehet adni, csak ügyelni kell a szűrők beállítására. Remélem, sikerült felkeltenem az olvasók kíváncsiságát a geoinformatika iránt. Az alábbi linkeket azoknak ajánlom, akik szívesen kutakodnának tovább a témában.

Ingyenesen használható GIS applikációk/programok (angol nyelven)

Kezdőknek:

education.nationalgeographic.org/multimedia/interactive/map-tools-family-adventure/
scribblemaps.com/create/
www.ordnancesurvey.co.uk/mapzone/

Haladóknak:

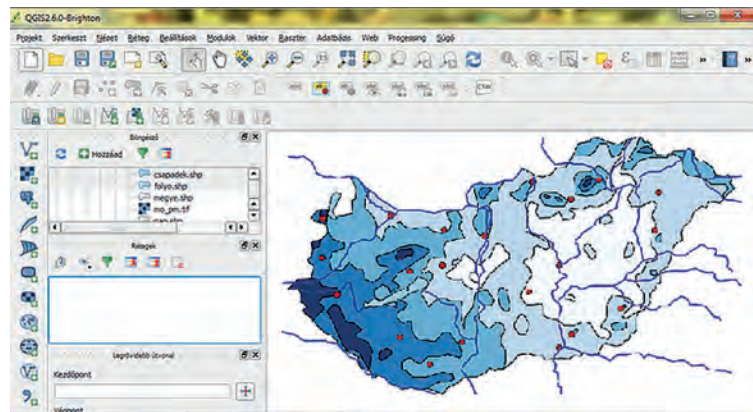
esripress.esri.com/display/dsp_ArcGIS10Eval.cfm
www.gvsig.com/en/home
www.esri.com/software/arcgis/arcgisonline

A témában rengeteg további kiaknázható lehetőség rejlik. Véleményem szerint érdemes lenne a pedagógus-közösséggel továbbképzés keretében megismertetni a geoinformatikát, hiszen sokan használunk különböző IKT-eszközöket az óráinkon, és nagyon sok ingyenes, könnyen használható program érhető el a weben.

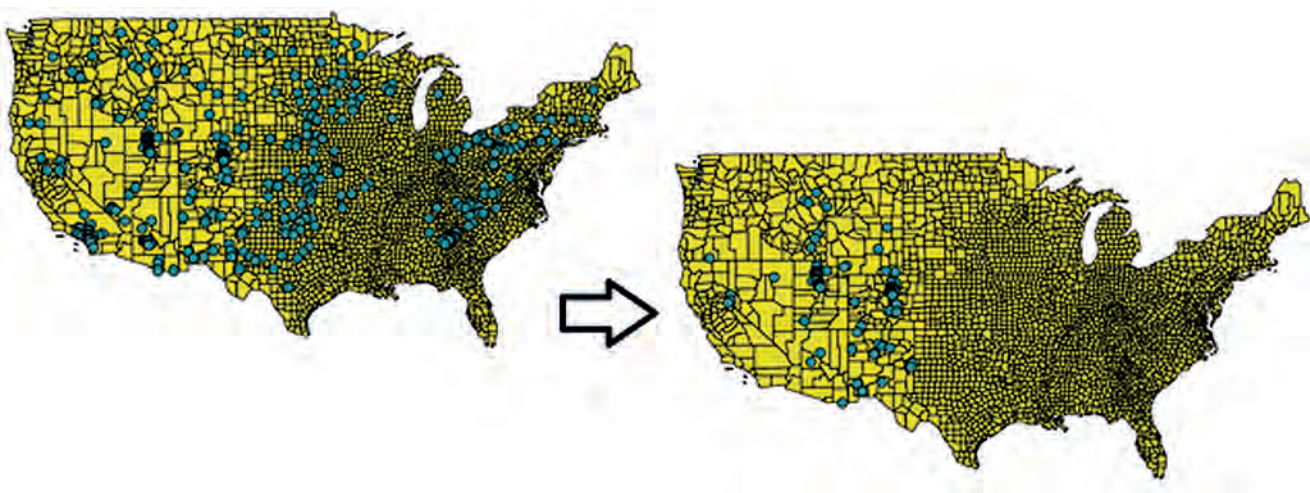
Interaktív térkép a fizikai Nobel-díjasokról

3. ábra: GIS-napra készült bemutató egyik térképe

4. ábra: Magyarország csapadéktérképe

5. ábra: Az USA 4000 méter tengerszint feletti magasság feletti városai

Újdonságok az OFI tankönyvkinálatában

Az összeállítást készítették az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) vezető szerkesztői és munkatársai: **Hugyecz Enikő Henriett, Kóródi Bence, Baranyai Katalin, Tóthné Szalontay Anna, Hajas Attila és Pattanyus Gergely**

Mit kínálunk a 2016/2017-es tanévre?

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet célja a lehető legjobb minőségű taneszközök fejlesztése és biztosítása. Az OFI a 2016/2017-es tanévre **több mint 1300 tankönyvet** kínál a tankönyvjegyzéken keresztül. Ezeket a rendelési időszakban (2016. április 1–30.) a KELLO rendszerén keresztül rendelhetik meg a pedagógusok.

Az OFI megújult kínálata **lefedi a teljes magyar iskolarendszert**: közismereti tankönyvei minden iskolatípusra és minden évfolyamra rendelhető/elérhető. A kínált sorozatok megfelelnek a Nemzeti alaptantervnek és a kerettanterveknek, és további ingyenes digitális tananyag kapcsolódik hozzájuk az Nemzeti Köznevelési Portálon. Évfolyamonként és tantárgyanként is lehetőség van választani az újgenerációs/kísérleti, illetve a korábbi Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadótól és az Apáczai Tankönyvkiadótól átvett és átdolgozott kiadványok közül.

Az OFI összes jegyzéken kínált tankönyve megtekinthető az **OFI tankönyvkatalógusában** (www.tankonyvkatalogus.hu), amelynek tartalmát az intézet a hivatalos tankönyvjegyzék frissítésével párhuzamosan bővíti (a tankönyvjegyzék a rendelési időszak alatt is folyamatosan bővül, mivel egyes akkreditációk csak ebben az időszakban zárulnak le). A tankönyvkatalógusban a tankönyvek borítóképe, tartalomjegyzéke, néhány oldalas betekintő és rövid ismertető található. Az újgenerációs és kísérleti tankönyvek teljes terjedelmükben elérhetőek elektronikusan a **Nemzeti Köznevelési Portálon** (www.nkp.hu).

- ▶ **Újgenerációs tankönyvek:** A kísérleti tankönyvek három évfolyamán (1., 5., 9.) befejeződött a kísérleti szakasz, a tankönyvek és segédletek a kipróbáló pedagógusok visszajelzései alapján átdolgozásra kerültek. (Legtöbbjük a rendelési időszak kezdetéig már megkapta az Oktatási Hivataltól a tankönyvvé nyilvánítási engedélyt, néhányuk eljárása még folyamatban van.)
- ▶ **Új kísérleti tankönyvek:** Teljessé vált a kísérleti tankönyvek kínálata, azaz a 2016/2017-es tanévtől már a 4., 8. és 12. évfolyamon is választhatók. Egyes tantárgyakból a 9., 10. és 11. évfolyamon is jelentek meg új kísérleti tankönyvek.
- ▶ **Átdolgozott tankönyvek:** A Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadótól, illetve az Apáczai Kiadótól átvett tankönyvsorozatok 4., 8. és 12. évfolyamos tankönyvei, munkafüzetei és kiegészítő eszközei a Nemzeti alaptantervnek és a kerettanterveknek való megfelelés érdekében átdolgozásra kerültek. Több mint 70 kiadványnak a borítója is megújult, hogy még inkább igazodjon a korosztály vizuális igényeihez.
- ▶ **Új idegen nyelvi szóbeli érettségi felkészítők:** A 2017. évi, megújult érettségi követelményeknek is megfelelnek a most megjelent – angol, német, francia, olasz és spanyol nyelvből kínált –, érettségire felkészítő feladatgyűjtemények.

Az egyes évfolyamokon aktuálisan elérhető tankönyvek típusa (az újdonságokat színessel jelöltük)

	Átvett (NT-, AP- kódú)	Újgenerációs/kísérleti (FI- kódú)
1. évf.	átvett	újgenerációs
2. évf.	átvett	kísérleti
3. évf.	átvett és 2015-ben átdolgozott	kísérleti
4. évf.	átvett és 2016-ban átdolgozott	új kísérleti
5. évf.	átvett	újgenerációs
6. évf.	átvett	kísérleti
7. évf.	átvett és 2015-ben átdolgozott	kísérleti
8. évf.	átvett és 2016-ban átdolgozott	új kísérleti
9. évf.	átvett	újgenerációs + új kísérleti
10. évf.	átvett	kísérleti + új kísérleti
11. évf.	átvett és 2015-ben átdolgozott	kísérleti + új kísérleti
12. évf.	átvett és 2016-ban átdolgozott	új kísérleti

Tankönyvtípusok, fogalommagyarázat,
fejlesztési koncepció

Betekintés az újgenerációs
tankönyvekbe

Idegen nyelvi kiadványok
a 2017. évi érettségihez

Megrendelés

Az újgenerációs/kísérleti tankönyvek fejlesztési koncepciója

A tankönyvek kísérleti voltának lényege, hogy a tankönyvkészítés három-öt éves munkálataival párhuzamosan megindul a digitális tananyagfejlesztés és az iskolai kipróbálás is. A fejlesztési folyamat egyik célja, hogy társadalmassítsa a tankönyvkészítést. A szerzők összehangolt koncepció szerint, tudományos-módszertani előzményekre alapozva, alkotói munkacsoportokban dolgoznak, tehát leginkább tananyagfejlesztőknek nevezhetők. Munkájukat társalkotóként grafikusok és vizuális szerkesztők segítik, hogy a könyvek külső megjelenése, kép-, illetve ábrarendszere a kor igényeinek megfelelően a szövegekkel egyenértékű vizuális kommunikációt hozzon létre. A projekt a fejlesztésbe széles körben bevonja a tanárokat, akik az új kísérleti tankönyvek egy tanéven át tartó kipróbálása során támpontokat adnak az átdolgozásukhoz.

ELŐNYÖK:

**Több száz szakértő
bevonásával készül**

**Több ezer tanár
tapasztalataira épül**

Jól szerkesztett ismeretanyag

**A tevékenykedtető,
gondolkodtató tanulást segítő
feladatok és kérdések**

**A szövegértés fejlesztése
minden tantárgyban**

Gazdag és funkcionális képanyag

**A motiválást és a megértést segítő
digitális tananyagok**

Újgenerációs tankönyvfejlesztési rendszer (társadalmi egyeztetéssel):

- ➔ **Kutatás** (Van-e átvehető tankönyv, vagy újat kell írni? Mik legyenek a fejlesztés fő szakmai irányai?)
- ➔ **Tankönyvkészítés** csoportmunkában (szerkesztők, grafikusok, digitális szakemberek, tankönyvfejlesztők: egyetemi oktatók és gyakorló tanárok)
- ➔ **Tantárgyi bizottságok** (tantárgyanként 5-6 fő; tantárgymódszertani szakértők, tudományos kutatók, gyakorló tanárok) havonta üléseznek a tananyagfejlesztőkkel.
- ➔ **Tudományos és pedagógiai lektorok** minősítik a tankönyveket.
- ➔ **Tanácsadó testület** (pedagógiai szakemberek, tudományos kutatók) véleményezi a kiadványt.
- ➔ **A Nemzeti Tankönyvтанács** véleményezi és – ha szükséges – javítja a könyveket. Javaslatot tesz a miniszternek.
- ➔ **A miniszter** véleményezi a tankönyveket.
- ➔ **Kipróbálás:** több száz iskolában az ország minden pontján kérdőíves véleménykérés a kísérleti tankönyveket használó több ezer tanártól; közvetlen munkakapcsolat tankönyvenként ötven-ötven pedagógussal, akik munkanaplóban rögzítik tapasztalataikat, és személyes konzultációk keretében is elmondják észrevételeiket és javaslataikat.
(Ebben a fázisban kísérleti tankönyv.)
- ➔ **Átdolgozás:** a pedagógus-visszajelzések alapján a taníthatóság és a tanulhatóság feltételeinek javítása.

Újra megvitatják és véleményezik a tankönyveket (2. kör):

- ➔ Tantárgyi bizottságok
- ➔ Tudományos és pedagógiai lektorok
- ➔ Tanácsadó testület
- ➔ Nemzeti Tankönyvтанács
- ➔ Az **Oktatási Hivatal** bírálata, engedélyeztetés.
(Ebben a fázisban újgenerációs tankönyv.)

ALSÓ TAGOZAT: OLVASÁS, ÍRÁS, MATEMATIKA

Az 1. osztályosoknak szóló újgenerációs **Ábécés olvasókönyv** (FI-501020101/1) az **Olvasás munkafüzet I-II.** (FI-501020103/1, FI-501020104/1) és az **Írás munkafüzet I-II.** (FI-501020105/1, FI-501020107/1) kötetivel kiegészülve a különböző módszertani iskolák és alkotóműhelyek eredményeit szintetizáló, egyben új módszertani megoldásokat is kínáló komplex kommunikációs tankönyves-lád. A tankönyvek az egyéves kipróbálást követően vizuálisan és szerkezetileg is átdolgozásra kerültek. A munkáltató (bejegyzést igénylő) feladatok átkerültek a munkafüzetekbe, és a fokozatosság elve szerint építkező, sok játékos feladatot és több rövidebb olvasmányt tartalmazó kötetek születtek.

Az egy kötetben megjelenő **Ábécés olvasókönyv** három nagy tematikai egységre tagolódik: 1. az alapozó-előkészítő szakasz részképesség-fejlesztő, valamint a fonématudatosságot és a hangösszevonás képességét

növelő feladatai biztosítják az óvoda és az iskola közötti átmenetet; 2. a könyv gerincét a kinyújtott betűtanulási szakasz alkotja, mely a hangoztató-elemző-összetevő módszeren alapul a Meixner-módszer elemeivel, csúsztatott beszédhang- és betűdifferenciálással (nagy hangsúlyt fektetve a szótagolásra, a diszlexiaprevencióra és a homogén gátlás elkerülésére a kommunikációs és egyéb készségek fejlesztésével párhuzamosan); 3. a kötetet a gyakorló, értő olvasást elősegítő irodalmi rész zárja. A tankönyvhöz mese- és dicséretkártyákat tartalmazó **Olvasókártya-csomag** is tartozik.

Az **Írás munkafüzet** a spirálozott kötészet helyett kétkötetes, irkatúzott formában jelenik meg, oldalpárban szerkesztve, a vastagsága így nem emeli meg túlságosan a gyerekek csuklóját munka közben. A munkafüzet a hozzá tartozó segédanyagokkal egyfajta oktatócsomagként a tanulási (illetve részképességbeli) zavarok elkerülését és csökkentését, valamint a diszlexia- és diszgráfiaprevenციót és a tehetséggondozást egyszerre maga elé tűző, vizuálisan is gondosan kezelt, modern taneszköz. További újdonsága, hogy mellékletként tartalmazza az **Előírt írásfüzetet**. A munkafüzet mindkét kötetéhez tartozik egy-egy A/5-ös méretre szétvágható „Vázolólapok” melléklet, az utolsó lapokon pedig kivágható és betűsínbe helyezhető betűkártyák vannak. A füzethez az A/4-es méretű, nyomtatott betűs **Hívóképek** alá helyezhető, A/5-ös írott **Betűkártyák** csomag is elérhető már. A betűhívóképek csomag tartalmazza az ugyancsak újdonságként megjelenő, A/3-asra kinyitható matematikai számhívóképeket is.

Az újgenerációs **Matematika 1. osztályosoknak** kiadványokat (FI-503010101/1, FI-503010102/1, FI-503010103/1, FI-503010104/1) a kipróbáló pedagógusok véleménye alapján dolgoztuk át. Az előkészítő időszakot, melynek legfontosabb feladata az alapkészségek (pl. tájékozódás, összehasonlítás, válogatás, rendezés) fejlesztése, 4-6 hétre nyújtottuk ki. A szám- és műveletfogalom kialakítása a 20-as számkörben lépésről lépésre történik. Minden számkört egy tematikus képpel kezdünk, ezután következik a szám- és mennyiségfogalom, majd a műveletfogalom kialakítása. A kevésbé fejlesztő, nagy helyigényű feladatokat elhagytuk vagy összehúztuk, több lett viszont a sorozatra és függvényre vezető feladat, illetve egyszerű analógiára épülő példákat készítettünk, hogy szemléletesebb legyen a műveletek közötti kapcsolat. Az illusztrációkat is javítottuk, illetve bővítettük az igényeknek megfelelően.

FELSŐ TAGOZAT ÉS KÖZÉPISKOLA: MATEMATIKA, TERMÉSZETISMERET

Az újgenerációs **Matematika 5. tankönyv** (FI-503010501/1) és **Matematika 5. munkafüzet** (FI-503010502/1) különlegessége egy olyan gyermekközpontú világkép, amely a tudományos igényesség megőrzése mellett a tanulók életkori sajátosságaihoz alkalmazkodó, játékos tananyag-elsajátításra alapoz. Ebből adódóan tankönyveink a matematikai készségek fejlesztésén túl kiemelt hangsúlyt fektetnek az általános törvényszerűségek tanulókkal való felfedeztetésére, a szövegértési képességek fejlesztésére s a kooperatív pedagógia gazdag módszertanának alkalmazására.

Szinte minden lecke, illetve minden fejezet végén növeltük az egyszerű, alapszintű feladatok számát, néhány túl nehéznek bizonyult feladatot pedig elhagytunk. Az első és a második fejezet leckéit újraszerkesztettük, volt ahol egy leckéből többet készítettünk, volt ahol a kerettantervbe szorosan nem tartozó leckét elhagytuk, illetve új leckéket is írtunk. Figyelembe vettük a tanárok kéréseit, hogy több játék, több csoportmunka, több kitekintés legyen, és az átdolgozás során az ismétlés is nagyobb teret kapott. Pontosítottuk, javítottuk az ábrákat, illetve a könnyebb áttekinthetőség

érdekében átrendeztük az oldalon a szövegek és grafikák helyét. A tankönyv és a munkafüzet szoros kapcsolatát az átdolgozás során is megőriztük.

A középiskolások számára kifejlesztett újgenerációs **Matematika 9/1. tankönyv** (FI-503010901/1) és **Matematika 9/2. tankönyv** (FI-503010902/1) a mindennapos élethelyzetek felől közelít a matematikához. Így teremtjük meg a tantárgyspecifikus képességek elsajátításához szükséges feltételeket. A fejlesztési feladatok változatos, önálló cselekvésre és gondolkodásra ösztönöző szövegek környezetbe ágyazva jelennek meg, olyan grafikai és módszertani háttérrel, amely a matematikát életszerű tudományként mutatja be.

Gyakoroltató, egyszerű feladatokkal egészítettük ki azokat a leckéket, ahol ez hiányzott, illetve ügyeltünk a fokozatosságra. A rajzokat a kipróbálók kérésére cseréltük. Ahol indokolt volt, a leckék logikai sorrendjét módosítottuk, és számos leckét kiegészítettünk. A *Ráadás* rész nehezebb feladataival a differenciálás megkönnyítésére törekedtünk. Matematikai tartalmú címet adtunk azoknak a leckéknek, ahol ez hiányzott, az *Elmélet* részben megneveztük a definíciókat, tételeket. A témaköröket feladatgyűjteménnyel egészítettük ki.

A felső tagozat első két évében a természetismeret-tankönyvek a korábbiakhoz viszonyítva lényegesen több állandó elemet tartalmaznak. Az átdolgozást követően az újgenerációs **Természetismeret 5. tankönyv** (FI-505020501) és **Természetismeret 5. munkafüzet** (FI-505020502) jelentősen különbözik az alsós tankönyvektől. A leckék a könyv egészében kétoldalasak lettek, a 2 órát igénylő leckéknél megadjuk a tervezett felosztást. Minden lecke bevezető kérdéssel kezdődik. A törzsanyag szövegében kiemelések találhatóak. A fogalmi meghatározásokra tónus hívja fel a figyelmet, a kísérletek, megfigyelések szövege is elkülönül vizuálisan. A további adatok, érdekességek keretben olvashatók. Minden lecke végén egy három részből álló blokk található: a lecke rövid összefoglalása, a legfontosabb fogalmak és néhány, a felkészültséget ellenőrző kérdés. A rövid összefoglaló háttérszínét a korábbi liláról világospirosra cseréltük. Bővítettük az összefoglalás utáni, magyar kiválóságokat bemutató részt, és minden fejezethez írtunk internetes elérhetőségeket útmutatásként a további kutatáshoz. Az átdolgozás keretében a fejezetkezdő illusztrációkat (általában) magyar képzőművészek alkotásainak képeire cseréltük. A könyv végén

lévő fényképtárat bővítettük. A munkafüzet nagyrészt követi a tankönyvi leckéket, de egyes részeit módosítottuk, illetve egy túl nehéznek ítélt leckét töröltünk. A felhasználók kéréséhez igazodva a munkafüzet fekete-fehér helyett színes lett.

FELSŐ TAGOZAT ÉS KÖZÉPISKOLA: TÖRTÉNELEM, ERKÖLCSTAN, MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

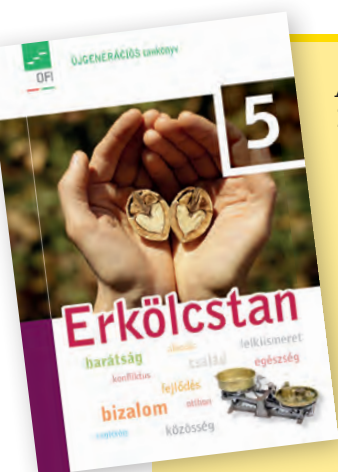
Az újgenerációs **Történelem 5. tankönyv** (FI-504010501/1) új grafikai arculatot kapott: a lecke- struktúra elemei (kérdések, összefoglalások) jobban elkülönülnek egymástól, a térképek, szakábrák, képalá- írások pontosabbak, egységesebbek lettek. Számos új és érdekes rekonstrukciós rajz teszi a diákok számára könnyebben elkép-

zelhetővé az ókori és a középkori emberek világát. A tankönyv a történeteken alapuló és tevékenykedtető tanítás módszerét követi, ezért alkalmas a diákok érdeklődésének felkeltésére. Sok-sok példán és gondolkodtató kérdésen keresztül a tanulók megismerkedhetnek a történések munkájának sajátosságaival is. Az emberorientált történelemtanítás, azaz az életmód- és mentali- tástörténet fontossága az adott korszakok bemutatásánál jó alapozást jelent az irodalmi ismeretek befogadásához is. Az egyes nagy témakörök végén olyan egyéni és csoportos feladatok találhatók, amelyek alkalmat adnak a tanultak átismétlésére és összefoglalására. A tankönyv végén található időrendi áttekintés és fogalomtár tartalmazza a ke- rettantervben előírt összes évszámot és fogalmat.

Az újgenerációs **Törté- nelem 9. tankönyvben** (FI-504010901/1) a középkori anyag át- strukturálása okozta a legnagyobb változást, és most már kronológia is található a könyv végén. A tankönyvek egyik legnagyobb előnye a rengeteg érdekes képi és szöveges forrás, amelyekhez gondolatébresztő, tudásellenőrző, il-

letve a részletek megfigyelésére ösztönző kérdések kapcsolódnak. Teljesen új elem, hogy ez a tankönyv a korábban csak a történelmi tárgyat publicisztikából megismerhető érdekes- ségeket források közlésével építi be a tananyagba – ezáltal is fejlesztve a kritikai gondolkodást. Ennek a módszernek a párhuzama megtalálható a középiskolai irodalomkönyvekben, ahol a kri- tikai médiatudatosság elérése a cél. Hasonlóan közös még e két tantárgyban az eltérő nézőpontok tanítása a szociális kompetencia fejlesztésére. A történelmi forráskutatás módszereibe avatja be a tanulót a rövid kitekintő fejezetekbe épített anyag, amelynek az a célja, hogy a történelmi gondolkodás lépésről lépésre fejlődjön, és alkalmazása később önálló szerepet kapjon.

Az újgenerációs **Erkölcstan 5. tankönyv** (FI-504020501/1) átdol- gozása szinte minden komponensre kiterjedt: érintette a szemléletet, a leckék tagolását, a terjedelmesebb fő- szövegeket és a teljes grafikai anyagot. Sok- kal több, a gyerekek életkorának megfelelő, játékos feladat került be, gyakorlattá vált

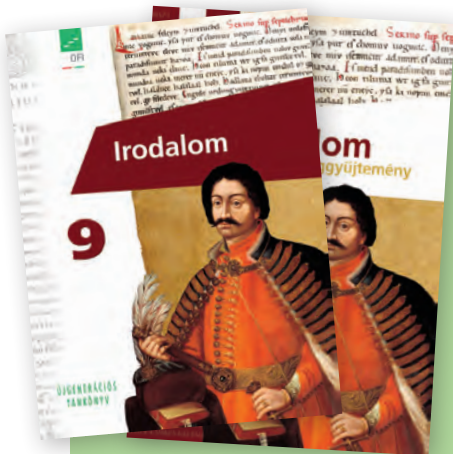
az új munkaformák (főként a csoportmunka) alkalmazása. Az átdolgozók új filmrészleteket és megfelelő idézeteket választottak, külön ügyeltek a képek méretére, asszociatív kapcsola- tára és didaktikai funkciójára.

Az újgenerációs **Magyar nyelv 5. tankönyv** (FI-501010501/1) felépítése logikusabb és jobb lett. Egy-egy tan- anyag mennyisége – a korosztály igé- nyeinek megfelelően általában 2 oldal új anyag + 1 oldal feladatsor. Alkalmazza és szintezi a különféle munkafor- mákat. A kommunikációs leckesor finomhangolást kapott, a bevezetőbe tanulásmódszertani lecke és gyakor- latias feladatsor került. A leckéket összefoglalás zárja, a fejezeteket pedig összefoglalás és tanulásrendező. Meg- maradt a játékoság és a gyerekbarát megjelenés, a vizuális elemek szerepe funkci- onális, de kérésre lecseréltük a leckék kérdő mondatos címeit. Kevesebb didaktikus elem maradt a digitális kompetenciákat tartalmazó anyagrészekben, de nem mondtunk le a tanulók kritikai gondolkodásának és személyiségének, anyanyelvhasz- nálatban megjelenő identitásának fejlesztéséről.

Az újgenerációs **Irodalom 5. tankönyv** esetében (FI-501020501/1) a kipróbálók üdvözlötték a tanuló személyes élményeit a tanításba és a motiválásba bevonó feladatokat. A ráhangoló, a feldolgozást és visszacsatolást, illetve a kitekintést és ezáltal bizonyos metatudást jelentő fejezetek kifejezett erősségei az újgenerációs tankönyveknek. Az elméleti részt több helyen átdolgoztuk, hogy érthetőbb és tanulhatóbb legyen (több ismeretelem, pontosabb fogalom meghatározások), és bővültek a *Fogalomtárban* szereplő definíciók is. A *Ráadás* című fejezetet kiegészítettük egy ajánlott olvasmányokat tartalmazó listával, a túl nehéznek tartott *Mit gondolnak mások?* szövegeket egyszerűbb, rövidebb, a korosztály számára érdekesebb részletekre cseréltük.

Az újgenerációs **Irodalom 5. munkafüzet** (FI-501020502/1), amelynek kiemelhetjük módszertani gazdagságát, az átdolgozásnak köszönhetően még jobban illeszkedik a tankönyvhöz, több ismétlést és összefoglalást helyeztünk el benne, és mostantól színes változatban kerül a tanulókhoz.

Az újgenerációs **Irodalom 9. tankönyv** (FI-501020901/1) esetében bizonyos leckéket újraírtunk; megnöveltük a tényanyag mennyiségét, finomítottunk a szövegek belső arányait, és további kérdésekkel gazdagítottuk az egyes leckék feldolgozását, különösen az összefoglaló egységekben. Tankönyvünk megszabadította a tanárokat a konkrét iskolákhoz vagy módszerekhez kötődő vereselmzések korábbi gyakorlatától. Az átdolgozás során a legfontosabb témákat műelemző oldalpárokkal egészítettük ki, illetve további szövegalkotási feladatokat építettünk be. Tipográfiai kiemeléssel segítettük a kulcsfogalmak tanulását, és tudásrendező is kerültek a könyvbe. A közkedvelt kitekintő modulok kis részében volt csak szükség a kérdések átalakítására, legtöbbször didaktikai okokból. A 16 filmes kitekintő megmaradt – ezekhez a filmrészletek az NKP-ről azonnal vetíthetők.

Az újgenerációs **Irodalom 9. szöveggyűjtemény** (FI-501020902/1) minden korábbi változatnál gazdagabb kortárs kínálatot tartalmaz. Különlegessége, hogy minden szövegalapú kitekintő modulhoz hozzákapcsolja a behívott mű konkrét oldalait, tehát alkalmas a közvetlen tanórai vagy otthoni feldolgozásra. E modul másik újítása, hogy attitűdöt formál: olvasásra, kritikai gondolkodásra, szociális kompetenciára és főként önreflexióra nevel. A szemelvényekhez és a kérdésekhez kapcsolódó szövegalkotási feladatok önálló véleményalkotásra ösztönöznek. Ezzel a megoldással a modul kifejezetten hatékonyan szolgálja a komplex anyanyelvi és irodalmi nevelést. A szöveggyűjtemény a maga mozgásterének hatékony kialakításával vált kánonképző/-módosító tananyagelemmé.

Az újgenerációs **Magyar nyelv 9. tankönyvben** (FI-501010901/1) – a visszajelzéseknek megfelelően – szétválasztottuk a leíró grammatikai és a kommunikációs leckéket, bár ahol lehetett, összekapcsoltuk a kétféle területet. A kommunikációs leckék számát csökkentettük, viszont a tematikus rendezéssel és átcsoportosítással hatékonyabbak és korszerűbbek lettek. A szófajtant és mondattant a lehetőség szerint összefüggéseiben tanító könyv nem csupán grammatikai tudást kínál, hanem anyanyelvi kompetenciafejlesztést is. A tankönyv középpontjában továbbra is megmaradt a szövegértés fejlesztése tankönyvi és tananyaghoz kapcsolódó szövegen, azzal a változtatással, hogy a *Gyakoroljunk szövegeken!* modul átkerült a tankönyvből a munkafüzetbe, a tankönyvi szövegértés pedig a szorosan vett báziszövegekre épül. Az ábra- és képanyag alapján tankönyvünk az egyik lektor szavaival „a legjobb nyelvtankönyv az eddigi felhozatalban”.

Az újgenerációs **Magyar nyelv 9. munkafüzet** (FI-501010902/1) megbízhatóan és szorosan kapcsolódik a tankönyvhöz; a leckékhez arányosan kapcsol munkáltató feladatokat. A feladatok gyakran épülnek a tanulói (ön)reflexióra, inspirálják a tudatos nyelvhasználatot, a nyelvi szztenderd alkalmazását. Az eligazodást a jól átstrukturált oldalakon piktogramok is segítik.

ÚJ IDEGEN NYELVI FELADATGYŰJTEMÉNYEK A KÖZÉPSZINTŰ SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGÁRA

Bekerültek a tankönyvjegyzékbe az OFI legújabb nyelvkönyvei, amelyek már a 2017. január 1-től érvényes, új érettségi vizsgakövetelményeknek is megfelelnek. Öt nyelvből, angoltól, franciából, németből, olaszból és spanyolból készültek el az új kiadványok, amelyek a középszintű szóbeli érettségire való sikeres felkészülésben segítenek tanárnak és diáknak egyaránt.

A fejlesztés kiindulópontjául *Róth Nóra – Senkár Szilvia – Tóth Zita: Angol szóbeli gyakorlatok érettségizőknek és nyelvvizsgázóknak* című, évek óta népszerű és sikeres feladatgyűjteménye szolgált. Az angol változat szerzői jelentősen átdolgozták és kibővítették az alapul szolgáló művet: új feladatok és minden feladathoz mintamegoldás is készült. A kötet valamennyi érettségi témakört tartalmazza, beleértve az új *Pénzügyek* témát is. A könyv nyelvi szintje a B1 szintnek felel meg.

A megújult angol változat alapján készültek el a további nyelvek kötetei is. A sorozat minden kötete hasonló elvek szerint épül fel, mert az új érettségi szabályzatban a különböző nyelvek szóbeli érettségi feladatait egységesítették.

A könyvek szerkezete áttekinthető, felhasználóbarát: minden fejezet egy-egy érettségi témát dolgoz fel, a tematikus fejezetek követik az egységesített középszintű szóbeli érettségi feladatait: Társalgás, Szerepjáték, Témakifejtés.

A *Társalgás* fejezetben altémákra bontott kérdések találhatók és olyan mintaválaszok, amelyeket a tanuló könnyen tud saját élethelyzetének megfelelően nyelvileg alkalmazni/adaptálni.

A *Szerepjáték* fejezetben több mint 50 szituáció szerepel, külön tanulói és tanári feladatkártyákkal. Minden szituációhoz tartozik mintamegoldás, ezekben a dialógusokban félkövér szedéssel hívjuk fel a figyelmet a fontos és hasznos kifejezésekre. A *Témakifejtés* részben – az új szabályzat szerinti lehetőséggel élve – képek alapján kell egy-egy témáról a megjelölt szempontok alapján beszélni. Itt is valamennyi feladathoz mintamegoldást adunk, és szintén kiemeltük az önálló beszéd során jól használható kifejezéseket, szófordulatokat. Minden fejezet kétnyelvű tematikus *szókincsgyűjteménnyel* zárul, amely lehetőséget nyújt a tanulóknak, hogy felfrissítsék, rendszerezék szókincsüket.

A kiadványok az érettségi mellett jól használhatók számos egyéb szóbeli nyelvvizsgára való felkészülésben is, mert a feladattípusokban sok a hasonlóság.

A sorozat tagjai:

- **Angol szóbeli gyakorlatok. Érettségizőknek és nyelvvizsgázóknak. Átdolgozott, bővített kiadás** (NT-56480/NAT)
- **Francia szóbeli gyakorlatok. Érettségizőknek és nyelvvizsgázóknak** (NT-56492)
- **Feladatgyűjtemény a német szóbeli középszintű érettségire és nyelvvizsgákra** (NT-56486)
- **Olasz szóbeli gyakorlatok. Érettségizőknek és nyelvvizsgázóknak** (NT-56493)
- **Spanyol szóbeli gyakorlatok. Érettségizőknek és nyelvvizsgázóknak** (NT-56495)

Ének-zene

„Azt gondolom, hogy a mindennapi testnevelés és éneklés néhanapján találkozhatna (...). Hogy miért? (...)

- A néptánc – koordinált mozgásformáival – a feszültségeket, az energiafelesleget fegyelmezett, ugyanakkor élvezetes formában valósítja meg.
- A fiúk–lányok egymáshoz való viszonyrendszerének alakításában, azt gondolom, jó eszköz lehet.
- Miközben a tánc egyszerre fegyelmez és engedi a test fizikumát érvényesíteni (...), addig a lélek meg szárnyalhat az énekléssel.

Záró megjegyzés a néptáncolás és népdal éneklése kapcsán:

Goethe azt írja: *»...a gyermekeknek két dolgot kell adnunk: gyökereket és szárnyakat.«*

Itt mindkettőt megtalálhatjuk.”

(Dr. Smuta Attila: *A mindennapi éneklés ügyének margójára*,
parlando.hu)

Legyen a zene mindenkié!

Szöveg: **Stöckert-Kozák Annamária** | Fotó: Ludas Viktor, OFI

KODÁLY ZOLTÁN MAGYAR KÓRUSISKOLA

A Magyarországon máig egyedülálló intézmény Kodály nemzetnevelő elveit szeretné megvalósítani, ezért nevelésének egészében fontos szerepet tölt be a zenei nevelés. Az 1988 óta működő, tizenkét évfolyamos, fővárosi és Pest megyei beiskolázású intézményben egy nevelési egységben él általános iskola, gimnázium, zeneiskola és zeneművészeti szakképzés.

– Miért épp ebbe az iskolába írtattak benneteket a szüleitek? – kérdezem **Gálhidi Gizellát** és **Kaposi Dorottyát**, a kórusiskola 8. osztályos tanulóit.

Gizella: – Több unokatestvérem is ide járt, és mivel már kiskoromban is nagyon szerettem énekelni, a szüleim azt gondolták, hogy nekem is tetszene. Nagyon megszerettem azóta az iskolát, jó a közösség, mindenki ismer mindenkit. A gimnáziumi tanulmányaimat is itt szeretném majd folytatni.

Dorottya: – Nekem két nővérem járt ide, és mivel zenei családból származom, egyértelmű volt, hogy én is itt fogok tanulni.

– Hány zenei órátok van egy héten?

Dorottya: – Szerencsére sok. Két szolfézs, egy ének, három kórus. Mindenkinek kötelező a hangképzés is, és hangszeren is tanulunk. Néha szombaton is vannak zenei óráink.

„Az általános iskola célja: a teljes embert megalapozni. Zene nélkül nincs teljes ember...”
– vallja Kodály Zoltán, aki a zenét nevelési módszerré tette. Bár az ének-zene tagozatos iskolák száma rohamosan csökken, vannak még iskolák, amelyek hisznek a zene személyiségformáló erejében, és bíznak abban, hogy a Kodály-módszer egyszer újra teret nyer a hazai köznevelésben. Összeállításunkban a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola pedagógusaival és diákjaival beszélgettünk éneklésről, tehetségről, hangszerválasztásról és a zenepedagógus személyiségéről.

– **Nem érzitek fárasztónak ezt a sok órát?**

Gizella: – Nem, inkább az a nehéz, hogy hogyan hangoljuk össze a tanulással, hogy arra is jusson idő.

– **Mit ad nektek a zene, az éneklés, a kórus?**

Gizella: – Szeretek énekelni. Jólesik megmutatni másoknak, hogy mit tudok, közben pedig örömet is tudok vele szerezni. Amikor pedig nem tudok énekelni, mert például fáj a torkom, akkor csak hallgatom a többieket. Hallom, milyen szép tisztán tudnak énekelni – ez is boldogsággal tölt el.

Dorottya: – Én egyedül lámpalázás vagyok, de ha a többiekkel együtt énekelek, akkor nem, mert nem csak engem hallani. Mezzo vagyok, ami pont két szólam között van. Szeretem, hogy mindkettőhöz tudok viszonyulni, és ha valahol elvesznék, mindkét szólamot hallgathatom, hogy vissza tudjak térni. De nemcsak énekelni szeretek, hanem hallgatni is a zenét. Modernet, klasszikusat egyaránt, a kedvenceim a bécsi klasszikusok. Anyukám állandóan gyakorol otthon, kiskoromban sokszor erre aludtam el, biztos valahogy belém rögzült a zene.

– **Milyen hangszeren játszottok?**

Dorottya: – Mindketten zongorázunk, én még hárfázom is. Azért kezdtem el tanulni, hogy duózni tudjunk a barátnőmmel. Nagyon jó érzés, amikor szépen tudunk megszólaltatni egy darabot.

– **Mik a további terveitek? Zenei pályára készültök?**

Dorottya: – Én nem szeretnék zenei pályára menni, mert a családomban egy ember kivételével mindenki ott van, inkább az ő koncertjeikre járok majd.

Gizella: – Még nem tudom, de biztos, hogy a zene, az éneklés a jövőben is az életem része marad, és ha lesznek gyerekeim, őket is zenei iskolába szeretném majd járatni, mert ez csodálatos élmény. A közös éneklés, egy új darab megtanulása, a közös fellépés.

– **Mindenki tud énekelni?** – *kérdezem Tóth Márton, a kórusiskola egykori diákját, ma már a fiúkórus vezetőjét.*

– Egyértelműen azt mondhatom, hogy igen. Ha az ellenkezőjét tapasztaljuk, az csupán azt mutatja, hogy az illető énekesi képességeit nem fejlesztették. Kutatások szerint ugyanis hétéves korig automatikusan fejlődik ez a képesség, viszont fejlesztés hiányában meg is reked a hang ezen a szinten. A felnőttek felelőssége, hogy ne törjék le a gyerekek lelkesedését azzal, hogy botfűlűnek, hamisnak bélyegzik őket. Számos módszer áll a rendelkezésünkre, amellyel a tisztán éneklést, az intonálást, a ritmust, a hangképzést, de még a társas éneklés képességét is fejleszthetjük.

– **A gyermekek hangja, ahogy nőnek, folyamatosan változik. Mikor érdemes elkezdni a hangképzést?**

– Minél hamarabb. De azt figyelembe kell venni, hogy a kisgyerekeknél nem ugyanazok a módszerek a célra vezetőek, mint a felnőtteknél. Sokat kell énekeltetni a kicsiket, hogy ráérezzenek, miként formálják a hangjukat. A fiúkról külön kell beszélni, náluk a mutálás vízváltó lehet. Előfordul, hogy egy évig is pihentetni kell a hangjukat, majd szinte előlről kezdeni a hangképzést. ▶

– Hol van a szolfézs szerepe az énektanulásban? És mit tehet a tanár, hogy megszerettesse a gyerekekkel?

– A szolfézs fontos eszköz, hogy a gyerekek jól megtanuljanak kottát olvasni. Segítségével gyorsabban, könnyebben, látják, hallják és szólaltatják meg a műveket. Ha játékosan, kreatívan tanítják, izgalmas és szerethető tárgy lehet. A szolfézs a kulcs az igazán komoly és nehéz darabokhoz – a zene birodalmához.

– Hogyan ismerhető fel, hogy valaki tehetséges?

– Természetesen vannak lényeges adottságok, ilyen a szép hang, a jó hallás, a ritmusérzék és a muzikalitás. Ezek megléte azonban nem elég, a képességeket gondozni kell. Például a precíz intonálás, a tisztán éneklés mindennapos, örök feladat. Akiben megvannak ezek a képességek, tehetséges. Aki kiműveli ezeket, igazán jó zenész.

– Hol húzódik meg a határ az amatőr és a profi énekes között?

– A közvélekedés szerint a profi énekes az, aki az éneklésből él. Én azt gondolom, ez kevés. Inkább az a képzett művész, aki szívvel és szorgalommal, alázattal és igényességgel az éneklésnek él. Ehhez sok tekintetben hasonlíthat az az amatőr énekes is, akinek nem ez a foglalkozása.

– Milyen a jó zenepedagógus? – fordulok **Asztalos Andreához**, a kórusiskola magánének-tanárához.

– Senki sem születik annak, évek hosszú gyakorlata teszi azzá. Elengedhetetlennek tartom a mély, széles körű zenei és pedagógiai, pszichológiai tudás megszerzését, a folyamatos önképzést, tanulást („lifelong learning”, élethosszig tartó tanulás), a

legkülönbözőbb oktatási módszerek ismeretét és alkalmazását. Ugyanis minden korosztályt másként kell tanítani, ezenfelül más módszer célravezető ott, ahol hetente egy ének-zene óra van, és más ott, ahol több. Fontos, hogy a pedagógus élvezze, szeresse, amit csinál, és örömmel adja át a tudását a diákoknak. Mindennek alapja a motiváltság.

– A pedagógus eszköze a saját személyisége. Ez a zenei pályán jobban érzékelhető?

– A pedagógus kisugárzása, lendülete nagyon meghatározó. Főleg, ha mindenkire figyel, ha mindenkire van egy jó szava. Az a feladatunk, hogy értékeket adjunk át. A pedagógus rossz hangulata nem befolyásolhatja sem az óra menetét, sem az óra színvonalát, ezért bármilyen gondunk, problémánk van, azt az osztálytermen kívül kell hagyni. Amikor pedig belépünk, mérjük fel, a diákok aznap mennyire tudnak koncentrálni, milyen kedvük van. Ha például nem elég aktívak a gyerekek, fel kell tudni rázni őket. Ezért is tartom fontosnak a meg-

alapozott szakmai ismeretek birtoklását és az alapos felkészültséget, hogy a pedagógus rendelkezésére álljon az improvizációhoz is szükséges tudástár. A kiegyensúlyozottság mellett a következetesség is fontos pedagógusi tulajdonság.

– Milyen módszereket, elveket tart zenepedagógusként fontosnak?

– A Kodály-módszer, vagyis az éneklésen alapuló zenei tevékenység minden korosztályban és iskolatípusban működhet. Azokban az iskolákban, ahol csupán heti egy ének-zene óra van, nem érdemes rögtön és mindenáron az öncélú szolmizálással kezdeni. Lényegesebbnek tartom az éneklés megszerettetését, hogy az éneklés örömforrássá váljon. Fontos a játékoság, legnagyobb mértékben alsó tagozaton, ahol jól használhatók az énekes-mozgásos gyakorlatok.

Nincs egyetlen üdvöztető megoldás: ahány csoport, annyiféle módszert kell használni, annyiféleképpen kell megszólítani a gyerekeket. Az éneklést sem lehet kötelezővé tenni, erre is motiválni kell a gyerekeket. Tapasztalathoz tudom, hogy ez nem könnyű. Volt szerencsém egy műszaki szakközépiskolában harmincfős fiúosztályban tanítani. 9. évfolyamon a mutáló diákok nem szívesen énekeltek, így zenetörténeti témákkal foglalkoztunk. Kíváncsi voltam, hogy milyen zenét szeretnek, kiselőadásokat tartattam velük a kedvenc stílusukról. Cserébe őket is érdekelni kezdte, hogy én milyen zenét szeretek, és máris szívesebben foglalkoztak a komolyzenével.

Az ének-zene tagozatos iskolákban természetesen más a helyzet. Ott heti 4-5 órában sajátítják el a diákok a zenei írás-olvasáshoz szükséges ismereteket, és elegendő idő jut a gyakorlásra is. De ott is fontos, hogy a zenei elemek tanítása élményszerű legyen, örömet adjon nekik.

Sokszor emlegetjük a Kodály-módszert, de vajon tudjuk-e, mit jelent? Ifj. Sapszon Ferencet, a kórusiskola alapítóját, művészeti vezetőjét kérem meg, foglalja össze a módszer lényegét.

– A kodályi iskola nem zenészképző, hanem embernevelő. Kodály nevelési rendszere mély antropológiai, pszichológiai megalapozottságú, és érvényes igazságokra épít. Alaptétele, hogy a muzsika nélkülözhetetlen a személyiség fejlődéséhez, az ember kiteljesedéséhez. Kodály hitvallása szerint a zene nem cél, hanem eszköz, ezért mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, amit az iskolai zeneoktatással lehet megvalósítani. A jó zenének erkölcsi súlya és mondanivalója van, ezért a gyerekekkel remekműveket kell megismertetni, amihez elengedhetetlen a magyar zenekultúra megteremtése. Igazi zenekultúrához pedig csak aktív zenéléssel juthatunk. Kodály rendszere több fontos pillérre épül. Az egyik az ének, ami az ember legközvetlenebb, legőszintébb megnyilatkozása. A szabad, hangszer nélküli éneklés egyben a zene gyökere, és a zenei képességek legjobb iskolája is. A gyermek minél korábbról érintkezzen és táplálkozzon a legértékesebb zenével. Ezért alapkö a népdal, a nemzeti értéket hordozó „századok csiszolta tökéletesség”. A következő pillér a kottaolvasás. Zenekultúra írás-olvasás nélkül ugyanúgy nem létezhet, mint irodalmi kultúra – mondja Kodály.

Elsajátításának hatékony eszköze a szolmizálás, ami megvilágítja a zenei történetet, és abban a hangok szerepét és összefüggésrendjét.

– Hogyan működik a Kodály-módszer a gyakorlatban?

– Kodály koncepciója igazán hatékonyan csak egy emberközpontú, nevelő iskolában működhet. Ez nem csupán egy zenei program, az egész iskolának kell felvállalnia és képviselnie a kodályi eszméket. Fontosnak tartom az örömteli, családi légkört, a nevelő közösség, a gyerekek és a szülők személyes kapcsolatát. Kórusiskolánkban a tanári kar egységes, minden tantárgyat egyaránt fontosnak tartunk. Természetesen nem múlhat el nap ének nélkül. Emellett minden diák tanul valamilyen hangszeren is. A gyerekeket megismertetjük a zenélés, a kóruséneklés alkotó tevékenységével, ami fáradtságos munka, ámde életre szóló élmény és örömforrás. Itt megtapasztalják, hogy mindenki egyformán fontos, és hogy olyan remekműveket is képesek együtt megszólaltatni, amire egyedül képtelenek lennének. A kodályi elképzelések megvalósítására a zenei általános iskola és továbbfejlesztett változata, a kórusiskola az igazán alkalmas.

– Él-e még a valóságban a Kodály-módszer?

– Azt tapasztalom, hogy mai oktatási rendszerünkben hiányzik a kodályi koncepcióra jellemző mély megalapozottság. Tananyagban, intézményben, nem pedig gyermekben és értékekben gondolkodik. Nagyon kevés helyen van igazi énekképzés. Ennek negatív következményeit az egész társadalomban tapasztaljuk, ezért is szükséges, hogy újra felfedezzük és használjuk értékes kincsünket, a Kodály-módszert. Kórusiskolánk küldetésének tartja a kodályi program életben tartását és átmentését.

Több zenei tagozatos iskolára, illetve kórusiskolára lenne szükség! Ahhoz, hogy meg tudjuk szólítani a gyerekeket, elkötelezett tanárookra van szükség, s a foglalkozásoknak játékos, élményben-örömben gazdag, alkotó jellegű, ízig-vérig muzikális eseményeknek kell lenniük. És nélkülözhetetlen a tanár és a tanítvány szeretetteljes kapcsolata.

BARTÓK BÉLA ZENEMŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA

Magyarországon a zeneiskolákat az állam támogatja, így sokkal több tehetséget fedezhetnek fel, mint ott, ahol csak magánúton lehet valamilyen hangszeren játszani megtanulni. A zenei pályára készülő diákok zenei szakközépiskolában tanulhatnak tovább, majd a Zeneakadémián folytathatják tanulmányaikat. A hangszeres oktatás világáról beszélgetünk **dr. Benkő Szabolcs** igazgatóval, valamint az iskola két tanárával, **Devich Gábor** klarinét- és **Hargitai Imre** zongoraművésszel.

– Hol helyezkedik el az iskola az oktatási rendszerben?

B. Sz.: – Az iskolát maga Liszt Ferenc alapította 1840-ben. Ma 32 tanszakon oktatunk, a hegedűtől a szaxofonig, a magánénekléstől a zeneszerzésig. Középfokú intézményként a Zeneakadémia gyakorlóiskolája vagyunk, a pedagógiai képzésben részt vevő hallgatók nálunk hospitálnak, gyakorlattanításukat is itt végzik. A komoly hagyományok megtartása mellett az iskola feladatának tekinti az innovációt is. ▶

– Hogyan oszlanak meg a közismereti és a zenei tárgyak?

B. Sz.: – Az iskolában a közismereti tárgyakat délelőtt, a zeneiket délután oktatjuk. A zenészeknél elmaradhatatlan az állandó gyakorlás is, ami a heti 40 órás terhelés mellett komoly feladat. Azonban aki zenélni szeretne, annak ezt vállalnia kell. Ez olyan, mint a sport, szükség van a nagyfokú fizikai és szellemi állóképességre.

– Milyen többletet ad a diákoknak, hogy képesek hangszeren játszani?

H. I.: – Hangszeren játszani öröm, de életmód és gondolkodásmód is. A zene segítségével minden helyzetben tudunk kommunikálni, érzelmeket kifejezni, másokra hatni. Aki zenél, megtanul koncentrálni, másokkal együttműködni, csapatban gondolkodni. Az ember lelke is nemesedik a zene által. És csak általa mondhatjuk magunkat kultúrembernek. A zenetanulás az egész társadalmat gazdagítja.

– Mikor érdemes a gyerekeknek megismerkedniük a hangszerekkel, választani közülük?

B. Sz.: – Az írás, olvasás alapkompenciájával minden gyermeknek rendelkeznie kell, hogy részt tudjon venni a zeneoktatásban. De ezután már hangszerfüggő, hogy mikor kezd el játszani tanulni. Zongorázni, hegedülni kora gyermekkorban érdemes elkezdni, a fúvós hangszerekkel később is meg lehet ismerkedni. De az lenne a jó, ha a hangszer, a zene minél hamarabb a gyermek életének részévé válna.

– Van olyan, hogy egy diák rosszul választ hangszert, ezért másikat kell neki javasolni?

D. G.: – Igen, ilyen is megesik, elsősorban alkati okok miatt. Egy vékony, törekeny testalkatú gyereknek például nem való az oboa, mert nem fogja tudni megszólaltatni. A fizikai adottságok közül fontos még a kezek mérete, fúvós hangszereknél az ajkaké is. Akinek vékony ajka van, soha nem lesz jó klarinétos vagy oboista. Jónak tartom, ha a zeneiskolába jelentkező diákok minél több hangszert kipróbálhatnak, megismerhetnek, és azután választhatnak. Ha valaki nem tudja, milyen hangszert válasszon, a zeneiskolai tanárok segíthetnek a döntésben. Ez azért is célszerű, mert így a kevésbé ismert hangszerekre is ráirányíthatják a figyelmet.

– Mikor és hogyan derül ki, hogy valakinek van-e tehetsége egy hangszerhez és egyáltalán a zenéhez?

H. I.: – A tanítás kezdetén, néhány hét alatt kiderül, hogy van-e zenei érzéke egy diáknak. Azonban az nem elég, hogy jó a hallása és a ritmusérzéke. Szükséges a fegyelem, a koncentráció és az elköteleződés is. Fontos, hogy a tanulmányai megkezdése után ne szegje semmi se a kedvét, ne szálljon el a lelkesedése. A motivációt felkészült tanárokkal, szereplési lehetőséggel, programokkal lehet fenntartani. Nem csak versenyekkel. Sokszor visszafogja a diákokat a fejlődésben, ha nem sikerül jó eredményt elérniük egy-egy versenyen. Eredményesebbnek tartom a hangszeres találkozókat, szakmai beszélgetéseket.

B. Sz.: – A tehetség már kora gyermekkorban megmutatkozik. Bizonyos fizikai adottságok, így például a kéz mérete, a termet, befolyásolhatják a hangszerválasztást. De sokszor a tehetség átsegít adottságbeli hiányosságokon. Ilyenkor merül fel a kérdés, hogy a tehetség és a szorgalom miként oszlik meg. Előfordul, hogy a szorgalmas nagyobb sikereket ér el, mint a tehetséges.

H. I.: – A tehetség egyik fontos összetevője a szorgalom. Csak legenda az, hogy valaki nélküle lett kiváló művész. A tehetség alapvető jellemzője a tudásszomj. Azt is tudjuk, hogy mindig mindent lehet egy kicsit jobban is csinálni. Minél tehetségesebb az ember, annál inkább működik benne a hajtóerő a tökéletesség elérésére. Ez pedig visszavezet a szorgalomhoz.

D. G.: – A szorgalom akkor nyer értelmet, amikor egy koncert szépen sikerül, hibátlanul és felszabadultan tud játszani a zenész. A gyakorlás tehát elengedhetetlen. De a jó tanár rá tudja vezetni a tanítványát arra, hogy a gyakorlás nem kín, hanem érdekes munka.

H. I.: – Sok múlik a pedagóguson. Mivel egy zenetanár mindig nagyon sok időt tölt a növendékével, lehetősége van példát mutatni és önmagán keresztül megszerettetni a diákokkal a zenét.

– Mikor mondhatjuk, hogy beérett a növendék?

D. G.: – Aki kedvtelésből tanul zenélni, akkor érik be, amikor el tudja játszani a neki örömet szerző darabokat. Ha valaki hivatásául választja ezt a pályát, meg kell felelnie a felvételi követelményeknek, amelyek meghatározzák, hogy hova tud eljutni tanulmányai során. Soha nem mondhatjuk, hogy beérett egy növendék, amíg élünk, érünk.

– Mikor érdemes saját hangszert vásárolni?

D. G.: – Ez elsősorban anyagi kérdés. Szerencsés lenne, ha a családok megengedhetnék maguknak a hangszervásárlást, de sajnos nem ez a jellemző. A növendékeim kevesebb mint felének van saját hangszere.

– Mire van szükség ahhoz, hogy valakiből jó zenész legyen?

B. Sz.: – Tehetségre és szorgalomra feltétlenül, de azon túl már egyénfüggő, hogy kiből lesz jó zenész. Az pedig már egy következő kérdés, hogy milyen pályát tud befejezni. És ez nem csak az anyagiakon múlik. Látunk arra is példát, hogy valaki nagyon nehéz körülmények közül érkezik, és kiváló zenész lesz.

Mindennapos örömforrás

Szöveg: **Maczák Ibolya**

Dr. Smuta Attila főiskolai tanárt, a Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar Művészeti és Anyanyelvi Nevelési Tanszékének vezetőjét a mindennapos éneklés hasznáról, fontosságáról, kívánatos gyakorlati megvalósításáról kérdeztük. Válaszaiból az is kiderült, miként adhat gyökereket és szárnyakat a népzene és a néptánc.

– Miért fontos ön szerint a mindennapos éneklés?

– A mindennapos éneklésnek igen fontos pszichológiai és szociokulturális hatása van. Az emberiség ezt már igen régen felismerte, hiszen Platón még *Az állam* című munkájában is foglalkozik a kérdéskörrel. Gyakorta idézik tőle a következő részt: „Azért a legfontosabb a zenei nevelés, mivel a ritmus és összhang merül alá leginkább a lélek mélyébe, és a legerősebben ragadja meg azt, szépalakúságot támasztva benne; ez teszi a lelket szépalakúvá, feltéve ha valaki helyesen nevelődik. Ám ha nem, az ellenkezőjévé.” Sajnos csak kevesen ismerik az idézet befejező részét, amelynek továbbgondolása sok, mára is érvényes pedagógiai tanulsággal szolgál. Úgy tűnik tehát, a mindennapos éneklés bevezetésének szándékával a szellem pallérozása mellett a lélek nemesítésére is törekszik az oktatáspolitikai.

– Hogyan lenne ezt jó megvalósítani?

– Kodály Zoltán fiatalon egyszer úgy fogalmazott, hogy Magyarország tanítója szeretne lenni. Ő tehát egyfajta nevelői szerep felvállalását érezte fontosnak, és nem feltétlenül egy módszer elterjesztését. Ebből kiindulva nagyon fontosnak tartom, hogy a mindennapos éneklésre vonatkozó elképzelés ne csak a tán ne is elsősorban a zenei tagozatos, hanem minden általános iskolás gyerekre vonatkozzék. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy nem mindennapos énekóráról, hanem éneklésről beszélünk. A magam részéről azt tartanám szem előtt, hogy a gyerekek a mindennapos éneklésnek ne szolmizáljanak, ne legyen kottaírás, még komolyzene-hallgatás sem. Ne ilyenkor próbáljunk ilyen-olyan zenei készségeket fejleszteni. A mindennapos éneklésnek örömforrásnak kell lennie. Ebben a művészeti tevékenységben nem az előre megtervezettség, hanem a spontaneitás lenne a leghasznosabb. Például tavaszal a megszólaló madarak vagy egy kinyíló szép virág láttán el lehet énekelni egy-egy odaillő dalt. Sajnos a pedagógusokat sokszor olyan vélt vagy valós teljesítménykényszer vezérli, ami ilyenkor nem célravezető. A problémákat jelzik azok a publikációk és felméré-

sek, amelyek nyomán több évtizede elkezdünk már beszélni az énekoktatás nehézségeiről. L. Nagy Katalin felmérésére szeretnék elsősorban hivatkozni: az érintett korosztályt vizsgáló eredmények tapasztalatai azt mutatták, hogy a gyerekek az énekórákat kevésbé szerették és becsülték, mint a matematikaórákat. Azt gondolom, hogy a mindenhol, így az oktatásban is megjelent túlszabályozottság a mindennapos éneklés esetében inkább káros lenne, mint hasznos. Fontosnak tartanám azt is, hogy a mindennapos éneklést a megfelelő korosztályokra terjesszék ki: az elképzelést először az óvodákban és az általános iskolák alsó tagozataiban kellene megvalósítani. Úgy gondolom, a már említett, kulcsfontosságú spontaneitásra is ezekben a korosztályokban van leginkább lehetőség – hiszen a kisebb gyerekekkel töltik a pedagógusok a legtöbb időt, s az érzelmi kötődés is rájuk jellemző a leginkább. Ezért az óvónőknek és tanítóknak van a legnagyobb esélyük arra, hogy a foglalkozásokon és a tanórákon kívül is közös örömforrásként éljenek a zenei nevelés, így a mindennapos éneklés lehetőségeivel. A mindennapos éneklést azért is lenne célszerű e korosztályok számára bevezetni, mivel pedagógusainknak erre eleve megvan a képzettségük és a képesítésük.

” Az óvónőknek és tanítóknak van a legnagyobb esélyük arra, hogy a foglalkozásokon és a tanórákon kívül is közös örömforrásként éljenek a zenei nevelés, így a mindennapos éneklés lehetőségeivel. ”

– Milyen igényeket támaszt a mindennapos éneklés a pedagógusokkal szemben?

– Hitelesnek kell lennie – emberként, pedagógusként és zenészként egyaránt. Ezek birtokában nyert ügye van annak, aki a gyerekek előtt – vagy jobb esetben: közöttük – áll. Ha azonban hiányzik valamelyik tényező, az a gyerekeket inkább eltávolítja az énekléstől. A gyerekek rendkívüli módon ráéreznek az igazi művészi értékre, nemkülönben a pedagógus ez irányú hitelességére. A magam részéről a pedagógiai tehetség hiányát vélem felfedezni, ha egy-egy zenepedagógus, énektanár a szolmizálás elsajátíttatását nevezi meg legfőbb oktatói feladataként. Tanári oldalról ugyan lehet ez cél, de a tanulók céljaival többnyire nem találkozik, hiszen ők leginkább a zene élvezetét tartják fontosnak. Ha azonban a pedagógus eszközként használja a szolmizálást, akkor könnyedén rávezetheti a gyerekeket arra, hogy közös céljuk van: a zene élvezete, a közös zenélés öröme.

– Lehet-e szerepük a kórusoknak a mindennapos éneklésben?

– Kodály 1927-ben járt Angliában, ott fedezte fel a kórusok kapcsán az együttes éneklés társadalmi kiegyensúlyozó erejét. A karéneklés fejleszti a társadalmi szolidaritást, lebontja a különböző társadalmi csoportok közötti válaszfalakat. Képzeljük el azt a kórust, amelyben a legnagyobb figyelemmel kell egymás iránt lenniük a különböző anyagi helyzetű, minőségű, jelentősen eltérő műveltségű és világnézetű embereknek. A néptáncról is ugyanezt mondhatjuk: örömteli és eredményes műveléséhez a legmagasabb fokú egymásra figyelés szükséges, miközben az ember önmagát is megvalósítja.

– Összekapcsolható-e a mindennapos éneklés más művészeti ágakkal?

– Mindenképpen. Ezt példázza saját gyakorlatom is: már húsz éve annak, hogy az ének-zene képzés keretein belül, az *Ének-szolfézs* tárgy „rovására” bevezettem a néptáncot – két erőteljes elvárással. Az egyik az volt, hogy minél több élményt és tényleges táncolási gyakorlatot adjon a néptáncot oktató kolléga a hallgatóknak, a másik, hogy az általa oktatottak illeszkedjenek a kapcsolódó tankönyvek anyagához. Ugyanígy a *Dramatikusan népi gyermekjátékok* tantárgy tanulását is kötelezővé tettem. Egykori sportolóként pedig állíthatom, hogy a néptánc – koordinált mozgásformái révén – kifejezetten alkalmas mind a feszültség, mind pedig a túltengő energiák levezetésére. Fegyelmességét kíván, de engedi érvényesülni a fizikum sajátosságait is – a távol-keleti harcművészetekhez hasonlóan. A néptánc a fiúk-lányok viszonyrendszerének kialakításában is fontos és pozitív tényező lehet. Nem mellesleg pedig a táncolással együtt járó énekléssel élvezetes módon fejleszti az éneklési és ritmikai készségeket is. Goethével vallom, hogy a nevelés során gyermekeinknek egyaránt kell szárnyakat és gyökereket adnunk. A népi kultúra gyökereiből táplálkozva az éneklés és a tánc egyaránt engedi a lelket szárnyalni. Fontos lenne az is, hogy a későbbiekben ne feltétlenül csak a mindennapi éneklés, hanem általában a mindennapi *művészeti* nevelés is teret kapjon a különböző oktatási intézményekben. Így a drámapedagógia és a vizuális művészetek is éppúgy napi szinten jelen lehetnének az iskolákban, mint az éneklés. Ez lehetőséget adna az iskoláknak arra, hogy e téren sajátos adottságaiknak megfelelő profilt alakíthassanak ki, ugyanakkor arra is, hogy a különböző művészeti ágak – akár közös projektek keretében is – kiegészíthessék egymást.

Neuromuzikológia

Tudományosan a zenéről

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: A-TEAM/Ignacz B.

Papp István számos módon foglalkozott a zenével élete során. Nyolcéves korában a hegedű volt első hangszere, a későbbiekben mint énektanár, karnagy, zeneszerző és rockzenész egyaránt tevékenykedett. Több évtizeden át tanított orvosi szaknyelvet a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. Itt bekapcsolódott az intézmény neurolingvisztikai kutatásaiba, s ezek révén született meg doktori disszertációja egy új, sokak számára ismeretlen tudományág, a neuromuzikológia területéről. Ennek sajátosságairól beszélgettünk. Interjúnkban olyan izgalmas kérdésekre is kitért, mint hogy lehet-e káros hatása a zenének, és miért olyan kevés a női zeneszerző.

– Mivel foglalkozik a neuromuzikológia tudománya, azon belül mire irányulnak az ön kutatásai?

– A neuromuzikológia zenei idegtudományokat jelent, azt kutatja, hogy mi történik az agyban, amikor zenét hallgatunk vagy zenélünk. Magyarországon még kevésbé létezik önálló tudományként, viszont külföldön, főleg nyugati országokban, számos kutató foglalkozik vele. Kutatásaim során neuroanatómiai struktúrákkal és az idegpályák működésével foglalkozom. A neuromuzikológiával neurolingvisztikai alapon, azaz a nyelvekből kiindulva kezdtem foglalkozni, eredményeimre is pedagógiai és nyelvészeti írások hivatkoznak elsősorban. Sokat foglalkoztam a dominancia kérdésével, valamint a jobb- és balkezesség zenéléssel kapcsolatos sajátosságaival is.

– A zene pontos meghatározása nem könnyű. A neuromuzikológus szemével hogyan definiálná?

– Nehéz meghatározni, hiszen az akusztikai jelek igen széles skáláját jelenti a legegyszerűbb zörejtől a legbonyolultabb nagyzenekari hangzásig. Nem könnyű különbséget tenni az úgynevezett „természetes” és a „mesterséges” zene között sem, hiszen tulajdonképpen minden hangot kiadó tárgyat felfoghatunk hangszerként. Sőt, sok esetben nem is feltétlenül emberi produkcióhoz köthető a zene, hiszen a vízcseppek ritmikus hangja is tekinthető annak. A kérdést az is bonyolítja, hogy ezt sok esetben a zeneszerzők is tudatosan alkal-

mazzák. A kortársak közül Paul Patterson Kennedy elnök halálára komponált gyászmiséjében gépfegyverropogás is hallatszik, *Kyrie* című művében pedig vonalzóval megszólaltatott zongorahúrok.

– Ki tekinthető énekesnek, illetve zenésznek, és milyen produkciókat különböztetünk meg e diszciplína szempontjából?

– Ennek fogalmát valamivel könnyebb meghatározni, mint a zenéét. Olyan vokális tevékenységet végző személyeket nevezünk énekesnek, akik hangképző szerveik felhasználásával értékelhető művészi produkciót hoznak létre. Az előadás szempontjából megkülönböztetünk szöveggel történő éneklést, illetve dúdolást is. Az éneklésnek és a beszédnek igen sok közös komponense van, ám a beszéddel foglalkozó agyterületet jóval könnyebb lokalizálni, az ének (és a zene) ugyanis jóval több területet mozgat meg. Amikor éneklünk, akkor a beszédközpontok mellett számos más agyi terület is működésbe lép. Ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen az ének (és a zene) sokkal több érzelmi töltést vonz magával, s ezeket ugyancsak az agyunk segítségével dolgozzuk fel. Éppen ezért jelent fontos tudományos feladatot annak vizsgálata, hogy az ének vagy a beszéd alakult-e ki hamarabb. A beszéddel összevetve az éneklést, azt kell mondanunk, hogy az ősember inkább énekes lehetett, mint szónok. Kétségtelen, hogy anatómiai és fiziológiai szempontból jóval könnyebb lehetett a hangmagasságot artikulálni, mint komplex magán-

vagy mássalhangzókat képezni, mivel a mimikai izmok nem is voltak elég fejlettek, és ez mindenképpen az ének elsőségét támasztja alá.

– És ki tekinthető zenésznek?

– A társadalmi közmegegyezés zenésznek tartja azokat, akik a megfelelő intézményekben végzettséget szereztek, vagy valamilyen szóló vagy együttesbeli tevékenységet végeznek. Neurológiai értelemben azonban csak az tekinthető annak, akinek a szürkeállományában vagy a zenélés során kialakult megfelelő idegpályáiban szignifikáns változások, pl. neuronállomány-szaporodás vagy funkcionális szinaptikus kapcsolatok jönnek létre: ezt nyilvánvalóan csak sok gyakorlással lehet elérni. Természetesen nem gondolom azt, hogy kizárólag MR-vizsgálat után tekinthetünk valakit zenésznek, de érdemes tudnunk, hogy a zenével való foglalatosságnak e tekintetben „látható” nyomai is vannak, mint pl. a hegedűsök esetében a bal kéz ujjainak meghosszabbodása. Természetesen ez azokra is vonatkozik, akik nem szereztek zenei képesítést, egyszerűen csak sokat foglalkoztak egy-egy hangszerrel.

Ám nemcsak a zene idézhet elő változásokat a testünkben, az idegrendszerünkben, hanem fordítva: a testünk is hatással lehet a zenére. Talán nem is gondolnánk, de egy-egy zeneszerző testének anatómiai sajátosságai is befolyásolhatják egy-egy mű születését. Külföldi kutatások igazolják, hogy egy-egy zeneszerző kézsérülésének következtében bizonyos hangokat (amelyeket nem volt képes maradéktalanul vagy éppen fájdalommentesen megszólaltatni) kevésbé szerepeltetett a műveiben. A hangszeres zenészeket a hang, a dallam és a harmónia képzésének idegrendszeri funkcionális összetettsége alapján számos kategóriába sorolhatjuk, megkülönböztethetjük pl. egykezes, kétkezes, húros, ütős, fúvós vagy billentyűs hangszerek, illetve négy végtagot igénylő ritmus- (dzsesszdob), illetve dallamhangszerek (templomi orgona) megszólaltatóit. S természetesen e kategóriák bármilyen kombinációja lehetséges.

– Vizsgálataiban kitér a férfi és női zeneszerzők kérdésére is...

– A férfi- és a női agy különbségeit vizsgálva arra következtethetünk, hogy míg az előbbi valamivel nagyobb térfogatú, addig az utóbbi esetében fejlettebb a limbikus rendszer, komplexebbek a szinapszisok, élesebb a hallás, a látás (például színek, arcok, sötétben a tárgyak felismerése). A két agyféltekét összekötő corpus callosum, mely elsődlegesen a bal félteke beszédközpontját köti össze az ellenkező oldal homológ területével, a nőknél közel kétfélszerrel több axont tartalmaz. Ezért erősebbek a verbális produkcióban, viszont ez a terület a férfiak agyában a helymeghatározás központja, ezért jobbak ők a térbeli tájékozódásban. A női agy két verbális központja is oka lehet annak – a különböző társadalmi szokások és az évszázados gyakorlat mellett –, hogy kevesebb női zeneszerzőt ismerünk. A partitúra áttekintése ugyanis komoly térlátást igényel. Természetesen ez nem megoldhatatlan feladat nők számára sem (mint ahogyan léteznek női taxisofőrök is), de jelenlétük mégis ritkább a zeneszerzők körében, noha a kottaolvasásban többnyire a nők jeleskednek.

” A neuromuzikológia zenei idegtudományokat jelent, azt kutatja, hogy mi történik az agyban, amikor zenét hallgatunk vagy zenélünk. ”

– Hogyan hat a zene a memóriára?

– Az utolsó, Szovjetunióból hazatért hadifogoly vizsgálata során komoly gondot jelentett, hogy nem emlékezett rá, ki ő, hogy hívják, és honnan származik. Bizonyos idő – és sikertelen próbálkozások – után a vizsgálatot végző csoport úgy döntött, az lesz a legcélravezetőbb, ha különböző tájegységekből származó népdalokat énekelnek neki. S valóban felismerte az egyik elhangzott dallamot. Ennek nyomán sikerült beazonosítani – természetesen további kutatómunka eredményeképpen – azt, honnan származik. Azaz bár a saját magára vonatkozó alapvető adatokra már nem emlékezett, a dallam mégis beazonosítható volt a számára. Ennek neurológiai magyarázata nyilvánvalóan az, amit a korábbi kérdésre válaszolva említettem: az éneklésre agyunk kiterjedtebb agyterületet mozgat meg, mint a beszédre. Sok olyan afáziás betegről van tudomásunk, aki egy mondatot sem tud elmondani prózában, de énekelve képes ezt megtenni. ▶

– Segíti-e egymást a zene- és a nyelvpedagógia?

– A zenehallgatás és zenetanulás, illetve az éneklés természetesen fejleszti a nyelvi képességeket is. Nyelvtanárként és a mai napig aktív nyelvtanulóként úgy látom, hogy például a popzene különösen alkalmas „segédletet” jelent e téren – főként a prozódia és az intonáció elsajátításának hatékonysága révén. Jómagam ifjúkoromban a Beatles szövegein tanultam meg angolul, természetesen nem elhanyagolhatók az emocionális tényezők sem. Ugyanakkor tudnunk kell, hogy a zene- és a nyelvelsajátításhoz nélkülözhetetlen memóriával kapcsolatos kutatások számos vonatkozásban jelenleg még gyermekcipőben járnak. Ebből adódóan személy szerint nem látom egyértelműen bizonyítottnak az úgynevezett Mozart-effektust sem, melynek lényege, hogy a nagy zeneszerző műveinek hallgatása egyértelműen javítja a memóriát és sok más kognitív funkciót. Tudnunk kell, hogy az ezekkel kapcsolatos kutatási eredmények viszonylag új keletűek, és nem hoztak még egyértelmű eredményeket. Mert például mi van, ha valaki nem szereti Mozart zenéjét? Sok az ezekkel kapcsolatos, az alapkutatók által is cáfolt nézet: például az, hogy Mozart hallgatásától eleve mindenki „okosabb” lesz. Nem véletlen, hogy az egyes speciális neuronhálózatok belső szerkezetének és más hálózatokkal való kapcsolatának felderítése a mai funkcionális humán neuroanatómia egyik fő feladata.

” Amikor éneklünk, akkor a beszédközpontok mellett számos más agyi terület is működésbe lép, hiszen sokkal több érzelmi töltést vonz magával, s ezeket ugyancsak az agyunk segítségével dolgozzuk fel. ”

– Vannak-e olyan zenék, amelyek káros hatásúak?

– Nyilvánvalóan léteznek olyan zenetípusok, amelyek túlzott hangerejükkel fogva vagy éppen bizonyos helyzetekben képesek túlstimulálni az agyat. Gondoljunk az ún. „kemény magos” futballdrukkerek vagy bizonyos militáns csoportok indulóira. Legkárosabbnak azonban azt a zenetípust tartom, ami az élőbeszédre épül, de nem követi annak természetes ritmikáját (rap). Ez természetesen nem mondható el minden zenébe ékelt szóbeli megnyilvánulásról, hiszen az énekbeszéd, a skandálás, a csujogtatás számos nyelven ismert és természetes része az adott nép zenéjének. Ugyanez vonatkozik például a hip-hop zenei stílusra is. De ezeket, hiába felelnek meg a prozódia követelményeinek, újabban a köznyelv – tévesen – rapnek nevezi. Ugyanakkor a rap (ami alapjelenetében ’szakítás’-t jelent) sok tekintetben ellenkezik a prozódia törvényeivel. Mintha az előadók szándékosan

törekednének arra, hogy a szövegben a szó- és mondathangsúlyok még véletlenül se a megfelelő helyre kerüljenek. Nyilvánvalóan nem kerül kórházba, aki ilyen „zenét” hallgat, de tény, hogy neurológiai szempontból nem természetes módon stimulálja az agyat, és lerontja az illető verbális produkcióját. Ennek elterjedése egy sajnálatos divathullámnak köszönhető.

– Sokan tudatosan hallgatnak olyan zenéket, amelyek megnyugtatják őket...

– Készülnek kifejezetten erre a célra zenék, melyek eredete természetesen a messzi múltba nyúlik vissza. Az ún. relaxáló zenei anyagok tartalmazhatják a tengerzúgástól kezdve a madárcsicsergésen át a gong és egyéb egzotikus hangszerek hangjait. Ezek általában tényleg nyugtatólag hatnak mindenkire. És idetartozhat az ún. programzene is. Ez a „hivatalos” megfogalmazás szerint olyan hangszeres zenét jelent, amely valamilyen fogalmilag megragadható téma leírásával kapcsolatos, és kifejezett célja, hogy a hallgató képeket, helyzeteket, hangulatokat társítson hozzá. Erre többnyire maga a zeneszerző utal a címadással. A programzenének két típusa létezik annak függvényében, hogy valamely zene a pusztán hangfestés eszközeivel él (ilyenek többnyire a már említett meditációs zenék), vagy pedig a program a zenei koncepció keretét adja, mint például Andersson *Írógép-szimfóniája* vagy Debussy *Tengere* esetében. Mindkét esetben tudjuk, hogy a nevezett kompozíciót ilyen céllal állították össze, és ezzel a prekonceptióval, előzetes ismerettel hallgatjuk meg.

– Mi a jelentősége a zenének az emberi élet egyes szakaszaiban?

– A klasszikussá vált mondás szerint a gyerekek zenei nevelését születésük előtt kilenc hónappal kell elkezdeni. A méhen belüli fejlődés során a fül (illetve annak előképződménye) megjelenése előtt, az ún. preembrionális és embrionális stádiumban még nem valószínű, hogy külső hangingereket érzékelnénk – bár erről ma még csak feltételezéseink vannak. Ezt követően már egyértelműen megmutatkozik a hatás: a kívülről érkező zene vagy éppenséggel anyai ének mindenképpen pozitív hatással van a magzatra. Arra következtethetünk, hogy a hangmagasság és a ritmika hatása ilyenkor a legerősebb. Csecsemőkorban is domináns a prozódia zeneisége és a külső, akusztikus hatások összessége. Kisgyermekkorban redukálódnak a különböző akusztikai ingerek: vagyis a kisgyermek ki ragadja a felnőttek beszédéből és énekéből a neki tetsző, illetve felfogható elemeket. A beszédből az intonációt és a ritmikát, az énekből az egyszerűbb hangközöket. A tudatos daltanítás óvodáskorban kezdődik meg. A későbbiekben az általános és középiskolás kortól kezdődően didaktikai, fiziológiai szempontok érvényesülnek leginkább az éneklésben, zenélésben, illetve ezek tanításában és az ekkor általánosan jelentkező gátlások leküzdésében. Még ha a különböző életszakaszokban más és más súllyal és formában jelentkezik is a zene hatása, azt gondolom, hogy a zenének születéstől halálig kiemelt jelentősége van az ember életében.

Óvodapedagógusok és a zene

Szöveg: Gósi Lilla

A három–hét éves korosztály zenei nevelésére különösen nagy figyelmet kell fordítani. Az óvodapedagógusok felelősségéről és a zenei elköteleződés fontosságáról kérdeztük **dr. Szarka Júliát**, a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának tanárát, korábban az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának oktatóját.

– Mit ért az óvónők szakmai elkötelezettségén?

– Az elköteleződést Luther szavaival lehet a legjobban átadni: „Itt állok, másként nem tehetek.” Az óvodapedagógusi képességeket és alapfeladatokat olyan szinten kell a kollégáknak elsajátítaniuk, hogy higgyenek bennük, és teljesen magukénak érezzék őket. Az elkötelezettségnek fontos alkotóeleme a hit, az azonosulás, az önállóság, a kitartás, az elfogadás, a kötődés és a felelősség.

– Ön leendő pedagógusokat tanít. Mire szokta felhívni a figyelmüket?

– A hallgatókat arra szoktam kérni, hogy az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti személyiségmodellben gondolkodjanak: a program valamennyi fejezete kapcsolódik a zenei neveléshez. A zene egyaránt hat a testre és a lélekre. Egészséges életmódra nevel. Fejleszti az anyanyelvet, az értelmet. Közösséget formál, erősíti az erkölcsi érzéket, és az érzelmekre tett hatása is nyilvánvaló. Fontos a későbbiekben a szülők bevonása is: megismertetni velük Kodály Zoltán elveit; bemutatni nekik, milyen dalokat tanulunk a gyerekekkel; elhívni őket, hogy jöjjenek be a csoportba, lássák, mit játszunk, hogyan énekelünk.

– Milyen forrásokat ajánl az óvodapedagógusoknak?

– Forrai Katalin *Ének az óvodában* című gyűjteményét például, több mint háromszáz ének és mondóka van benne. Szintén több száz szemelvényt tartalmaz a „Törzsök-kotta” (Törzsök Béla: *Zenehallgatás az óvodában* – a szerk.). Folyamatos fejlődésre van szükség, nem szabad, hogy néhány dalban kimerüljön a repertoár. Túl kellene lépni azon, hogy az egyetlen magyar kiszámoló az *Ecc, pecc, kimehetsz*, hogy ősszel az *Érik a szőlő*, tavasszal a *Tavaszi szél vizet áraszt* a sláger. Miután „agyonénekeltük” a *Katalinkát*, jöhetne a *Reggeli harmat*, majd a *Lepke, te kedves, szállj csak*. Merjünk sokféle változatos dalt tanítani a gyerekeknek!

– Milyen eszközökkel élhetnek az óvodapedagógusok?

– Kodály alapelvei közül az óvodában feltétlenül kiaknázható, hogy legalább egy hangszerünk mindig van: az énekhangunk. Aztán tudunk csettintgetni, ütögethetjük a térdünket, doboghatunk a lábunkkal. Beszerezhetünk dobot, xilofont, de ha erre nincs lehetőség, mi

magunk is készíthetünk hangszereket, akár sajtosdobozból vagy műanyag kupakokból.

– Melyik zenepedagógiai módszereket tartja jónak?

– Szőnyi Erzsébet *Zenei nevelési irányzatok a XX. században* című könyvét szoktuk ajánlani a hallgatóinknak, például Suzukit, a japán zenészt, aki egyedi módszerével tanítja hegedülni a gyerekeket és az anyukákat. Kokas Klára programját szintén tudjuk az óvodára adaptálni. Lehet az óvodai foglalkozásokba klasszikus zenét vagy népi anyagot beépíteni, megkérdezni tőlük, mit éreztek zenehallgatás közben, vagy arra kérni őket, mozogjanak, rajzoljanak a zenére. Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program a képességfejlesztést kizárólag mikrocsoportban végezteti. Viszont nagy térben, például a tornateremben kell helyet biztosítani a körjátéknak, a mozgásnak, az éneklésnek. Utána kell nézni és kiválasztani, majd magunkévá tenni azokat a módszereket, amelyekkel azonosulni tudunk. Az óvodapedagógusnak önállóan kell döntenie, melyik módszer a legjobb a gyerekeinek, és pedagógusként miben tud hinni. Az a lényeg, hogy higgyen a saját módszereiben, és azonosuljon velük.

– Hol tapasztal problémát, illetve fejlesztési lehetőségeket a pedagógiai munka során?

– Talán az óvodában van a legkevesebb gond, a kollégák nagy része ott még elkötelezett a tudatosan folyó, szakzerű zenei nevelés iránt (is). Probléma, ha csak „énekelget” az óvónő, vagy gépzenevel váltja ki magát, vagy egyből nagy terjedelmű, bonyolult dalokat (pl. Kossuthnótákat) akar megtanítani a kisgyerekeknek, amelyeket azok még nem tudnak tisztán, élvezettel énekelni. Kellene a változatos zenei anyag és a hozzá kapcsolódó képességfejlesztés: például énekszóval köszönteni a gyerekeket, dalolva vigasztalni, ölbe ültetve, altatáskor dúdolni nekik. Ez is lehet a mindennapos éneklés. Viszont emellett elengedhetetlen, hogy az óvónők ismerjék a kodályi alapelveket, tudjanak tisztán énekelni, figyeljenek a ritmusérzék, a hallás és a belső hallás fejlesztésére. Cél a zenehallgatóvá nevelés, az alkotókedv növelése is. Úgy vélem, ha az *Ének az óvodában* című könyvben felsorolt feladatokat felelősséggel végzi az óvodapedagógus, zenei értelemben is igazolja elkötelezettségét.

Zenei készségfejlesztés kisgyermekkorban

Szöveg: **Marton Árpád**

Janurik Márta hegedűművész, a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának docense. Zenészeket oktató művésztanárként fordult érdeklődése a zenei nevelés felé. Kutatásai, amelyeket doktori disszertációjában foglalt össze, eddigi ismereteinknél is nyomatékosabban hívják föl a figyelmet a kisgyermekkorban zenei nevelés fontosságára.

– A régiek Püthagorasztól Augustinusig a világ harmóniáját látták megtestesülni a muzsikában. A modern neuropszichológia pedig az egyik leginkább komplex, agyi tevékenységeinket összehangoló emberi aktivitásként írja le a zenét. Bármerőről közelítjük is meg: a zene a személyiség fontos rendező elve.

– A különféle agyi rezonanciamérések más-más agyi területekhez kötik a különféle zenei tevékenységeket. Más területet aktivizál például egy zeneértő és egy zeneileg képzetlen ember zenehallgatása. A zene kétszerre nagyobb agyterületi aktivitást von maga után, mint a beszéd, a hangszerkíséretes éneklés pedig jószerével az egész agykérget működésbe hozza.

Ennek fényében nem csoda, hogy az a rengeteg készség, amelyet zenélés közben használunk, más területek fejlődését is segíti. A két agyféltekét összekötő idegrostköteg, a corpus callosum zenészek esetében kimutathatóan sokkal fejlettebb az átlagosnál, így például az érzelmi intelligenciához és a logikus gondolkodáshoz vagy a beszédhez kapcsolódó készségek között jóval nagyobb az átjárhatóság, mint általánosságban. Mindez azonban kimutathatóan csak akkor alakul ki, ha a zenei fejlesztés már a korai gyermekkorban kezdetét veszi.

– Gyakorta mégis úgy gondolkodunk a zenéről, mint valami fényűzésről, az ének-zene órákat pedig az egyik leghaszontalanabb tantárgynak tekintjük pedagógus, diák, szülő egyaránt.

– Zenészek és zenetanárok nevelőjeként úgy látom, a szűken értelmezett zenei tudásátadás (a zenei képességek fejlesztése, illetve a zenei hagyományok átadása) mellett csakugyan elsikkad az, hogy értelmes, tartalmas életet élő, értékvalasztásukban igényes, művészetkedvelő embereket neveljünk. Márpedig ez lenne a cél. A társadalom meglehetősen gyakorlatiasan kezeli a kérdést; akár az iskolai ének-zene oktatásról, akár a

zeneiskolai hangszeres képzésről van szó, mintha nem hangsúlyoznánk eléggé a bennük rejlő lehetőségeket.

Pedig a zenei nevelés a teljes személyiség fejlődésére hatással van. Magyarországon Kokas Klára, Barkóczi Ilona és Pléh Csaba már az 1960–70-es években pszichológiai hatásvizsgálatokkal igazolták, hogy a Kodály koncepciója szerinti mindennapi zenei nevelés rendkívül jó hatással van a kreativitás fejlődésére.

Az óvodás gyerekek körében végzett zenei képességvizsgálataim – melyek során az iskolaérettség fontos összetevőit vizsgáló DIFER-tesztrendszer is használtam – sokatmondó következtetésre vezettek: az eredményes iskolakezdés szempontjából szinte valamennyi fontos készség tekintetében (pl. beszédhanghallás, elemi számolási készség, relációszókincs vagy fontos szociális készségek) összefüggés tapasztalható a zenei hallás – a zenei észleléshez kötődő készségek – fejlettségével. Akik a zenei észlelés terén fejlettebbek, az iskolaérettség többi összetevőjét tekintve is azok. Ráadásul míg egy felsőfokú végzettségű szülői környezetben felnövekvő gyermek esetében a zenei képességek fejlettségének hozzájárulása az általános fejlettséghez 3, addig ez a mutató – az úgynevezett DIFER-index – alacsony iskolai képzettségű szülői háttér esetén 27 százalék! Ennyit jelent, ha egy szerényebb körülmények között érkező gyermek fejlett zenei képességekkel rendelkezik!

Első osztályosok körében végzett méréseink szerint a számolási készség fejlettségéhez az általános intelligencia 17, a zenei képességek pedig 16 százalékban járulnak hozzá. Hátrányos helyzetű gyerekek esetében a zenei képességek az általános intelligenciánál is jelentősebb mértékben járulnak hozzá a szóolvasási és helyesírási készség fejlettségéhez. Akik pedig legalább három éven át tanultak valamilyen hangszeren, szignifikánsan jobb tanulmányi eredményekkel büszkélkedhetnek. Hét éven átnyúló, longitudinális mérések igazolták, hogy a ritmushallás első osztályos korban mért fejlettsége összefüggést mutat a hetedik osztályban mért tanulmányi átlaggal. Nagyobb a jelentősége, mint az anya iskolázottságának!

- Sokan arra hivatkoznak: botfűlűek, nincsenek zenei képességeik. Veszületett vagy fejleszhető képességekről beszélünk?

- A beszédhez és a matematikához hasonlóan itt is megvannak azok az alaprendszereink, amelyek ingergazdag környezetben tartalommal telítődnek, s az évek során képességekké fejlődhetnek. Míg azonban a beszéd fejlesztésének fontosságát a legtöbb családban szem előtt tartják, az énekel és a zenével ez nincs így. Holott ennek kellene természetesnek lennie: az ember hamarabb volt képes dalamszerű hangok formálására, mint a beszédre. A csecsemők beszédfejlődése ma is ezt az utat járja be. Megfejtésre érdemes azonban, vajon hol akad el a kisgyermekkorban a zenei adottságok kibontakozása. Óvodáskorban még semmiféle kapcsolat nincs az éneklés és a hangmagasság-megkülönböztetés készsége között, azaz előfordulhat, hogy egy jó hallású gyerek éneklési, ritmikai, pszichomotorikus készségei csak később, kisiskoláskorban fejlődnek ki. Mire a gyerek képessé válik rá, hogy irányítsa a hangját, a felnőttek negatív visszajelzései alapján belekerül a „nincs hangja” kategóriába. Szemléletváltásra volna szükség.

A zenei képességek fejlődésének szenzitív időszaka az óvodás-, illetve a kisiskoláskor. Amit ebben az időszakban elmulasztunk, azt később aligha pótolhatjuk. Ennek jegyében folytattunk le Józsa Krisztián kollégámmal egy három, illetve kilenc hónapos zenei fejlesztő kísérletet, középsős és nagycsoportos óvodások körében. Annyit kértünk az óvodapedagógusoktól, hogy a gyerekek mindennap legalább nyolc alkalommal pár percet énekeljenek, vagy vegyenek részt dalos játékokban. Az eredmény minket is meglepett: a gyerekek három hónap alatt akkora fejlődést mutattak, hogy még a második gyerekek korábbi mérésekből ismert éneklési, ritmikai képességeit is felülmúlták.

A DIFER-készségek tekintetében párhuzamos megfigyelésekre tettünk szert: az iskolakezdés szempontjából kritikus alapkészségek terén lemaradt gyerekek a zenei fejlesztőprogram kilenc hónapja alatt behozták a hátrányukat. Mindezek a tevékenységek ráadásul örömteliek a gyerekek számára – úgy gondolom, mindez elégséges érv a zenei képességfejlesztés hasznosságá mellett.

” Az iskolakezdés szempontjából kritikus alapkészségek terén lemaradt gyerekek a zenei fejlesztőprogram kilenc hónapja alatt behozták a hátrányukat. ”

- Mi lehet az oka, hogy a zenei ingerekre természetesen nyitott gyerekek többségéből mégis a zene iránt közönyös vagy éppen elutasító felnőtt válik?

- A gyerekek azt élvezik igazán, ha valamiben ők maguk is részt vehetnek. Jó dolog a zenehallgatás, de még jobb, ha az ember – bármilyen egyszerű hangszerrel vagy akár csak mozgással – maga szólaltathat meg hangokat. Úgy gondolom, ez hiányzik manapság: a tevékenység, a részvétel öröme.

De a zenehallgatásnak is fejlődnie kell: a gyerekek szempontokat, fogódzókat kell kapnia, hogy mire figyeljen oda; sok-sok zenei tapasztalat révén juthatunk el odáig, hogy a zenei élmény a tevékenységünk mélyén feltáruuló élményszerűséggel ajándékozzon meg a Csíkszentmihályi Mihály-féle értelemben. Hisz a zenei tevékenységeket – akár a zenélést, akár az értő zenehallgatást – ő tipikus „áramlat”-tevékenységként nevezi meg.

- Mikorra épülhet be a pedagógia hétköznapija mindaz, amit a kísérletek igazoltak?

- Erre egyrészt az óvodapedagógusok képzése során kell nagyobb hangsúlyt fektetni, mert mire a jelentkező a főiskolára kerül, sok esetben már kimaradt az életből az örömteli zenei fejlődés periódusa. Nem csoda, ha sokan gátlásokkal, félve, görcsösen közelítenek az énekléshez. Másrészt a többi, nem zenei tantárgyat oktató tanárokon is sok múlik. Léteznek széles látókörű, nyitott pedagógusok, akik nem félnek kapcsolatot találni, mondjuk, a hangok fizikai ismérvei vagy épp a bolygók – a korábban említett püthagoreusok által – vélt fizikai tulajdonságai és a zene között. A kulcs a tanár egyénisége és a tanárképzés. Az alapkérdés az: felmerül-e egyáltalán a tanárban ilyenfajta igény, vagy beéri a kényelmesebb úttal.

Kalauzok a zenevilág labirintusában

Szöveg: Marton Árpád

Különös, de épp a zene, ez az emberi érzelmekhez oly könnyen utat találó jelenség ejt zavarba sokakat, ha beszélni kell róla, ha elemezni kell átadásának módszereit. Lehet, hogy csupán arról van szó: a zene fenségességéről vallott 19. századi eszmefuttatások máig megbékélyözzék a zenéről vallott felfogásunkat? Összeállításunkban igyekszünk olyan forrásokat ajánlani, amelyek nem haboznak akként bemutatni a zenét, ami eredendő szerepe az emberi életben: örömforrásként, fölemelő, nagyszerű élményként.

Rajzos zenetörténet

Bernard Deyriés – Denys Lemery – Michael Sadler:
Rajzos zenetörténet az őskortól napjainkig
Zeneműkiadó, 1985

Akinek kezében gyerekként megfordult ez a mára csak antikváriumokban és könyvtárakban föllelhető (interneten pdf-es változatban azonban elérhető/letölthető), elragadó kötet, soha nem feledi a visongó csimotái közt fűgát komponáló Bach, a bokáig könnyekben tocsogó Puccini-hósnők, a kóristafiúságból kimutáló Haydn, a fenékebe billentett Mozart, a trojkák és vodkák szédületében komponáló, félbarbár orosz zsenik vagy a karmesteri botjával önmagán sebet ejtő, parókás Lully képét. A hozzájuk tartozó zenetörténeti kalandokkal és stíláris jellemvonásokkal, karakteres rajzokkal együtt mélyen bevésődnek emlékezetünkbe. Három alkotó briliáns összmunkája a végeredmény, amely következetesen és izgalmas módon adagolja a zenetörténet legfontosabb tényanyagát, miközben ízlésre és élményszerű zenefogyasztásra nevel. Kis kritikai beütéssel: a dorongját püfölgő őseMBER és az elektronikus gitárját nyagगतó rocker képi párhuzama többet ér akárhány kultúrakritikánál.

Legyőzzük a sárkányt!

Tóth Péter – Bognár Róbert – Schlanger András –
Várady Szabolcs:

Árgyélus királyfi

Daljáték gyermekeknek (és felnőtteknek) két felvonásban
Szegedi Nemzeti Színház

www.szhaz.szeged.hu

Alighanem ez a mesebeli célkitűzés lebegett Tóth Péter zeneszerző, Bognár Róbert író, Schlanger András író-rendező és Várady Szabolcs költő szeme előtt, amikor családi operát komponáltak Árgyélus királyfi történetéből. A jóság és a gonoszság párviadalának ősi toposzai jól követhető történetmondással, nemes zenei anyag révén, lenyűgöző látványvilággal jelennek meg a Szegedi Nemzeti Színház ősbemutatóján, amely bátran szembeáll az opera létjogosultságát kétségbe vonó vélekedésekkel. Tóth Péter igényes és ötletes muzikája szinte észrevétlenül vezeti el legifjabb nézőit az opera (b)irodalmába: zenei karakterei fölismerhetően kifejezik rokonságukat Mozart, Donizetti, Erkel vagy Csajkovszkij hőseivel, de a magyar népdal és népballada tónusaiban is jártasak. És lássatok csodát: a nézőteret megtöltő, operai előismereteket nélkülöző közönség tomboló tetszésnyilvánítással fogadja a minden ízében modern operaprodukciót. A darab, amely a Ránki György *Pomádé királya* óta várt folytatást testesíti meg, méltó volna rá, hogy megjárja a többi operaszínpadot is. Sokat segítene abban, hogy lelkes rajongói 15-20 év múlva is az operaműfaj értő és hűséges befogadói maradjanak.

Zene és közösség

Hétköznapi mennyország (Kay Pollak filmje, DVD)
Zenekari próba (Federico Fellini filmje, DVD)
Kvartett – A nagy négyes (Dustin Hoffman filmje, DVD)

Kay Pollak romantikus filmdrámája, a **Hétköznapi mennyország** elsőrangú bevezetés a közösségépítés témájában tartandó osztályfőnöki vagy etikaórákhoz is. A világhírű karmester hazatér szülőfalujába, ahol akarva-akaratlan élére áll a helyi templomi kórusnak. Kicsinyesség, féltékenykedés, falusi pletyka, devianciák és intrikák nehezítik a közös munkát, súlyosbítva a művészlétet övező értetlenséggel, mégis: a közös cél és az együtt muzsikálás legyőzi a széthúzást, és egybekovácsolja a dalárdát, amely a végén nemzetközi fesztiválokat is meghódít.

Fellini klasszikusa, a **Zenekari próba** inkább zenei közegbe helyezett parabola: látélet az emberi típusokról és viselkedési mintákról. A próbateremben játszódó, Fellini módján egyszerre szeretetteljes és ironikus szemmel láttatott bonyodalmak fölött a közös cél: az erők és adottságok különbségeinek összehangolásából létrejövő harmónia lebeg – a társadalom számára oly fontos kooperatív szemlélet példázatául.

Dustin Hoffman **Kvartett – A nagy négyes** című filmje ugyancsak zenei példázatba öltözteti az egymásra hangolódás fontosságát. A nyugállományú operaénekesek otthonában játszódó, édesbús movie társas lényei mivoltunk, illetve társtalanságunk, összetartozásunk kérdéseit boncolgatja népszerű, papírzsebkendő-előcsalógató, mégis szeretetre méltó formában. Életük alkonyán járó szereplői Verdi *Rigolettó*jának nagy négyesére készülnek, miközben szerelemek szövődnek (újra), félreértések tisztázódnak (és keletkeznek), és évtizedes szakmai intrikák válnak súlytalanná. Hisz sohasem késő. Egyszer mind fölismerhetjük, hogy az együtt éneklés, azaz a kvartett értelme az, hogy mind kilépünk saját énünk fogságából.

Anekdóták, aforizmák

Norman Lebrecht: **A komolyzene anekdotakincse.** Európa, 2002
 Márkus János (szerk.): **Muzsikusanekdoták.** Rózsavölgyi, 2009
 Márkus János (szerk.): **Zenei anekdoták, aforizmák és viccek.** Rózsavölgyi, 2011

E zenetörténeti morzsákból egybeszededegetett gyűjtemények nagy előnye, hogy a zenetörténet távolságtartó pátozsa helyett emberközelle hozzák a tankönyvek lapjairól ismert nagyságokat. Ha megtudjuk, hogy Händel mérgében kilógatott az ablakon egy hisztiző primadonnát, hogy Haydn miként játszott össze muzsikusaival a megérdemelt vakáció kicsikarásáért, vagy hogy Bach hogyan vasalta be jogos járandóságait, és hogyan vágta hozzá parókáját egy tehetségtelen orgonistához, talán zeneműveik mögött is könnyebben pillantjuk meg az embert. Remek adalékok a tananyag élvezetesebbé tételéhez, a diákok motiválásához egyéni fölkészülésük során.

Marionettszínház

W. A. Mozart: **The Marriage of Figaro; Don Giovanni; Così fan tutte; The Magic Flute.** The Salzburg Marionette Theatre. Weton-Wesgram, 2006
www.marionetten.at

Salzburgban is, Prágában is kihagyhatatlan élmény Mozart operáinak marionettszínházi előadása. Ezt az élményt teszi elérhetővé a Salzburgi Marionettszínház *Varázsfuvola*-, *Figaro házassága*-, *Don Giovanni*- és *Così fan tutte*-előadásainak felvétele. A korhű jelmezeket és a Mozart-kori színház kulisszáit megelevenítő kerestmetszetek kiváló lehetőséget teremtenek, hogy gyerekközelle hozzuk a szövevényes mesék főalakjait. A gyerekek ráadásul, miközben Papageno vagy Leporello csetlés-botlását figyelik, a legkiválóbb opera-főlételek hangját élvezhetik.

A beszélő zene

Leonard Bernstein: **Hangversenyek fiataloknak.**

Zeneműkiadó, 1974

[youtube.com/watch?v=nxWwPK_cgSk](https://www.youtube.com/watch?v=nxWwPK_cgSk)

Leonard Bernstein: **What is Folk Music?**

[youtube.com/watch?v=F1kyhQHjuGg#t=247](https://www.youtube.com/watch?v=F1kyhQHjuGg#t=247)

A televíziózás egyik leghatásosabb zenei ismeretterjesztője, *Leonard Bernstein* előadásai nagy segítségére lehetnek a zene megkedveltetésének hatékony módszereit kereső pedagógusnak. Bernstein, korának egyik legkarakteresebb karmestere, maga is zeneszerző meghökkenően eredeti példákkal vezet be a klasszikus zene sokak szemében megközelíthetetlen kulisszái közé. 1961-ben a Carnegie Hallban rögzített előadása a népzene nyomait mutatja ki a koncertrepertoáron. „A népdalok és néptáncok képezik a komolyzene szívéét és kezdetét” – jelenti ki, ami sok ellenérzést hatástalanít a koncertműfajokkal szemben. Az egyes népek zenéjében minden másnál inkább megmutatkozik sajátos karakterük, lelkiségük. Ez a magyarázata, hogy Csajkovszkijt orosz, Verdit olasz, Gershwint amerikai hangvétel jellemzi. Miután bemutatja egy Mozart-szimfónia népdalszerűen egyszerű részleteit, Bernstein magyar példákkal sem marad adós: a „Jöjjön haza, édesanyám” és Bartók példájával igazolja, hogy a hangsúlyt az első szótagra helyező magyar nyelv minden mással összevetészhetetlen karaktert kölcsönöz népzeneinknek. Francia népdaléneklése, ha lehet, ennél is magával ragadóbb: e kiegyenlített, visszafogott nyelv természetes szülötte Ravel szimfonikus zenéjének fátyolossága. Zenei példáit bárki saját bemutatókkal válthatja élő előadásra, amiben nagy segítségünkre lehet, hogy előadásainak szövege magyar nyelven is megjelent.

Igazi komédia

Ötven év egy órában:

www.youtube.com/watch?v=Ua7Bnpvw14k

Happy Birthday többféle komolyzenei stílusban:

[youtube.com/watch?v=hkkHz8xq71E](https://www.youtube.com/watch?v=hkkHz8xq71E),

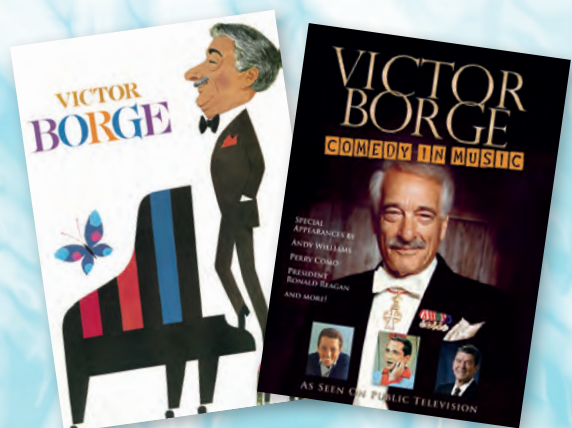
[youtube.com/watch?v=zf2NnqwzBYw](https://www.youtube.com/watch?v=zf2NnqwzBYw),

[youtube.com/watch?v=t8mcYFqs5g4](https://www.youtube.com/watch?v=t8mcYFqs5g4)

Mozart-opera rövidítve:

[youtube.com/watch?v=3JOUoCfjV04](https://www.youtube.com/watch?v=3JOUoCfjV04)

Ha a tananyag megtanítását követően marad még pár percünk az órából, új barátokat szerezhetünk a komolyzene számára *Victor Borge* egy-egy felvételének megismertetésével. Borge nehezen besorolható jelenség: zongoraművész, humorista, pantomimművész, zenebohóc és – népművelő. Fölvételei könnyen hozzáférhetőek az internet segítségével, és kiváló alkalmat nyújtanak arra, hogy a komolyzenei előadásokat jellemző pátosztól mentesen ismerkedjünk meg a zeneirodalom olyan alapműveivel, mint Beethoven *Holdfény-szonátája*, Liszt *Magyar rapszódiai*, Brahms, Grieg és Debussy szerzeményei vagy Mozart operái. Utóbbiakból Borge egyszemélyes színházi parádét kreál a zongora mellett. A szerzőkre jellemző zenei fogások, karakterek rövid, elmés és sok esetben parodisztikus bemutatása szórakoztató módon vezet be a zeneértés alapjaiba. Ugyanilyen tanulságos azonban, amikor olyan mellékes körülményeket tesz meg komikus jelenetei főszereplőjévé, mint a zongorista lapozója. Borge kalauzolásával a komolyzene izgalmas, sokszínű, olykor bonyodalmas, máskor különös emberi tevékenységként tűnik föl előttünk. Mivel a humor szerepe a klasszikus zenében méltatlanul alulreprezentált a közbeszédben, Borge sziporkái számos alaptalan tabut oszlathatnak szerte.

Győző bácsi és a bonbonok

bonbonmatine.hu

Magyarország leghíresebb tubása – így is nevezhetnénk *Lukácsházi Győzöt*, a gyermekeknek szánt zenei ismeretterjesztés legismertebb hazai alakját. Saját bevallása szerint hirtelen ötlet vezérelte, amidőn egy alkalommal a zsebében lapuló bonbonnal jutalmazta ifjú hallgatóságát zenei kérdésekre adott helyes válaszaiért. A bonbonmatinéból azóta műfaj, Győző bácsiból pedig országszerte ismert zenemeselő vált: közvetlen hangulatú zenei ismertetései a koncertteremben és a rádióban is megnyerik a kisebbeket és a fiatalokat a nagy zeneszerzőknek.

Zenebolondság – nagyon is normális dolog

Oliver Sacks:
Zenebolondok. Mesék a zenéről és az agyról
Akadémiai, 2010

Miért hat ránk megnyugtatóan egyik vagy másik harmónia, tölt el jóleső meghittséggel egy dallam, míg a másik már-már a tébolyba kerget? Kulturális örökségünk függvénye, hogy mely hangrendszerben találunk jelentést, és mit érzékelünk zörejek zűrzavarának, vagy fajspecifikus evolúciós hozadék? S ami a leglényegesebb: miért hat ránk oly intenzíven a zene? Ez az alapos, számos részletében mégis szórakoztató szakmunka a neurofiziológia és -pszichológia nézőpontjából térképezi föl ember voltunk e sajátosság jellemvonását. Az agykutatás arra mutat, hogy a zene élvezete a különféle agyi tevékenységek legmagasabb rendű össz munkájában leli magyarázatát. „A zeneészlelés integrációja az agy sok szintjén történik, és ebből következően az integráció sok szinten meghibásodhat vagy károsodhat.” A zenei fogékonyság korrelál a tér- és az arányérzékkel, a tudati működések egész sor funkciójával. A neuropszichológia összegzése röviden: a zene világa nehezen definiálható, ám aki birtokában van, annak egész világa bizonyítottan gazdagabb.

Nyomozás Wolfganggal

Fabian Lenk:
Mozart és a kottatolvajok
Scolar, 2015

Ez a könyvecske kiskamaszok figyelmét megragadó stílusban vezet el a zenetörténet egyik mérföldkövéhez: a bécsi klasszika idejébe. Szerencsére efféle elrettentően méltóságteljes kifejezések, mint mérföldkő, zenetörténet vagy éppen klasszika egyáltalán nem fordulnak elő a műben, amely egy időgép segítségével röpi ifjú olvasóját a császárvárosba három jó barátal az oldalán. A könyv hősei bebocsáttatást nyernek a Mozart-házba, majd kiszáratva a Burg fogadótermébe is, miközben lélegzetelállító kalandok közt lelepleznek egy titkos összeesküvést, amely a csodagyermek Mozart ellen szövődik. S ami a legfőbb: mindeközben föl-alá sétálnak a 18. századi Bécs utcáin-terein, magukra öltik a parókás korszak teljes ruhatárát, és olyan színhelyeken forgolódnak, ahol a muzsika természetes létszükséglet és mindennapos gyakorlat. Csembalózni tanulnak, fültanúi egy zenei párviadalnak, karneváloznak a bohócruhába bújít zeneszerzővel, és kevés sikerrel még egy operapartitúrát is megkaparintanak. Igaz, a szerző a cselekmény kedvéért nem csupán összevon valós személyeket, de megerősít jó néhány klisé is – a Salieri-féle ármány vagy a *Requiem*et megrendelő árnyalak túlságosan is keze ügyében vannak egy Mozart-krimi írójának, hogysem kiaknázatlan hagyná őket, jóllehet a Mozart-kutatás mára mindezt árnyaltabban kezeli – mégis: aki az idődetektívek társául szegődik, ismerősként fordul majd be a Mozartgasséba, ha egy szép napon immár zenetörténeti céllal tér vissza Bécsbe. És talán még egy kis klasszikus zeneszó sem szegi kedvét, hogy folytassa a gyermekként megkezdett nyomozást a zenetörténet egyik legizgalmasabb életművében.

„Az építészlet megfagyott zene” – mondta Friedrich Schlegel (bár a szállóigét sokan Goethének tulajdonítják). Akkor pedig az építész megfagyott muzsikusként állította Lechner Ödön. Aki, mint én, építészek között nő fel, az sokszor hallja ezeket a mondatokat. Városi séták közben, amikor a tér birtokbavételének esztétikáját magyarázzák neki. Történelmi épületekben, ha stílusokról és életkezelekről van szó. Nagy asztalokon még kézzel készített tervrajzok kapcsán. És a zenével tanulja szeretni, amit lát. Mert, ahogy a teret formálja az emberi helykeresés és művészet, úgy alakítja, avatja élménnyé a zene az időt. És fordítva. Tér és idő egyetemes kölcsönhatásának egyik nagy ajándékaként miénk a muzsika.

„Általában szörnyű dolog a muzsika. Mi is ez? Nem értem. Mi a zene? Mit csinál? Mért csinálja, amit csinál? Azt mondják, a zene lelket emelön hat – számárság, nem igaz. Hat, hat, rettenetesen hat...” – panaszkodik a megátalkodott Pozdnyisev Tolsztoj kisregényében, a *Kreutzer-szonátában*. Éppen felesége hűtlenségét és saját, megtorló tettét magyarázza, Beethoven szonátáját jelölve ki bűnösneként. A zene hatalmára hivatkozik saját bűnössége helyett.

És valóban, a zene nem csupán „aláfestés”, hasznos és szép dekoráció, kereskedelmi hangulatelem. Nem, ennél jóval több. Formáló, alakító hatóerő. Mindennapi és ünnepi: az éteri felemelkedés és az idill lehetőség. Nagymamám mindig dúdolt főzés közben. Utazva, autóban három szölamban énekelt a család. Nyaranta a táborútnél elégett a szalonna, miközben együtt daloltunk. Később már két gitárral, furulyával ültünk ki a hintaágyra a repertoárt gyakorolni. „Hallani vélem a hangodat még...” – olvadt bele

Tér-idő

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

emlék, érzés, tudás az együtt töltött időbe. Minden ünnepen zenélünk. Valaki mindig megadja a kezdő hangot, ami vagy túl magas, vagy túl mély, de végül így is, úgy is gyönyörű. A legidősebb és a legfiatalabb is ismeri a nyelvet, amit ilyenkor beszélünk. Most is, hogy írok, itt szól bennem.

Akiben zene van, az ismeri az idillt: az utat az életbe, a rendbe, a szeretetbe. Ez persze egy kicsit „versenyképtelen”, „puha” ismeretnek számít manapság. Egy Excel-táblázat kezeléséhez vagy a CNC esztergapad működtetéséhez képest biztosan.

Közben pedig mintha egyre fogyna belőlünk a zene, miközben körülöttünk egyre több a hang. Ebben az információkkal telített világban a hang sokszor inkább zajnak tűnik. Irritáló dübörgésnek, furcsa sziszegésnek, zavaró sürgetésnek, tudat alatt (is) ható üzenetnek. A plázák márkaboltjaiban. A fülhallgatókból kiszűrődve. A zenerádiók hírműsorai alatt. A reklámszlogenekben. Mert nem minden hangszor zene, aminek dallama van. Nem minden ritmus muzsika. És nem minden zenehallgatás igazi beavatás. A hatalmas, építő muzsika biztosan több mint kotta, kádencia vagy Köchel-jegyzékszám. Mert a zene megolvadt építészlet. Tetteink hatóereje. A zajból kimentett, megtalált emberség.

Nincsenek túl jó emlékeim az egykori ének-zene órákról: sem a szolmizálás, sem a kottaolvasás nem fogott meg. Eleinte úgy gondoltam, Kodály programja már nem tud hatni ránk. Csak később, néprajzi tanulmányaim során jöttem rá, hogy a probléma másban gyökerezik.

Elszomorító a magyar népi és magaskultúra közötti szakadék. A népi kultúra (a vidék, a paraszt, a tájnyelv) lenézése együtt jár a népszokások, népdalok elutasításával. Ennél csak a jelenkori tömegkultúra mindent elsöprő imádata elszomorítóbb. Kultúránkban megszakadt az a természetes folytonosság, ami a népi kultúrából táplálkozó, megújuló magaskultúrát kellene hogy jellemezze. A már megszakadt kapcsolatot próbálta meg messiási programmal helyreállítani Bartók Béla és Kodály Zoltán. A népdal és a műdal közé talán egyfajta hidat verhetett volna a magyar nóta és az operett, de ezek a műfajok az értelmiségi körök teljes elutasításával találták szemben magukat, és a szakadék tovább nőtt. A népzene kutatók és népzene színek túlságosan is az autentikus hangszínyt hangsúlyozták, elfeledkezve a néphagyomány változásának törvényszerűségéről: arról, hogy minden kornak van saját maga által formált népi kultúrája (idetartozik a mai városi folklór). Miközben az autentikusnak tekintett (ki mondhatná meg, hogy mi az autentikus?) néphagyomány felelevenítésén fáradoztak, már régen mindent elborított a nóta és az operett, majd pedig jött a beatkorszak. A nóta és a beat össze is kapcsolódott a lakodalmos rockban, s mára odáig jutottunk, hogy lakodalmos nótát szinte mindenki tud, magyar népdalt viszont alig... Sok esetben vitát váltott ki a hagyományos motívumokat megújító próbálkozása, de ma már talán vitán felül áll, hogy ez sokaknak sikerült (gondoljunk csak a Ghymesre vagy a Csík zenekarra).

Zenei anyanyelvünk

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

Az épülő hidak ellenére korántsem állíthatjuk, hogy népzeneink a helyére került volna. Pedig a népzene elementárisan köt bennünket elődeinkhez, világukhoz, gondolkodásukhoz, s föltehetőleg számunkra is fontos, hogy ez a kapcsolat élő legyen. Ráadásul a zene talán mélyebb is, mint a nyelv (amelynek egyébként ugyancsak van ilyen spirituális jelentősége). A zenei anyanyelv elsajátítása már a magzati korban elkezdődik, vallja Kodály Zoltán. Tőle függetlenül is azt gondoljuk, így van ez a gondolkodásunkat meghatározó anyanyelvvél is. A nyelv mélyén ott van a zene: a baba előbb gőgicsél dallamokat, amelyek később szavakká formálódnak. A nyelv „zeneisége” pedig mindenki számára fontos: gondoljunk csak az érzelmes vagy dühös beszédre vagy talán még inkább a szavallásra. A zene és a nyelv genetikusan, ősi kapcsolatára máig nem figyelünk eléggé. Valamit megérez belőle az, aki versmondó vagy szépkiejtési versenyen vesz részt.

Felnőttkoromra zeneszerető – mindenféle zenét szerető – emberré váltam. Szerepe lehet ebben szüleimnek (anyám évtizedeken átnyúló hatásaként rátaláltam Wagnerre és Puccinire), fiatalkori közösségeimnek és az akkor építő szerepet játszó polbeatnek (politikai beat, részben mozgalmi dalok), néprajzi tanulmányaimnak, egy-egy megrendítő szomorúnótának („Én vagyok az, aki nem jó...”), templomi éneknek. És talán mégsem volt hiábavaló az iskolai ének-zene oktatásom, mert ha mást nem, legalább valamit megéreztetett a zene összetettségéből, mélységéből, kifejezőerejéből.

KÖZLEMÉNY

Tisztelt Pedagógus Kolléga!

A Nemzeti Pedagógus Kar nevében köszöntjük Önt.

Mint azt valamennyien érezzük, a köznevelés ügye a magyar társadalom érdeklődésének homlokterébe került. Mindenkinek megvan a maga véleménye a kialakult helyzetről, s talán csak abban van konszenzus, hogy a jelenlegi struktúrán változtatni kell.

Az oktatás, a köznevelés valóban jövőnk egyik legfontosabb kérdése, melyre ma kell jó választ adnunk. Az utóbbi negyven évben a mindenkori kormányzat reformok sorát hajtotta végre ezen a hatalmas rendszeren. Azt nem vitatjuk, hogy a folyamatos megújítás mögött egy hatékonyabb, a fiatalok és az ország jövőjéért tenni akaró oktatáspolitikai ideája húzódott meg akkor, és húzódik meg most is.

Ugyanakkor az utóbbi pár év hatalmas mértékű és mélységű változásai sokakban keserűséget váltottak ki, amit az életpályamodell beindulása keretében juttatott magasabb fizetés sem tudott ellensúlyozni.

A rendszer problémáira a Kar elnöksége többször több fórumon felhívta a döntéshozók figyelmét, javaslatot téve kiigazításukra. (Ezek részletesen meg-

találhatók, illetve nyomon követhetők honlapunkon, a www.nemzetipedkar.hu címen.) Az, hogy ezt az oktatásirányítás akkor nem vette figyelembe, nem a mi felelősségünk. Az viszont igen, hogy amikor eljön a pillanat, hogy valódi párbeszéd keretében a megvalósítás esélyével fogalmazzuk meg szakmai álláspontunkat, akkor ezt megtegyük.

Ennek érdekében a Kar elnöksége és az általa delegált szakértő kollégák részt vesznek a Köznevelési Kerekasztal ülésein, ott képviselt véleményüket – megelőző szakmai egyeztetéseken – a kollégákkal együtt alakítják ki.

Lehet, hogy megalakulásának körülményei miatt sokan ellenérzésekkel viseltettek a Kar iránt. Érezzük viszont az eddigi cselekedeteinkkel kiérdemelt bizalmat is, hiszen a törvény által előírt 16 helyett immár 21 tagozatot számláló szervezetünkben mára több ezer pedagógus tevékenykedik aktívan. Közös ügyünk sikerének esélyét ugyanakkor tovább növelné, ha a most induló tisztújítási folyamatában minél több kolléga venne részt.

Kérjük, regisztráljon a honlapunkon található választási felületen, és támogassa szavazatával az alkalmasnak ítélt jelölteket!

Meggyőződésünk, hogy közösen sikert érünk el.

a Nemzeti Pedagógus Kar
országos elnöksége

2. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM | 2016. MÁJCIUS

a HÓNAP TÉMÁJA:
a VÍZ

Mikkamakka

KISISKOLÁSOK LAPJA | IRODALMI, MŰVÉSZETI, KULTURÁLIS, ISMERETTERJESZTŐ FOLYÓIRAT

Mese mára
A nyúl vagy a tojás? – Kiss Ottó meséje
A kiskanász meg a farkas

Ismerd meg őt!
Miklya Zsolt költő
Radnóti Blanka illusztrátor

MÁR AZ ISKOLÁKBAN

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK

JELENTKEZÉSI HATÁRIDŐ
2016. június 30.

A KÉPZÉS HELYSZÍNE

Budapest,

XII. Kútvoígyi út 6.

ELÉRHETŐSÉGEK

felnottkepzes@avkf.hu

Tel: 27/511-140 és

27/511-150/514-es vagy

450-es mellék

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola pedagógus oklevéllel rendelkezők számára az alábbi képzéseket hirdeti szeptemberi kezdéssel

NEMZETISÉGI TERÜLETEN:

- Óvodapedagógus alapképzési szak – nemzetiségi óvodapedagógus szakirány (német)

ÉNEK-ZENE TERÜLETEN:

- Zeneóvodai foglalkozások vezetése szakirányú továbbképzési szak

BARMELY KÉPZÉSI TERÜLETEN SZERZETT DIPLOMÁVAL RENDELKEZŐK SZÁMÁRA MEGHIRDETETT SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSEK:

- Kézműves, hagyományismeret oktató (4 féléves)
- Népi gyermekjáték, néptánc-pedagógus, hagyományismeret oktató (4 féléves)

PEDAGÓGUS SZAKVIZSGÁT ADÓ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSEK 10 FÉLE TERÜLETEN, TÖBBEK KÖZÖTT:

dramapedagógia; hagyományismeret; fejlesztő, differenciáló; gyermektánc az óvodában, iskolában; vezető óvodapedagógus

KIEGÉSZÍTŐ MŰVELTSÉGTERÜLETI KÉPZÉSEK TANÍTÓI OKLEVÉLLEL RENDELKEZŐK SZÁMÁRA:

matematika; informatika; magyar nyelv és irodalom; angol; vizuális nevelés; természettudomány; testnevelés

Összeállította: **Indri Gyula**

április 17. FOGARASI JÁNOS

„A nyelv egyik legféltőbb kincse, egyik legfőbb díszje a nemzetnek, s a nemzeti léleknek mind igen szép képe, mind hív fenntartója s ébresztője. Valahol a irodalom virágzásra fakadt, a nemzeti nyelv mindenkor szenvedé váltózást. Ilyenkor a haladók és veszteglők között mindég támada ellenkezés.” A nyelvújító mozgalom vezéralakja, Kazinczy Ferenc írta le ezeket a gondolatokat a 19. század elején. Néhány évtized alatt aztán annyira megújult a magyar nyelv, hogy szükség lett egy értelmező szótár megalkotására. Ennek egyik szerkesztője volt Fogarasi János, aki Felsőházán született 1801. április 17-én.

Ma már feledésbe merült a neve, pedig a maga korában több területen is felhívta magára a figyelmet. Eredeti foglalkozásával, az ügyvédi hivatással sohasem hagyott fel, sőt egyre magasabbra emelkedett a ranglétrán. 1848-ban Kossuth pénzügyminisztériumának tanácsosa lett, s a későbbi üldözéstől csak az mentette meg, hogy nem követte a kormányt Debrecenbe. A szabadságharc leverése után ismét bíróként tevékenykedett, pályafutását a Kúria legfőbb ítélszékének bírájaként fejezte be.

A törvénykönyvek szigorú és nehézkes szövegétől szívesen elkalandozott a szépirodalom és a zene világába. Írt verseket és elbeszéléseket, sőt dalokat és kórusműveket is szerzett, 1847-ben pedig két füzetben adta ki legkedvesebb népdalait. Őt is magával ragadta a magyar nyelv ügye. Elkezdte kutatni nyelvünk eredetét, de fejtegetései már a maguk idejében is elavultak, sőt olykor megmosolyogatók voltak. Megpróbálta bizonyítani a magyar és a mongol nyelv rokonságát, és úgy gondolta, hogy a hangok és a betűk maguk is kifejezik a szavak jelentését. Például szerinte a középfok jele azért lett *-b*, mert bőséget jelent, az *olló* szó pedig írásképpel a szétnyitott eszközt ábrázolja.

1845-ben kezdte el szerkeszteni az Akadémia megbízásából Czuczor Gergellyel együtt a magyar nyelv értelmező szótárát. 21 évig dolgoztak együtt, majd Czuczor halála után – további 8 év alatt – egyedül fejezte be a hatkötetes munkát. Ezzel a szótárral nemcsak saját hírnevét növelte, hanem a későbbi nyelvészeti kutatásokat is megalapozta.

április 28. JÓSIKA MIKLÓS

222. születésnapján egy olyan íróra emlékezünk, aki – ha jelképesen is – kétszer született és kétszer halt meg, kétszer nősült, és két hazája volt. Ez a különös életű ember a Tordán 1794. április 28-án született Jósika Miklós.

A főnemesi családok szokása szerint ő is jogot tanult, majd katonáskodott, de 40 éves koráig szinte a nevét sem ismerte senki. Hosszú éveken át magányosan élt erdélyi birtokán, ahova rosszul sikerült házasságából menekült. Idejét olvasással, nyelvtanulással és történetkutatással töltötte. Az 1830-as években azonban mintha újjászületett volna. Szónokolt a sajtószabadságról és más politikai kérdésekről, Pesten pedig megismerkedett az irodalmi élet vezéralakjaival, Bajzával és Vörösmartyval, akikkel félve megvallotta, hogy írt egy történelmi regényt.

Ez a regény az *Abafi* volt, Jósika pedig egy csapásra berobbant az irodalomba. Végre megszületett a magyar regény; Walter Scott modorában íródott, de mégiscsak hazai szerző hazai témájú műve volt. A közönség rajongott érte, sőt egy szigorúságáról ismert kritikus egyenesen ezzel a szállóigévé vált mondattal üdvözölte: „Uraim, le a kalapokkal.”

S ahogy Mikszáth találóan megfogalmazta: „Nem csak a kalapok, de a nehezen mozduló irodalmi vaskalapok is hamar megemeltettek előtte.” Megválasztották a Kisfaludy Társaság elnökének és az Akadémia igazgató tagjának, a kiadók pedig versengtek újabb műveikért: *Az utolsó Báthori* és *A csehek Magyarországon* címűért. Drámáival viszont nem aratott sikert: *Adóriánok* és *Jenők* című szomorújátékát például mindössze háromszor adta elő a Nemzeti Színház.

Közben magánéletében is változás történt: 11 évi pereskedés után végre elvált az első feleségétől, és ismét megnősülhetett. Boldogsága azonban nem tartott sokáig. A szabadságharc idején betöltött tisztségei miatt neki is bujdosnia kellett. Brüsszelben telepedett le feleségével, ahol csipkekereskedést nyitottak. Itt kapta a hírt, hogy otthon halálra ítélték, és a kivégzést jelképesen végre is hajtották. Többet nem publikálhatott valódi nevében. Regényeit ezután egyik művére emlékeztetve az „Eszter szerzője” megjelöléssel adta ki. Az emigrációban mintegy száz könyvet írt, de az évek során népszerűsége lassan elhalványodott.

Hazájától távol nem tudta követni az új irodalmi és nyelvi ízlést, ezért stílusa elavulttá vált. Arról nem is beszélve, hogy közben felnőtt egy új írónemzedék, élén Jókaiival. Végül éppen Jókai maradt az egyetlen, aki haláláig méltatta Jósika Miklós műveit.

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

Még lehet jelentkezni az MSMS Tudáspont Utazó Workshopjára

A Bayer Hungária „Making Science Make Sence” (MSMS) interaktív oktatási programja a 2015/16-os tanévben nagy sikerrel folytatódott. Az MSMS Tudáspont foglalkozásainak időpontjai a felhívás napjától rekordsebességgel, egy hónap alatt beteltek. A program 10 videokísérlettel és az Utazó Workshopkal bővült: önkéntes fiatal kutatókkal és egyszerűen megvalósítható természettudományos kísérletekkel felszerelve látogatnak meg egy szerencsés osztályt az ország bármely pontján. A Bayer Hungária által indított – és nemzetközi szinten több mint húsz éves múltra visszatekintő – MSMS Tudáspont ebben a tanévben a Láthatatlan Kiállításon rendezte meg természettudományos workshopjait a 10–14 éves diákok számára. Az előző évadhoz képest kétszer annyi (40) kiscsoportos gyakorlati foglalkozás időpontjaira másfélszeres volt a túljelentkezés.

„Azokhoz az osztályokhoz, tanulócsoporthoz, pedagógusokhoz is szeretnénk eljuttatni a workshopon való részvétel lehetőségét, akiknek nem megoldható a Budapestre utazás, vagy a hatalmas érdeklődés miatt lemaradtak a jelentkezésről. Célunk, hogy minél több izgalmas kísérlettel minél közelebb hozzuk a gyerekeket a természettudományos tantárgyak megkedveléséhez, ezzel a tanárok munkáját is segítsük, és a tanulók pályaválasztási elképzeléseit is bővítsük” – mondta Alföldi Mária, a Bayer Hungária Kft. kommunikációs vezetője. A program tudástárát a workshopokon végzett kísérletek mellett további tíz videokísérlettel bővítették, amelyek a tanárok számára kész ötleteket adnak az egyszerűen elvégezhető, a mindennapi élet során használt eszközökkel is könnyen megvalósítható kísérletek elvégzéséhez.

Azon lelkes tanulócsoporthoz, amelyek a szemléletes kísérletekről készült 10 kisfilm alapján elvégez legalább egyet, azt dokumentálja, sorsolás útján kiválasztanak egy szerencsés nyertest. A nyertes osztályhoz az utolsó tanítási héten (június 13–15. között) a projekt „házhoz megy”, vagyis az Utazó Workshop keretében – az ország bármely pontján – a diákok élőben, saját tantermükben tekinthetik meg az MSMS Tudáspont kísérleteit a BME SZASZ szakkollégistáinak közreműködésével. A felhívásra 2016. április 29-ig lehet jelentkezni az MSMS honlapján:

bayer.co.hu/msms/

Felsőoktatási felvételi: több mint 111 ezren jelentkeztek

Több mint 111 ezren jelentkeztek idén elektronikusan, az E-felvételi rendszerén keresztül a felsőoktatásba. A jelentkezők nagy része alapképzésben és osztatlan mesterképzésben, valamint állami ösztöndíjas formában szeretne továbbtanulni. A 2016 szeptemberében induló felsőoktatási képzésekre összesen 111 162 fő nyújtott be jelentkezést. Közülük a legtöbben – 72 371 fő – első helyen alapképzést jelöltek meg, osztatlan mesterképzést 11 201 fő, felsőoktatási szakképzést pedig 6440 fő. A felsőfokú végzettséggel rendelkező felvételizők közül első helyen 21 150 fő jelentkezett mesterképzésre. Ösztöndíjas képzésekre 95 883 fő szeretne bekerülni, míg az önköltséges képzési formát 15 279 fő jelölte meg elsőként. Idén legfeljebb 6 jelentkezési helyet lehetett megadni, ebből díjmentesen 3 képzést. A jelentkezési adatok alapján elmondható, hogy a felvételizők átlagosan 3,3 képzésre nyújtottak be jelentkezést. A legtöbben első helyen a gazdaságtudományi, a műszaki és a pedagógus képzési terület valamely szakját jelölték meg. (OH)

Cím: **ELEM-edben VAGY?**

Kiíró: Messzehangzó Tehetségek Alapítvány

Határidő: **2016. április 30.**

Pályázhat: Nehéz körülmények között élő, 5–8. osztályosok

Pályázók köre: Nehéz körülmények között élő, 5–8. osztályos tanulók, akik komolyan érdeklődnek a természettudományok, a matematika vagy az informatika iránt, vagy bármilyen művészeti ágban (képzőművészet, tánc, dráma, zene stb.) korosztályukhoz képest kiemelkedő teljesítményt mutatnak.
A pályázaton elnyerhető díj: Ingyenes részvétel a Messzehangzó Tehetségek Alapítvány nyári, természettudományos vagy művészeti tehetséggondozó táborában. A tábor időpontja: 2016. július 17–23., helyszíne: Mecseki Diákszállás – Orfű.

Részletek: messzehangzo.hu

PÁLYÁZATOK

Cím: **1app verseny**

Kiíró: BME Mobil Innovációs Központ

Határidő: **2016. augusztus 27.**
(első mentorációs nap: április 29.)

Pályázhat: középiskolás és felsőoktatásban tanuló fiatalok

A szervezők negyedik alkalommal várják olyan fiatalok jelentkezését, akik ötletes, jól működő alkalmazást fejlesztenek valamelyik elterjedt mobilplatformra (Android, iOS, Windows Phone). A versenyre egyéni indulók és néhány fős csapatok egyaránt nevezhetnek, a nevezés feltétele mindössze a pályamunka leadásakor betöltött 14. életév és ugyanebben az időpontban aktív középiskolai tanuló vagy felsőoktatási hallgatói jogviszony. A felkészülést mentorációs napok támogatják, amelyeken a szervezők konzultációs lehetőséget biztosítanak az érdeklődőknek (a részvétel nem előfeltétele a versenyre történő nevezésnek). A szervezők segítséget nyújtanak azoknak is, akiknek van egy jó ötletük, de nincsenek csapattársaik, vagy jártasak a mobilfejlesztésben, de jelenleg nincsen alkalmazásötletük, amelyet megvalósíthatnának. Az 1app versenysorozat versenyei nem hagyományos értelemben vett programozói versenyek, ahol a versenyzők egy teremben, a számítógépek előtt ülve oldanak meg programozási feladatokat: ezeken a versenyeken az otthon, előre elkészített alkalmazások, rajtuk keresztül pedig készítők, fejlesztők versengenek.

Részletek: 1app.mik.bme.hu

Cím: **„Nád a házam teteje...”**
népi építészeti rajzpályázat

Kiíró: Mednyánszky Miklós

Határidő: **2016. április 30.**

Pályázhat: 6–14 évesek

2016 júniusában Martonvásáron kerül megrendezésre a vályogházakról szóló tizedik konferencia. A konferencia keretében népi építészeti rajzpályázatot hirdetünk gyerekek számára. A pályázat célja a népi építészeti hagyományok megőrzése, dokumentálása. A díjnyertes, illetve kiválasztott rajzokból a vályogházak konferenciával egyidejűleg kiállítást rendezünk.

Részletek: valyog.uw.hu

Cím: **Euroscola-játék strasbourgi utazásért!**

Kiíró: Európai Parlament Tájékoztatási Irodája Magyarországon

Határidő: **2016. május 1.**

Pályázhat: magyarországi középiskolák csapatai

Az Európai Parlament Tájékoztatási Irodája idén is meghirdeti április 18. és május 1. között online középiskolai vetélkedőjét, az Euroscola-játékot, a www.euroscola.hu honlapon. A játékon magyarországi középiskolák csapatai mérik össze tudásukat Európáról és az Európai Unióról. A legjobban teljesítő négy csapat részt vehet az Európai Parlament strasbourgi szimulációs játékán, ahol a 27 másik tagállamból érkező társaikkal együtt egy napra EP-képviselővé válhatnak. A csapatok kiutazását az Európai Parlament támogatja.

Az Euroscola-játék egy internetes tudásalapú kvíz-játék, Európa földrajzához, történelméhez, gazdaságához és az Európai Unióhoz kapcsolódó feleletválasztós kérdésekkel. Célja, hogy a középiskolás diákok játékos formában mérjék fel, és fejlesszék Európával kapcsolatos ismereteiket.

Részletek:

www.facebook.com/Europai.Parlament.Tajekoztatasi.Irodaja/

www.instagram.com/epbudapest/
twitter.com/EP_Budapest

Cím: **Országos diák-fotópályázat – Barátság, szeretet, összetartozás**

Kiíró: Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetsége

Határidő: **2016. május 10.**

Pályázhat: általános iskolás és középiskolás diákok

Az általános iskolás diákok 14 éves korig szakköri kollektívával pályázhatnak. A középiskolás diákok fotóit 14–20 éves kor között az egyéni pályázatra várjuk. Olyan fotókat várunk a Barátság – szeretet – összetartozás témában, ahol a képen szereplők közötti összetartozás, szeretet jól látható. A pályázatra csak olyan felvételeket nevezzenek a szerzők, amelyek ebben a tanévben készülnek.

További információk: Réber Anikó
(reber@freemail.hu vagy 06-30-428-68-00)
www.mafosz.hu (fotópályázatok menü)

Programajánló

Összeállította: **Indri Dániel**

Jogfosztástól népiértésig – a magyar holokauszt áldozatainak emlékére

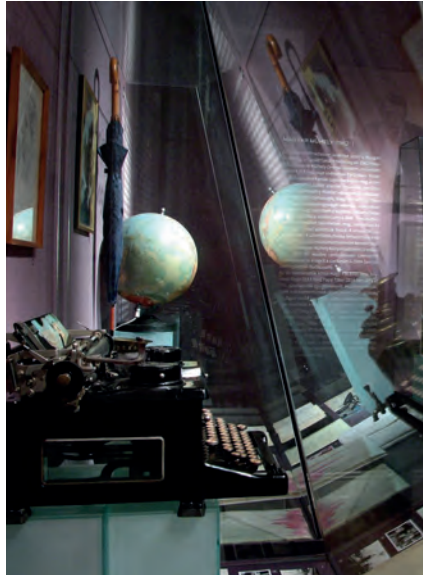
**Budapest, Holokauszt
Emlékközpont, folyamatosan
látogatható**

A kiállítás célja, hogy a faji ideológia által fizikai megsemmisítésre ítélt magyar állampolgárok, azaz a zsidók és a romák szenvedéseit, üldöztetését és legyilkolását bemutassa. A kiállítás nem kronologikusan ábrázolja az eseményeket, hanem az üldöztetés egyes fázisait bemutató egységekre épül. Ezt a felosztást foglalják keretbe az egymás mellett elhelyezkedő, a kiállítást bevezető és lezáró termek. Előbbi a magyar zsidóságot és cigányságot mutatja be, utóbbi a felszabadulás és felelősségre vonás kérdését, illetve az üldöztetésekre adott válaszokat tárgyalja.

Az egyes témák egyik központi eleme a valós családi és személyes történetek sorozata. Mire a befejező terembe érünk, a falon futó, az életeket jelző vonalak elfogynak, a bevezető teremben megjelenő személyes tárgyak eltűnnek. Még halljuk az első teremből átszűrődő esküvői zenét, amely a pusztulás előtti időszakra emlékeztet. Innen vezet az út az emlékezés és gyász terébe, a zsinagógába. Az elpusztított közösségek emlékét a lerombolt templomok és imaházak képei, a meggyilkolt egyénekét az üvegpadokon elhelyezett portrék őrzik. Itt kapott helyet az embermentők tere is, amely a külföldi diplomaták és a honfitársaikért minden veszélyt vállaló magyarok történeteivel azt kívánja bemutatni, hogy történelmünk egyik legsötétebb órájában sok százan siettek az üldözöttek segítségére.

A kiállítás a zsinagóga karzatán álló üvegfalak meditációs terében zárul. Az egyes tematikus egységekben az érintőképernyős számítógépek segítségével az érdeklődő filmeket, képeket, eredeti dokumentumokat tekinthet meg.

További információ: www.hdke.hu

Foglalkozások az „Ez bejött” című kiállításához kapcsolódóan

**Budapest, Petőfi Irodalmi
Múzeum, április 30-ig látogatható**

A diákok az *Ez bejött! – Új szerzemények A-tól Z-ig* című tárlathoz kapcsolódó, aukciót szimuláló foglalkozás során játékos és izgalmas helyzeteken keresztül ismerkednek meg a műgyűjtők és múzeumi vezetők meglepően kalandos, sőt esetenként rejtelmes hétköznapjaival.

Hogyan vásárolnak a múzeumok műtárgyakat? Milyen története van egy tárgynak? Mennyit fizetnek egy-egy kincsért? Hogyan épül egy kiállítás? Klasszikus és kortárs írók – többek közt Radnóti Miklós, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Arany János, Esterházy Péter, Nádas Péter, Nemes Nagy Ágnes, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor – fotói, személyes tárgyai, kéziratai kerülnek kalapács alá. Így ismerkednek meg a résztvevők – magában a kiállítói térben – az írók magánéletének egy-egy meghatározó mozzanatával, sorsfordító eseményével, történelem és alkotó ember ellentmondásos viszonyával és a szerelem örök témájával.

További információ: pim.hu

Szabadulás nélkül

**Tiszaföldvár, Tiszazugi Földrajzi
Múzeum, május 15-ig látogatható**

**A Magyar Földrajzi Múzeum
a második világháború után
szovjet fogságba került közel
700 ezer magyar állampolgárra
és a körülbelül 2800 érdi honfi-
társunkra emlékeznek.** Sokak nevét nem ismerjük, sorsukról keveset tudunk. A hallgatás oka a tudatosan előidézett ismerethiány.

A kommunista államhatalom 1945-től évtizedeken keresztül azt a hamis látszatot keltette, hogy szovjet fogságba csak harci cselekmények közben elfogott katonák kerültek. Valójában a foglyok harmada kényszermunkára hurcolt civil volt. Nagy számban kerültek magyar állampolgárok koholt vádak alapján a Gulag táborába. A hadifoglyokat és a civil internáltakat évekig dolgoztatták a Szovjetunió kényszermunkatáborában.

A múzeumalapító Balázs Dénes is megjárta a szumgaiti fogolytábor, ahol 3,5 évet töltött. A tárlat tablók, fotók, továbbá korabeli használati tárgyak, túlélőkkel folytatott beszélgetések révén érzékelteti a „malenkij robot” résztvevőinek szenvedéseit és kiszolgáltatottságát. Az elhurcoltak itthon maradt családtagjainak sorsát és megpróbáltatásait is érinti a kiállítás.

További információ:

www.tiszazugmuzeum.hu

Lovagkor

www.elvandorlo.hu

2016

TISZTELT TANÍTÓ ÚRHÖLGY, ÚR, S OKÍTÁSOTOK ÉS VÉDELMEK ALATT ÁLLÓ VALAMENNYI DEÁKKORÚ APRÓDJELŐLT!

AZ EL-VÁNDORLÓ LOVASTANYA ÚRHÖLGYE ÉS URA, VALAMINT A PORTÁJUK VÁRÁBAN SZOLGÁLÓ LOVAGOK É PAPIROSRA VETETT MEGHÍVÓ ÁLTAL TANYASI VÍGASSÁGRA, ÉS LÁTVÁNYOS LOVAGKORI PÁRBAJRA INVITÁL VALAMENNYIÖTÖKET. AZON OKBÓL TESZI EZT, HOGY EGYNAPOS, OKÍTÓ ÉLMÉNYKIRÁNDULÁSSAL PIHENJÉTEK KI AZ ESZTENDŐ SIKEREKKEL ÉS FÁRADALMAKKAL TELI TANÍTÁSI ÉVÉT.

TISZTELETRE MÉLTÓ TANÍTÓ ÚRHÖLGY ÉS ÚR, S APRÓNÉPEK SOKASÁGA!

AZ EL-VÁNDORLÓ LOVASTANYA, AZ ÚR 2016-OS ÉSZTENDEJE MÁJUS HAVÁNAK 23. ÉS JÚNIUSÁNAK 17-ÉJE KÖZÖTTI, SZÁMOTOKRA KEDVEZŐ ÉS TETSZŐLEGESEN VÁLASZTOTT NAPJÁN SZERETETTEL ÉS MEGBECSÜLÉSSSEL VÁR BENNETEKET DEÁKKORÚ VÉDENECIEKSEL EGYETEMBEN ÉLMÉNYDÚS PROGJAMJÁRA. A FENTEBB JELZETT IDŐSZAK VALAMENNYI DOLGOS HÉTKÖZNAPJÁN, PIRKADAT UTÁNI LEGKÉSŐBB 8:30 ÓRÁTÓL LEGFELJEBB 15:30 ÓRÁIG TARTÓ IDŐBEN A KÖVETKEZŐ AJÁNLATTAL KECSEGTET BENNETEKET A LOVASTANYA:

DÉLI HARANGHÚZÁS ELŐTT VALAMENNYI VENDÉG, APRÓNÉP ÉS NAGYTISZTELETŰ KÍSÉRŐJE:

- HOZZÁÉRTŐ LOVAGSZOLGAI SEGÉDLETTEL KEZES, GYERMEKHEZ SZOKOTT LOVAKON LOVAGOLHAT KEDVÉRE;
- LOVASKOCSIS KIRÁNDULÁSON VEHET RÉSZT A TERMÉSZET LÁTVÁNYGAZDAG, ILLATOS ÖLELÉSÉBEN;
- TANYABEMUTATÓN VEHET RÉSZT, MEGISMERHETVÉN A FELLEHLHETŐ APRÓ- MEG SZÁRNYAS JÓSZÁG TARTÁSÁT, ILLETVE LOVAGJAINK PARIPÁINAK GONDOZÁSÁT, FELSZERELÉSÉT;
- VÍG TANYASI VETÉLKEDŐN (PATKÓHAJIGÁLÁSBAN, OSTOROZÁSBAN, SZÉNAKAZAL-KUTAKODÁSBAN) MÉRHETI ÖSSZE RÁTERMETTSÉGÉT, A LOVASTANYÁT JELENLÉTÉVEL MEGTISZTELŐ MÁS OSKOLÁK CSAPATAIVAL.

EGYFERTÁLYÓRÁVAL A DÉLI HARANGSZÓ UTÁN:

A SZOLGÁK FELTÁLALJÁK A VENDÉGSEREGNEK AZ EBÉDÉTKET (BABGULYÁS VAGY SERTÉSPÖRKÖLT), AMELYBŐL KI-KI ANNYIT ESZIK, AMENNYIT ELBÍR. EZT KÖVETŐEN VESZI KEZDETÉT A LOVAGI TORNA A VÁRUDVARON. LOBOGÓ ZÁSZLÓKKAL KÍSÉRT LOVAGI DÍSZT ÖLTÖTT VITÉZEINK HÁROM FEGYVERNEMBEN (HARCI CSILLAG-, ÉS DÁRDVETÉSBEN, KOPJATORÉSBEN) MÉRIK ÖSSZE EREJÜKET, ANNAK A KISKIRÁLYLÁNYKÁNAK KESZKENŐJÉÉRT, AKI KÖZÜLETEK É JELES NAP LEGÜGYESEBB IFJÚ HÖLGYE VOLT.

TISZTELETRE MÉLTÓ TANÍTÓ ÉS VÉDENC APRÓDNÉPEITEK SOKASÁGA!

JÓ SZÍVVEL AJÁNLJUK FIGYELMEKBE OKÍTÓ ÉLMÉNYPROGRAMUNKAT, AMELYNEK ÁRA MINDÖSSZE 3500 ARANYFORINT FEJENKÉNT. EZT ÚGY ÉRTELMEZD, HOGY TÍZ DEÁKKORÚNKÉNT EGY NAGYTISZTELETŰ KÍSÉRŐ TELJES ELLÁTÁSA INGYENES, S VENDÉGEINK SAJÁT ÉLMÉNYEIT MEGÖRÖKÍTŐ FOTÓIVAL TÉRHET HAZA.

TISZTELETRE MÉLTÓ TANÍTÓ ÚRHÖLGY/ÚR ÉS KICSINYEKET TERELGETŐ ÓVÓNÓK!

AZZAL A KÉRELEMMEL FORDULOK ÖNHÖZ, HOGY AZ EZEN MEGHÍVÓT AZ ÖN KÖRNYEZETÉBEN MEGFORDULÓ TOVÁBBI TANÍTÓ ÚRHÖLGY ÉS ÚR RÉSZÉRE ELJUTTATNI SZÍVESKEDJÉK, NEHOGY TUDOMÁS HIÁNYÁBAN LEMARADJANAK EZEN CSODÁLATOS MULATSÁG RÉSZVÉTELI LEHETŐSÉGÉRŐL!

EL-VÁNDORLÓ LOVASTANYA

REMÉNYI SAROLTA: 06-70/433-2021

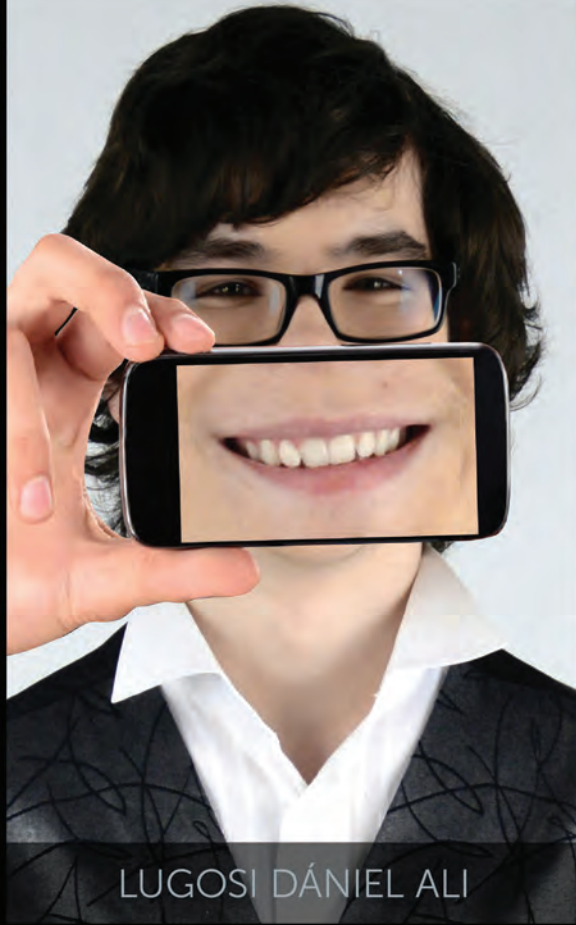
MÁRTON ISTVÁN: 06-70/433-2019

AZ INVITÁLÓ LEVELÜNK SORAIT EZZEL ZÁRJUK.
SZERETETTEL VÁRJUK ÉRDEKLŐDÉSED, JELENTKEZÉSED!

BOROS MIHÁLY

LUGOSI DÁNIEL ALI

GYÖNGYÖSI IVETT

HOZD EL A HAVEROKAT! ÉS A HÚGODAT SE HAGYD OTTHON!

VIRTUÓZOK

INTERAKTÍV ZENEI KIÁLLÍTÁS

A VÁRKERT BAZÁRBAN

Virtuózok
Gálakonzert
az Arénában,
2016. június 5.

WWW.VIRTUOZOK.HU • WWW.FACEBOOK.COM/VIRTUOZOKKIALLITAS

SAMSUNG

SOLINFO